

T. C.
MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
GELİŞİM PSİKOLOJİSİ PROGRAMI

**BABALIK İŞLEVİNİN OİDİPALDEN LATANSA GEÇİŞ SÜRECİNDE ERKEK
ÇOCUKLARIN RUHSAL GELİŞİMİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SİBEL PİLOSOĞ

111104102

Danışman Öğretim Üyesi:

Yrd. Doç. Dr. Alper ŞAHİN

İstanbul, Haziran 2015

ÖZET

Bu araştırma sırasında babalık işlevinin ödipalden latansa geçiş döneminde erkek çocukların ruhsal gelişimi üzerindeki etkileri incelenmiştir. Baba ve erkek çocuk ilişkisinin, çocuğun ruhsallığındaki yeri ve önemi üzerinde durulmuştur. Maddi olarak çocuklarına destek verebilen ama özellikle duygusal olarak yakınlık kuramayan babalar seçilmiş ve çocuklarıyla ne tür zorluklar yaşadığı araştırılmıştır. Bu çalışmada ön görüşme formu, yarı yapılandırılmış aile görüşmeleri, objektif testler (insan-aile-ağaç çiz) testleri, oyun seansları, psikiyatrik görüşmeler, öğretmen görüşmeleri bulguları desteklemek amacıyla kullanılmıştır.

Psikanalitik literatüre göre babalık işlevinin öneminin Ödipal ve latans döneminde arttığı düşünüldüğü için bu çalışma 6-7 yaş arasında iki çocukla boylamsal bir araştırma olarak vaka analizi şeklinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma süresi boyunca nitel araştırma yöntemlerinden faydalanılmış, elde edilen bulgular içerik analizi ve söylem analizi teknikleriyle değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda, babalık işlevinin ödipalden latans sürecine geçen erkek çocuklar üzerindeki etkilerini psikanalitik çerçevede daha iyi anlamak ve değerlendirmek esas alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Psikanalitik yaklaşım, Oidipus kompleksi, Oidipal dönem, Latans dönem, Babalık işlevi, Nitel Araştırma

ABSTRACT

The purpose of this study is to analyse the effect of the father's role on male child's psychological development from the beginning of the Oedipal through the latency period. This study gives importance to father child relationship and its effects on psychological development of the child. The fathers who can't support their children emotionally are selected and investigated according to what kind of difficulties they are experiencing with their children. Semi structured family conversations, play sessions, drawing test sessions and its interpretations, teacher conversations, psychiatric evaluations are used to support the findings.

According to psychoanalytic literature the importance of father's role is getting more significant from oedipal through latency period. Therefore this study was carried out in the form of a longitudinal case study with 6-7 aged male children. Qualitative research methods were utilized throughout the study period, the findings obtained was evaluated by content analysis and discourse analysis. Based on the results obtained from this research, from the oedipal through latency period, the impact of paternity function on the children to be better understood and evaluated in the psychoanalytic frame.

Keywords: Psychoanalytical approach, Oedipus complex, Latency period
Oedipal period, Father's role, Qualitative Research

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimim boyunca ve bu çalışmanın ortaya çıkış aşamasında çok değerli bilgi birikimini ve deneyimlerini esirgemeyen, manevi anlamda her zaman desteğini hissettiren, değerli hocam, tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Alper Şahin'e hem çalışmanın uygulama kısmında yol gösterdiği, hem de psikanalizle tanışmamı sağladığı için sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans eğitimim boyunca engin bilgi ve tecrübelerini bizlerle paylaşan, Prof. Dr. Nermin Çelen'e çok teşekkür ederim.

Psikanaliz bilgimi bir adım daha öteye taşımamı sağlayan, değerli hocam Neslihan Zapcı 'ya teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans eğitimim boyunca değerli bilgi ve deneyimlerini bizlerle paylaşan, Yrd. Doç. Dr. İdil Kaya Balkan'a çok teşekkür ederim.

Tez çalışmam sırasında her türlü desteği, paylaşımı ve yakınlıklarını esirgemeyen dostlarım ve meslektaşlarım Melis Özmen, Sevda Arslan Poyraz, Ayten Deniz Tepeli ve Hande Kutlu'ya çok teşekkür ederim.

Son olarak hayatım boyunca beni hep destekleyen ve bana güvenen sevgili aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Sibel Pilosof
Şubat ,2015

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Babalık İşlevinin Tanımı.....	1
1.1.1. Babalık İşlevinin Yeri.....	2
1.2. Psikoseksüel Gelişim.....	5
1.2.1. Freud ve Hadım Edilme Endişesi	7
1.2.2. Ödipal Çatışma ve Toplumda Görülen Etkileri.....	9
1.2.3 Ödipal Dönemde Fiksasyon ve Sonuçları	11
1.2.4 Freud'un Kuramında Babalık İşlevi ve Üstbenlik.....	14
1.2.5 Latans (Gizil) Dönem.....	16
1.3 Freud ve Dövülme Fantezisi.....	18
1.4 Melanie Klein ve Winnicott.....	20
1.4.1 Winnicott ve Çöküş Korkusu.....	20
1.4.2. Oyun , Geçiş Nesnesi ve Geçiş Alanı.....	23
1.5. Değişen Toplumda Babanın Rolü ve Önemi.....	24
1.5.1 Babalık Üzerine Güncel Psikanalitik Yaklaşımlar	26
1.6. Araştırmanın Amacı ve Soruları.....	28
2. YÖNTEM.....	29
2.1 Katılımcılar.....	29
2.2.1. Ön Görüşme Formu (Ek-1) ve Yarı Yapılandırılmış Aile Görüşmeleri...	31
2.2.2 Oyun Seansına Dair Gözlem ve Değerlendirmeler.....	31
2.2.3. Çocukların Babalarıyla Olan İlişkilerine Dair Gözlemler.....	31
2.2.4. Öğretmen Görüşmeleri.....	31
2.2.5 Psikiyatrik Görüşmeler.....	31

2.2.6 Çocukların Babalarına Sorulacak Sorular.....	31
2.2.7.Çocukların Annelerine Sorulacak Sorular.....	31
2.2.8 Çizim Testleri (İnsan, Aile, Ağaç).....	31
2.2.9. Süpervizyon Görüşmeleri.....	31
2.3.İşlem.....	32
2.3.1.Boylamsal Araştırma.....	32
2.3.2 .Oyun Tekniği.....	33
2.4.Verilerin Analizi.....	35
2.4.1 Nitel Analizi.....	36
2.4.2İçerik Analizi.....	37
2.4.3. Söylem Analizi.....	37
2.5. Vaka sunumları.....	39
2.5.1 Vaka Sunumu I.....	39
2.5.2 Vaka Sunumu II.....	70
3.TARTIŞMA.....	97
4.SONUÇ VE ÖNERİLER.....	110
5.KAYNAKLAR.....	117
6.EKLER.....	123
7.ÖZGEÇMİŞ.....	128

1.GİRİŞ

1.1 Babalık İşlevinin Tanımı

Psikanalitik kuram babalığı üç ana başlık altında incelemektedir. Ödipal karmaşa içinde babanın rolü, intrapsişik bir yapı olarak baba (the internal father- içsel baba) ve çocuğun gelişiminde babanın rolü. Psikanalistler babalık işlevinin tanımını farklı biçimlerde ifade etmişlerdir. Örneğin Guignard (2012) babanın rolünü şu şekilde özetlemiştir. “Baba öyle bir adam olmalı ki baba olmayı kabul etmiş olmalıdır. Çocuk doğduğunda yeni doğandır. Ebeveynler de yeni doğmuş ebeveynler olarak nitelendirilmelidirler. Bir baba, anne rolüyle de özdeşleşmemişse tam bir baba olamamış demektir”. Habip (2011) ise babalığı ruhsal baba olarak ele almış ve “Psikanalizin kastettiği baba ruhsal babadır; baba işlevinden kastettiğimiz toplumun, herhangi bir toplumun babaya atfettiği toplumsal bir rol değildir. Burada söz konusu olan ruhsal babadır. Babanın sağladığı ruhsal işlevdir”. Dufour (2012), baba işlevselliğini şu şekilde tanımlamıştır, “ Eğer anne sadece çocuğu düşünen bir anneden, babayı da düşünen bir anneye dönüşmezse çocuğun gece onu uykusundan uyandıran korkuları olabilir. Çocuk için baba korkutucu bir yabancı olarak kalır”. Ve “Babanın yokluğu çocuğun iç dünyasında bir boşluk duygusu olarak yaşanır ” (Halifeoğlu, 2011, s 168).

Lacan’a göre ise “babalık işlevi” yasanın geçerliliğini ve aktarımını sağlamaktadır. Kültürel yani grup yasası, hukuki çatı, soy zinciri ve akrabalık ilişkileri bakımından hem de öznel yani enest yasağını sağlamada babanın işlevi önemli bir yer tutar. Burada, toplumun yasası yasaklara gönderme yapmaktır. Babanın temsil ettiği yasak ise enest yasağıdır, yani oğluna anneyi yasaklamaktır. Nesnel yasalar grubun yasası yani kültürel yasalar, hukuki çatı,soy zincirini, öznel yasalar ise akrabalık ilişkileri ve enest yasağını içerir. Lacan, yasanın aktarımının "babalık işleviyle" olduğunu söyler.” Babalık işlevi kısaca topluluğun yasanının özneye aktarılmasıdır. Burada, toplumun yasası yasaklara gönderme yapmaktır. Ancak baba aynı zamanda, oğlu ile kendisi arasındaki ilişkinin yasağını da temsil eder. Pozitif ödipal ilişkinin temeli anneye enest yasağın yasaklanması ise, negatif ödipal ilişkinin temeli de baba-oğul arasındaki enest yasağı ile ilgilidir. Babalık işlevinin bir diğer unsuru ise soy zinciri oluşturma ve

döllemedir. Oğlun kendisinin de dölleyici olmaya hak kazanmasıyla, dölleme ve soy zinciri ilişkisi baba-oğul ilişkisini yeniden ortaya koyacaktır. Böylece oğula, yasakları çiğnemedi babası gibi olmanın yolu açılmış olmaktadır (akt Dusgor, 2007,s 37).

Penot,(2001)Babalık işlevine farklı bir açıklama getirmiştir. Penot, aile ortamının ruhsal hastalıkların ortaya çıkmasında önemli bir rolünün olduğunu ifade etmiştir. Aile ortamı değişken bir durumdur. Annenin verdiği ilk bakım durumunun ötesinde, her ailede "babalık işlevi" farklı biçimlerde uygulanır. Penot yaptığı çalışmalar sonucunda, babalık rolüyle dölleyen babanın rollerinin birbirinden farklılaştığını söylemektedir. Çocukken evlat edinilmiş ergenlerle yaptığı çalışmalarda, biyolojik babayla babalık işlevini gerçekleştiren kişilerin farklı olduğuna dikkat çekmek istemiştir. Bundan ötürü dölleme işlevini gerçekleştiren bir babadan farklı bir babalık işlevi olduğu söylenebilir. Penot "babalık işlevini", toplumsal-simgesel işlev olarak tanımlar.

Babalık işlevi aslında karmaşıktır ve bu karmaşıklığı anlayabilmek için Lacan' ın söylemlerine kulak vermek gerekir; Lacan babalık işlevini üç düzleme ayırmıştır, bunlar gerçek, imgesel ve simgesel düzlemlerdir. Simgesel baba aslında bir kimliğin kaynağını göstermektedir ve Lacan'a göre gerçek simgesel baba "ölü baba"dır, başka bir deyişle baba veya anne ailesinden bir atadır. Simgesel baba ise, herkesin düşlemlerinde ortaya çıkan bir ruhsal imgedir, iyilik ve güvenlik sağladığı varsayılan az veya çok idealize edilmiş bir tasarımdır. Gerçek baba ise fiziksel boyutta müdahale biçimiyle kendini gösterir yani anne ve çocuk arasındaki ayrımı sağlayan kişidir (akt. Dusgor, 2007, s35).

1.1.1 Babalık İşlevinin Yeri

Çocuğun anne karnında varlığını göstermesiyle birlikte babanın aileye olumlu katkıları başlar. Baba çocuğunu düşünerek ve varlık göstererek anne-çocuk ikililiğini engeller, çünkü aralarına bir üçüncü girmiştir. Doğumla birlikte anne-çocuk ilişkisinde Bowlby'nin (1969)tanımladığı güvenli bağlanma ve Winnicott'un (1956) üzerinde durduğu birincil annelik tasası olmalıdır. Baba, bu ikili deliliğin arasına girerek annenin ruhsallığını diriltir. Anneliğin ilk ayları kısmen bir deliliktir, ama baba bunu bir polis gibi kontrol ederek anne ve bebeğin zarar görmemesini sağlar (Balkan, 2012).

Baba çocuklar doğduktan sonra tekrar anne çocuk ikiliğın dışında kalma tehlikesiyle kalırlar aslında kendi Oidipus meseleleriyle uğraşırken çocuk ta aynı kaygılarla mücadele etmektedir. Bu kaygılarla mücadele sırasında baba, çocuğu hayatın gerçekleriyle tanıştırmalıdır. Çocuğun anne babanın bir ürünü olduğunu ve kendilerinin de bir çift olduğu gerçeği çocuğa aktarılabilmelidir. Annenin sahibinin baba olduğunu ve anne baba arasında özel bir ilişki olduğu gerçeği baba üzerinden çocuk tarafından tanınmalı ve bu üçlü ilişkide belli yasalar da baba tarafından belirlenmelidir. Anne çocuk arasına üçüncü olarak giren ve aslında anneyi koruyan baba çocuğa da dış dünya hakkında düşünmesini ve toplumda bir yer edinmesine ön ayak olur. Babanın esas görevi çocuğu dışarıda bekleyen hayatla tanıştırmak ve bu hayatı ona basamak basamak öğretmektir. Yapılan çalışmalara göre ilk haftalarda anneler bebeklerini yüz yüze tutarken babalar bebeği yüzü dışarıya dönük tutarlar. Bir Kızılderili sözüne göre; Bebeğini tutan anne bebeğin kulağına ‘Seni rahatlatacağım ‘ diye fısıldar; baba ise çocuğu dağın tepesine çıkarıp şöyle bağırır “İşte bu dünya, ben seni onunla tanıştıracam” der (Balkan, 2012, s152).

Babalarla çocukların genelde birbirleriyle oynamaktan keyif aldıkları oyunlar arasında ayrılma-dönüş ve kaybetme-bulma temalarını barındıran oyunlar bulunur. Babanın işe gidip akşamları geri gelmesiyle çocuk gidenin geri gelebileceğini anlar ve ayrılmanın tamamen bir kayıp olmadığını da içselleştirmeye başlar. Bu da çocuğun ayrılma ve bireyselleşmesinde ilk basamaktır. Çocuk güçlü ve oyuncu babayı içselleştirerek, bağımsızlaşmayı öğrenir ve hayat boyu sürecek güvenlik hissini edinir. Anneden ayrılabilmek aynı bumerang gibidir; uzaklaşılır ama her gelişim döneminde çocuk geri dönem yapışma ihtiyacı duyar. Bu şekilde anneyi her seferinde orda bularak yavas yavas ayrışma gerçekleşir. Albert Sholhit’in dediği gibi, ayrılma-bireyleşme yaşam boyu devam eder ve her bağımsız işlevin arkasında nesne kaybının tehdidi yatar (Balkan, 2012).

Oidipus dönemindeki çatışma da benzer bir çatışmayı içerir. Bu dönemin en önemli görevi, kız çocuğun a erkek çocuğunda annesiyle yaptığı özdeşimden uzaklaşarak babaya yönelmesidir. Kız çocuklar için kendi kimliklerini kazanmaları açısından büyük

önem taşır. Erkek içinse sağlıklı bir erişkin hayatı yaşaması açısından önem taşımaktadır. Bir baba baştan çıkarıcı değilse ve çocuğuna destek olabiliyorsa çocuk için olumlu özdeşim nesnesi olur. Küçük erkek çocuk bu babayla hem olumlu özdeşim kurabilir hem de ego idealini ona yansıtabilir. Erkek çocuğun anneye duyduğu arzunun karşısında hadım edilme kaygısı yerini babanın seven, kapsayan ve düşmanca olmayan tavrı alır. Çocuğa olumlu bir özdeşim nesnesi sunar. Ensest nitelikli libido “ Babamın evlendiği bir kadın istiyorum” a dönüşür. Babanın kapsayıcı ve üretici işlevleri erkek çocukta baba kimliğinin oluşmasına yardımcı olur. Babanın sınır koymaları ile sağlıklı özdeşleşim, üst benlik gelişimi, saldırganlığın, çatışmanın ve çifte değerliliğin kabulü ve bunlara tahammül etmesi desteklenir. İyicil bir otorite olarak baba kendi yerini, hakkını, ihtiyaçlarını koruyabilendir (Balkan, 2012).

Kızın da ilk sevgi nesnesi annedir. Kız bu sevgi nesnesini değiştirmek ve babaya doğru bir geçiş yapmak zorundadır. Bu durumda babanın salt varlığı değil, kızıyla ilişkisinin niteliği de bu değiştirme işlemi için belirleyici olacaktır. Bir tek annenin varlığı, kızın anneye özdeşimi için yeterli olmaz, kız baba tarafından da desteklenmeli ve onaylanmalıdır. Bu onaylanma sürecinde önemli olan babanın kızının gelişmekte olan kadınlığının farkına varması ve onaylamasıdır. Böylece babasından onay gören kız, kendi yaşıtı erkeklerin de onu onaylayacağı duygusunu yerleştirebilir. Baba tarafından önemsenen ve kabul gören kız, anneye rekabete girebilir ve Oidipus öncesi dönemden ayrışabilir. Oidipus çatışması çözüldükten sonra kız çocuklar babalarıyla cinsellikten uzaklaşmış bir ilişki kurar, kadınlık rolünü suçluluk ve kaygı duymadan yerine getirebilir ve kendi yaşıtı bir erkekle sağlıklı bir ilişki kurabilir (Freud, 1925).

Cinsel kimlik ve heteroseksüel eş seçimi bu şekilde olduğu zaman başarılı olacağından söz eder. Hayatın başlangıcında fanteziler tüm güçlüdür; doyuma ulaşmak tek hedeftir. Gerçeklik algısı babayla ortaya çıkar. Babanın kuralları, sınırlamaları ve kısıtlamaları gerçeği yansıtır. Babalar, ayrılabilme kapasitesini geliştirir, yoksunluklarla başa çıkmayı sağlar ve her iyi şeyin bir sonu olduğunu gösterirler. Baba, çocukları delilikten korur ve özgürleşmenin yolunu açar. Çocuk içindeki nefrete babayla beraber dayanabildiğinde doyumlarını erteleyebilir, dürtülerini kontrol edebilir ve hayal kırıklıklarına tahammül etme kapasitesi geliştirir. Toplumda var olmanın yolu ve adımı da

buradan geçer. Anne ve babaların arzusu çocukların tek başına, güvenle ilerleyebilmesidir. Bu gerçeği babalar ilk kabullenirler sonra da anneleri bu gerçekle yüzleştirerek çocuklardan ayrışmasını sağlarlar (Balkan, 2012).

Britton, oedipus karmaşasını şöyle açıklar “Çocuğun bir ebeveyn için diğeri ile rekabeti devam eder ve çocuğun ebeveynlerin arasındaki cinsel ilişkinin gerçekliğini kabul ederek ebeveynine karşı beslediği cinsel taleplerinden vazgeçmesiyle çözümlenir” der. (s.85). Ebeveynin birbiriyle ilişkisinin çocuk tarafından kabulü, ruhsal dünyasını birleştirir, iki ebeveyniyle paylaştığı ve çeşitli nesne ilişkilerinin barınabildiği bir dünya ile sınırlar. Ebeveyni birleştiren bağın tanınması sonucunda Oedipus üçgeninin kapanması iç dünyaya kısıtlayıcı bir sınır getirmektedir (Millar, 2012).

Oedipusun erken aşamasında zorluklar çıktığında, içselleştirilen iki ebeveyn arasındaki bağ zarar görmüş olur. Çocuk ebeveyn ilişkisini yapılandırıcı ve bağlayıcı olarak içselleştiremez. Birksted-Breen’e göre (1996) “ Kapsayıcılık”, Bion ve diğerlerinin öne sürdüğü gibi, bütünüyle bir anne işlevi değildir ama zaten anne işlevi olan beraber olma ve baba işlevi olan gözlem yapma ve bağlama ile anne baba işlevlerini birleştirir” (akt Millar, 2012, s 81).

1.2 Psikoseksüel Gelişim

Freud’a göre cinsel dürtüler yeni doğan bebekte de vardır ancak bu dürtüleri 3-4 yaşlarında daha görünür hale gelmektedir. Belli bir yaştan sonra cinsel dürtüler kesintiye uğramaktadır. Freud a göre bu kesinti okul dönemi çocuğunda görülmektedir. Bu döneme gizlilik dönemi adı verilir. Gizlilik döneminde çocukluktaki cinsellik diğer dürtüler gibi bastırılmaya başlanır ve ahlaki idealler ve libido yüceltilerek başka alanlara kaydırılır. Freud gizil dönem öncesini oral, anal ve genital dönem olarak ayırır. Çocuğun bu dönemlerden birinden diğerine takılmadan geçmesi beklenir (Freud,1905).

Green ise çocuktaki psikoseksüel gelişim dönemlerinin ortak özelliklerini şöyle

sıralar: “1) Vücutta yer alan bir erojen bölge 2) Erojen bölgeyle nesnesini ya da başka bir deyişle içeriyle dışarıyı ilişkiye sokan bir haz arayışı 3) Önce kısmi sonra da tam bir dürtü nesnesi.” (Green, 1990: 32). Bütün erojen bölgelerin bir nesnesi vardır. Örneğin Freud (1905)' ta oral dönemin nesnesinin anne memesi olduğunu belirtmiştir. Ancak doyum tek bir nesneden alınmamalıdır, bütün bedene yayılmalıdır. Anal dönemde ise bedensel kaslarla ortaya çıkan tutma bırakma işleviyle etkin ve edilgin olma eylemi çıkar buradaki amaç etkin olmaktır. (akt, Ozen, 2010).

Freud, fallik dönemle aynı zamanda olan hadım edilme karmaşasıyla içe içe olan başka bir karmaşadan daha bahsetmektedir: Ödipus karmaşası (Freud, 1924). Green de kitabında hadım edilme karmaşasının Ödipus karmaşasının bir parçası olduğunu söyler ve önemini vurgular. Ona göre Odipus karmaşası çocuk cinselliğinin doruk noktasıdır. Kısmi nesnelere tam oluşmuş nesnelere doğru bir kayma yaşanır. Bu şekilde çocuk anne babayı kendinden ayrı bağımsız nesnelere algılayabilir ve cinselliğini dönüştürebilir. Bu dönüştürebilmeye çocuk anne babayı ayrı bireyler olarak görür ve bir üçgen oluşur ayrıca cinsiyet farklılığı ve nesil farklılığı da oluşmaya başlar (Green,1990). Andre Green ise çocuğun cinsiyeti anne tarafından nasıl algılanıyorsa o şekilde oluştuğundan bahseder. Annenin bilinçdışı fantezisiyle cinselliğin büyük kısmı oluşur. Bu fanteziyi oluşturan etkenler ise aşağıdaki gibidir:

1-Annenin kendi annesinden veya babasından bir bebeğe sahip olmaya ilişkin çocuksu arzu. Ödipal çatışmayı nitelendiren ensestüel fanteziler hem anneye, hem babayla yaşanır. Çocuğun aynı cinsiyetin ebeveyne duyduğu arzu Oedipus karmaşasının olumsuz tarafını, karşı cinsiyetten ebeveyne ilişkin arzu ise olumlu tarafını oluşturur.

2-Bu ödipal çocuğun cinsiyeti

3-Annenin kendi cinsiyetini kabullenmesi veya reddetmesi.

4-Babanın eşine ilişkin arzusunun annenin arzusundaki yeri. Çocuğun cinsiyeti anne babanın çocuğa olan arzularına bağlıdır. (Abrevaya, 2002, s 21)

1.2.1 Frued ve Hadım Edilme Endişesi

Freud, ödipal çatışmayı daha çok erkek çocuk üzerinden anlatmaktadır. Freud'a

göre, çocuğun erken çocukluk döneminde çocuğun bütün dünyası annedir. Anne ona bakım verir ve bütün ihtiyaçlarını karşılar bu yüzden bütün libidinal yatırım anneye yöneliktir. Çocuk babayla da sevecen bir ilişki içindedir. Çocuğun fallik döneme girmesiyle birlikte cinsel yönelimi ve ilgisi artış gösterir bu artan ilgi anneye olan libidinal yatırımı daha da fazlalaştırır ve anneye olan ilişki cinsellik içeren temalar taşımaya başlar. Baba ise anneye çocuk arasına giren bir rakip konumuna geçmiştir. Asıl ödipal çatışmaya yol açan da bu durumdur. Çocuk, babanın yerini almaya çalışır, anneyi kimseyle paylaşmak istemez. Çocuk annesine duyduğu aşktan dolayı babaya karşı düşmanca bir tutum sergilemeye başlar ve babadan kurtulmak için planlar yapmaya başlar (Freud,1925).

Kızlarda ise Ödipus karmaşası erkeklere göre biraz daha farklı gerçekleşir. Kızlar yaptıkları cinsel keşifle kendilerinde bir şeyin eksik olduğunu anlarlar. Bu eksik olan şey karşı cinstedir ve bunun babasında olduğunu anlayan kız çocuğu ilk sevgi nesnesi olan anneden vazgeçerek babaya yönelir. Kız çocuklar için rakip kişi anne olacaktır, babanın sevgisini kazanmak için anneyi alt etmeleri gerekir. (Freud,1925) Fallik dönemde penisin keşfedilmesi, varlığı ve yokluğu hadım edilme korkusunu ortaya çıkarır ve bu durum ödipal çatışmanın seyrini etkiler. Kızlarda ve erkeklerde farklı etkiler yaratır; erkeklerde hadım edilme korkusu ödipal karmaşayı sonlandırırken kızlarda ise bu süreci başlatır. Erkek çocukların anneye yönelik cinsel arzuları babaları tarafından yasak olduğu hissettirilince hadım edilme endişesi yaşayarak, anneye olan arzularından vazgeçer. Kızlar ise anneleri gibi penisleri olmadığını fark ettiklerinde babalarına yönelir ve ödipal dönemin başlangıcı olur bu durum. Ama annenin sevgisini kaybetmemek için babaya olan arzularından vazgeçer (Freud, 1924).

Çocuk cinsiyetler arası farklılığı keşfettiği zaman hadım edilme endişesiyle karşı karşıya kalır. Freud, "Çocukta Genital Örgütlenme" (1923b) makalesinde her çocuğun cinsel farklılığı başta reddettiği ve tek bir cinsel organa sahip olduklarını düşündüklerini bunun da penis olduğunu ifade eder. Çocuklar cinsel keşif yoluyla kızlarda penis olmadığını anlarlar. Freud çocukların ilk penislerini fark ettikleri zaman bu durumu kabullenmekle ilgili zorluklar yaşadığını ifade eder. İlk olarak penisin büyüyeceğine dair bir inanç taşıdıklarını sonra ise penisin önceden orda olduğunu ama sonra çıkartıldığını

düşünür. Bu düşünce yapısı da hadım edilme korkusuna yol açar (Erdem, 2011).

Psikanalizde erkek çocuklar babasıyla özdeşim kurarken çatışmalı yollardan geçer. Babasını sever ona hayranlık duyar ve onun gibi olmak ister. Anneye duyduğu aşk yüzünden babayı severken onla rekabete de girer ve bilinç dışı duygularla babayı öldürmek ve anneye sahip olma ve yakın olma arzusu içindedir. Babanın onu cezalandırma ve kastre etme tehlikesiyle baş başa kalan çocuk zaman içinde bu babasını ortadan kaldırıp annesini ele geçirme isteğinden vazgeçer. Ama bu istek bilinçdışında kalır ve suçluluk duygusunun temeli de buradan gelir. (babayı öldürmek ve yaratıcılık) Kastrasyon kaygısı yaşayan erkek çocuğun bir başka yolu da kadınsılık yönüne doğru bir kaçıştır. Bu gibi durumlarda erkek çocuk kuralcı, sert ve idealleştirdiği babayla rekabet etmek yerine, onun karşısında anne gibi olur yani kendisini annesinin yerine koyar ve annenin rolünü üstlenir (Erdem, 2011).

Kız çocuklar için nesne değişikliğini gerçekleştirmek oldukça zordur. Kız çocuk erkek ten farklı olarak nesne değişikliği yapmak zorundadır yani anneyi bırakıp babayla özdeşleşmesi gerekir. Erkek çocukları gibi sadece kastrasyon yani kesilme tehdidiyle karşı karşıya kalmazlar aynı zaman da nesneyi tamamen kaybetme korkusuyla karşılaşılırlar. Kız çocuk ve annesinin ilişkisi en başından ikisinin de aynı cinsiyete sahip olmasıyla birbirinden ayrışması açısından çok zordur. Kadın olmak zordur. Bazen kızlar babalarını aşırı idealize ettikleri için babalarının bir uzantısı olarak var olabilme durumuyla karşılaşılır (Erdem, 2011).

“Joyce Mc Dougall yaratıcı sürecin veya yaratımdaki ketlenmenin annesel imgeyle ilgili olduğunu ve yaratımın sunulacağı nesne grubunun ise babasal imgeye dair olduğunu iddia etmiştir” (Ozenen,2009,s.29). Aslında baba dışarıda olan toplumla ilişkili olandır.'Her iki cinsiyette zihnin iyi işlemesi ve yaratıcılık, bilinçdışında bir penise sahip olmakla eşdeğerdir.' Joyce Mc Dougal, kadın için 'penise sahip olmak fantezide babanın penisine sahip olmak' la aynı anlama gelmektedir der. 'Yaratıcılık büyüklerin oyun oynayabilmesi, fantezi ve düşlerini anlatabilmesi demektir.' Winnicot a göre kişinin yaratıcı tarafı sağlıklı tarafıdır kişi ancak bir true self yani gerçek bir kendilik geliştirebildiyse yaratıcı olabileceğini söyler.

Joyce Mc. Dougall' a göre yaratım dürtülerde olduğu gibi bedenle ilgilidir. Yaratıcıyla, yaratılan iş, izleyen ve yaratının sunulduğu ortamda çok karmaşık ilişkiler içindedir. Dış dünyaya neyin yansıtıldığını anlamak önemlidir. Bebeğin ilk yaratımı da kendi dışkısidir. Hem bir hediyedir, sevgiyle aşkla anneye sunulur, hem de anneyi ve diğerlerini kontrol etmek ve onlar üzerinde egemenlik kurmaya yönelik saldırgan bir silahtır (Özenen, 2009).

1.2.2 Ödipal Çatışma ve Toplumda Görülen Etkileri

Ödipus mitolojik karakteri, psikanaliz kuramının merkezinde bir babanın yer aldığı Freud'un ödipal meseleyi ortaya çıkartmasında en önemli yere sahiptir. Ödipus, evrensel ensest yasağını çiğneyerek, babasını öldürerek, annesiyle evlenmiştir. Cinsellik Üzerine Üç Deneme'de de Freud, ödipal karmaşanın bireyin cinsel ve duygusal gelişimlerinin temelini oluşturduğunu ve evrensel olduğundan bahseder. Herkesin Ödipal çatışmasını çözmesi gerektiğini, çözemediği takdirde nevroz olacağını belirtmiştir (Freud,1905)Ödipal karmaşaya sebep olan Sofokles'in trajedisindeki mitolojik kahraman Oedipus'tur. Kral Oedipus babasını öldürerek annesini eşi olarak almıştır. Aslında bu suçu bilerek işlememiştir ve bunu anladığında kendini cezalandırmak için gözlerini kör etmiştir (Freud, 1917).

Freud çalışmalarının hemen hepsinde baba figürüne geniş bir yer vermektedir. Çocuğun temsili dünyasında bu baba figürü güçlü, intikamcı, tehditkâr ve otoriter bir baba figürünü işaret eder ve ödipal dönemdeki çatışma çocuğun zihnindeki bu temsillerle ilişkili olarak yaşanmaktadır. Psikanalitik kuram baba rolüne çok önem verirken Freud sonrası dönemde babalık rolü ve babalara yeterince önem verilmediği ve yapılan çalışmalarda arka planda kaldığı görülmektedir. 1970 'lere kadar psikanalitik yazılarda baba-çocuk ilişkisi ve babalara dair çok az sayıda araştırma yapıldığı ve yazı yazıldığı görülmektedir. Psikanalitik literatürde en değerli yazılara sahip olan Lacan ise "Baba" işlevini gelişimsel olarak değil dilin gelişimine bağlı olarak, yapısal bir modelle ele almaktadır. Ross (1979)," şimdiye kadar baba, psikanaliz ve psikoloji yazınında unutulmuş ebeveyn olmuştur" demektedir (Dusgor, 2007).

Lansky (1992), ise babalar üzerine çalışmaların yeterince yapılmamasını anneyle kurulan ilişkinin daha farklı olmasına ve babayla kurulan ilişkinin simetrik olmayışına bağlar. Lansky annelerin çocuklarıyla kurdukları duygusal bağın ve bakım işlerinin anlaşılır olduğunu buna rağmen Babaların rolünün, “içinde bulunulan duruma ve sisteme bağlı” olarak yaşandığını ifade etmektedir. Başka bir deyişle, annelik, yeni doğan bebeğin anneyle olan ihtiyacıyla ve bağımlılığıyla babalık, ise daha çok anneyle kurulan ilişki ve kültürün etkisiyle açıklanmaktadır (akt Dugor, 2007).

Anne -baba-çocuk üçgeninde yani Odipal üçgende, anne çocuk ikililiğinden üçüncülüğe geçiş yapılmasını sağlayan kişi annedir. Anne babayı çocuğun hayatında ne kadar var etmek istiyorsa o kadar var olabilir baba. Anne çocukla ilgilenirken, babaya bakarak babayla konuşarak onu var eder, bu şekilde çocuk ta babayı tanımaya, sesini duymaya başlar. Bir şekilde babanın çocuğun hayatında kapsadığı yer anneyle bağlıdır denebilir. (Luigi Zoja, 2001) Zoja 'baba' adlı kitabında şöyle bir tanımlamaya yer vermiştir; " Kadın kocasına bakar, kadın çocuğuna baktığı gibi babaya da bakar. Anne olmadan çocuk olamaz ve böylelikle baba da baba olamaz. Baba, anne tarafından ortaya konuluyor denebilir mi? Anne çocuğun kendisine yöneltilen bakışlarında babaya olan bakışa da yer verir" (Şahin, 2013).

Lacan (2000) da çocuğun anne sayesinde babayı tanımaya başladığından bahseder. Anne babayı tanıdığı ve gösterdiği kadarıyla çocuk ta babasına yer verebilir. Baba doğumla birlikte oluşan ikili delilikten -anne çocuk ikililiği-araya girerek bu ilişkiye mesafe koyar ve çocuğun annenin uzantısı olmasını engellemeye çalışır. Babanın da bu ilişkiye girmesiyle birlikte annenin ruhsal sağaltımı canlanır, dışarıda bir dünya olduğunun farkında varır ve ikili ilişkiden üçlü bir ilişkiye geçiş olur. Hayatta olmayan baba da annenin sözleriyle yerini bulabilir. Ör: "Baban hayatta olsaydı seni balık tutmaya götürdü." Lacan, Babalık işleviyle beraber sembolik fonksiyonun da işlevsellik kazandığını söyler. Anne sözleriyle baba evde yokken bile onun yerini ve konumunu belirginleştirir. Ör: "Baban eve gelince bunu görmesin" gibi. Çocuk ancak anneden vazgeçebildiği zaman dış dünyaya açılabilir ve ancak bu şekilde baba da ona var olabilme becerilerini aktarabilir. Bu konuda kullanılan dilin de aracılık yapma tarafı önemlidir.

Lacan bilinçdışının oluşumları adlı makalesinde babanın yasasına vurgu yapmıştır. Babanın yasası, söz le oluşmaktadır ve bu sözler ancak anne tarafından tanındığı ölçüde yasa değerini taşır. Eğer babanın durumu çocuğun gözünde ve zihninde netleşmezse, çocuğun dünyasında sadece anne olur (Şahin, 2000).

1.2.3 Ödipal Dönemde Fiksasyon ve Sonuçları

A. Freud (1965), topluma uyum sorunlarını, Çocukta Normallik ve Patoloji adlı eserinde, her çocuğun gelişimsel olarak ödipal dönemden geçtiğini, bazı çocuklar için bu sürecin uzadığını ,bu dönemde takılı kaldığını ve orada yaşanan çatışmaları çözemediğini ve bu durumun da uyum sorunlarına yol açacağından bahseder. A. Freud küçük çocuklarda toplum tarafından hoş karşılanamayan, patolojik görünümler gözlenebildiğinden bahseder. Aslında bu durum, anal sadistik evrenin yol açtığı inatçılık, yıkıcılık hoşnutsuzluk gibi duygulanımlarının boşalımıdır. Bu yıkıcılık fallik evrenin çatışmaları ile de birleşince daha endişe verici gözükabilir. Ancak çocuk fallik dönemi geçip gizlilik döneminde geldiğinde, gelişimin seyrinde dürtü yoğunluğu ve içsel çatışmalar azalır ve bu sorunlar da kendiliğinden kaybolur. Gelişimin ilerlemesinde herhangi bir duraksama veya gecikme olduğunda ise çocuklar dürtülerini kontrol etmekte zorlanır ve bu yüzden uyumsuz, yıkıcı davranışlar ileriki yaşlara sarkabilir (Özen, 2010).

A.Freud, (1965) çocukların topluma uyum sağlamaları için ailenin ve ebeveyn tutumlarının öneminden bahsetmiştir. Ailede çok korunan, kollanan çocukların dışarıda da aynı tepkiyi görmek isteyeceklerini ifade etmiştir. Ancak aynı hoşgörüyü alamadıklarında, bu çocuklar ciddi bir hayal kırıklığı yaşayarak şoka uğrayabilirler. Okul yaşantısında ve toplum içinde herkesin eşit olması bu çocukları çok zorlar. Bu çocuklar aile içinde alıştıkları korumacılığı ve ayrıcalığı almadıklarında toplumsal yaşama uyum sağlamada zorluklar göstermektedirler (Özen, 2010).

Smirgel, (1975) çocukların ödipal dönemin yarattığı çatışmaları çözümleyerek, kuşaklar arası farkın ve cinsiyet farklılığını tanımasını, babanın gücünü ve otoritesini benimsemesini ayrıca çocuğun kendi eksikliğini kabullenerek anneden ayrılıp babaya

yönelmesi ve onu idealleştirmesi, ona benzemek istemesi beklenir. Çocuğun öncelikle babaya, sonra topluma ve toplumsal otoritelere yönelmesi beklenmektedir. Bu aşamaları geçemeyen çocuğun da her zaman babasal otorite ya da toplumsal otorite ile sorun yaşayacağı düşünülmektedir (Özen, 2010).

Minuchin ve arkadaşları (1967), yaptıkları bir çalışmada uyum sorunları görülen çocukların genelde anneleriyle çok yakın ilişki kurduklarına ve babaların da bu ilişkinin dışında kaldığına vurgu yapmışlardır. Bu çocukların günlük hayatı ve davranışlarına bakıldığında bütün kontrolün anne tarafından yapıldığı, babaların çok uzak kaldığı görülmüştür. Anneyle kurulan ilişkiye bakıldığında ise şefkat ve annesel bakım işlevleri yerine daha çok karmaşa ve öfkeli bir ilişki kurulduğu gözlemlenmiştir. Bu çalışmaya göre, anneler trafik polisi olarak tanımlanmaktadır. Çocukların daha çok davranışlarını kontrol etmeye, yanlış davranışa odaklanarak, olmaması gerekenleri vurgulayan biçimde bir ilişki kurulmaktadır. Aslında çocuklarına karşı daha iyi olan şeyi anlatmak ve yönlendirici ve destekleyici olmaları beklenmektedir. Annelerin bu durumla baş etmek için bu yöntemi kullanması ve babaların da bu ilişkinin dışında kalması, çocukların kuralları öğrenme ve içselleştirmesini zorlaştırdığı ve duygusal olarak da yakın bir ilişki kurmalarını engellemekte olduğunu düşündürmektedir (Özen, 2010).

Penot (2001),“Babalık İşlevselliği” adı altındaki sunumunda sınırsız ve şiddet gösteren gençlerle günümüzde çok sık karşılaşıldığını vurgulamıştır. Penot, bu durumu çocuğun ruhsal gelişimindeki babalık rolüne vurgu yaparak açıklamaya çalışmıştır. Öncelikle, çocuğun toplum kurallarına uyabilmesi için anneye yaptığı yatırımın babaya yönelmesinin gerekliliğinden bahseder. Ama bunun için belli koşulların olması gerektiğini vurgular. Babanın çocuk için yeterince var olabilmesi ve çekici olması bunun yanında babaya da yaklaşması kolay olmalı baba ilişki kurulabilir bir baba olmalıdır. Annenin de bu konumdaki görevi çocuğa olan yatırımını babayla paylaşabilmeli ve babaya yer açmalıdır. Ayrıca Penot, babalık işlevini yerine getirebilecek kişinin mutlaka baba olmasına gerek olmadığını, anne ile çocuk arasına girebilecek üçüncü kişinin de olabileceğinden bahseder. Bu üçüncü kişi aynı çocuktan yapmasını beklediğimiz üzere narsistik tümgüçlülükten vazgeçmelidir. Yani ilk önce babanın kastrasyonu ve sınırlılıkları kabullenmiş olması gerekir, bu şekilde babanın yarası çocuğa geçer.

Penot'un bu açıklaması sadece çocukların değil babaların da dürtüselleştiğini, sınır koymakla ilgili zorluk yaşadığını ve yasak tanımadıklarını göstermektedir. Çağımız artık tüketim çağına geldiğinden, eksikliklerin değil sonsuz istemenin ve arzulamanın ön planda olduğu bir yaşam biçimi haline geldiğinden babaların da ruhsal yapılanmaları bu çağa göre farklı bir biçim kazanmaktadır. Babalar ve ruhsallıklarını düşündüğümüzde çağın getirdiklerini ve talepleri de göz önünde bulundurmamız onları daha iyi anlamamızı sağlayabilir (Özen, 2010).

Etchegoyen de, "Babalar Hakkında Psikanalitik Düşünceler" adlı (2002) makalesinde son dönemlerdeki toplumsal değişimlerin aile sistemine olan etkilerine gönderme yapar ve "içsel babanın eksikliğini" anlatır. Babaların, ilk dönemlere ait anne ile çocuğun yaşadığı ikili ilişkilere fiziksel olarak dâhil olamadıklarını bunun sonucunda da kliniklerde hadım edilme korkusunun da daha az görünür olduğunu savunmuştur. Babalık rolünden beklediğimiz sınır koyan ve özdeşim nesnesi olarak görülen figür de azalmaktadır. Çocuklar hayatlarında daha çok olan anneleriyle özdeşleşim kurarak, babalarının gelişimlerinde hiçbir payı olmadığını düşünerek, sadece annenin gücüyle var olduklarını zannederler. Bu da babaların bir kardeş gibi görülmesine sebep olarak çocukların dış dünyaya açılımlarını engeller. Aslında baba, çocuğun anneye bir bütün olma isteğini engelleyerek bu fantezilerin yarattığı korkunun da önüne geçer. Babanın görevi sadece sınır koymak değil aynı zamanda çocuğun dış dünyayla arasında bir köprü kurmasını sağlayan bir modeldir (Özen, 2010).

Target ve Fonagy' e göre (2002).Psikanalitik literatürde babanın işlevleri şu dört alanda özetlenebilir: 1) Ödipal karmaşadaki rolüyle çocuğun arzularını dengelemesine yardımcı olmak. 2)Dış dünyaya açılarak, çocuğun otonom, bağımsız ve bireysel bir birey olmasına sağlamak. 3) Anneden ayrışabilmesini sağlamak 4) Ruhsal kapasiteye sahip olunmasına destek olmak ve çocuğun sembolik düzene geçişini kolaylaştırmaktır (Özen, 2010).

1.2.4 Freud'un Kuramında Babalık İşlevi ve Üstbenlik

Freud psikocinsel gelişim gelişimin erkek cinsel organının "fallus" olarak

kavramsallaştırılması etrafında gerçekleştiğini ileri sürer. Her iki çocuk için de geçerli olan bu kavram etrafında örgütlenen endişe ve arzular ve bu endişe ve arzuların ruhsallıkta izlediği yollar Oidipus sürecini oluşturur. Gelişimsel bakış açısından Oidipus süreci, aşağı yukarı üç-dört yaş civarında başlayan ve çocuğun cinsiyet farkını keşfettiği, erkek çocuğun iğdiş edilme endişesiyle, kız çocuğun penise sahip olmamasının yarattığı hayal kırıklığı ve haset duygularıyla başa çıkmaya çalıştığı bir dönemdir. Ayrıca her iki cinsiyetten çocuğun karşı cinsten ebeveyne karşı duyduğu aşkı dönüştürmek için çabaladığı gelişimsel bir evre olarak tanımlanır. Çocuk ve ebeveyn tarafından bu sürecin iyi ya da kötü idare edilmesi çocuğun ruhsal yapısını ve karakterini olumlu ya da olumsuz yönde biçimleyen bir etken oluşturacaktır. Oidipus karmaşası çözümlenemeyip, sadece bastırıldığında nevrotik rahatsızlık olarak ortaya çıkacaktır. Oidipus sürecinin başarıyla tamamlanması çocuğun cinsiyet ve kuşak farkını zihinselleştirmesi ve ensest arzularından vazgeçmesiyle belirlenir (Erdem, 2011).

Freud'a göre (1930) üstbenin gelişimi çocuklukta konan yasakların içselleştirilmesiyle gerçekleşmektedir. Üstbenlik ruhsal aygıtta baba işlevini görür. Freud'un kuramında bunun açıklaması esas olarak babanın iğdiş tehdidiyle yasak getiren kişi olmasına bağlıdır. Babanın işlevi topluma ve bireyin ruhsallığına yasayı getirmek, adaleti tesis etmektir. Çocuk ilk aşamada, yasağı koyanın cezasından korkar. Otorite olmadığında ise dürtülerini kontrol edemez. Ancak, dışarıdan gelen yasak içselleştirildiği zaman artık yasağı koyan üstben olacaktır. Bununla birlikte denetleme mekanizması olarak ortaya çıkan üstben, dürtülerin uygun şekilde doyumunu sağlamaya çalışan benlikle çatışma halinde olup, bu çatışmanın sonucunda suçluluk duygusu ortaya çıkacaktır. Böylece kişi yalnızca yaptıklarından değil dürtüsel isteklerinden bile suçluluk duyacaktır. Çünkü artık üstbenlik yani denetleme mekanizması dışarıda değil içeridedir (Erdem, 2012).

Üstbenliğin çok katı olduğu durumlarda, yoğun suçluluk duygusu meydana gelmektedir. Freud, içsel süreçlerle beraber katı üst ben oluşumuna neden olabilecek iki ebeveyn tutumundan söz eder. Bunlar aşırı sertlik ve aşırı müsamakarlıktır. Aşırı yumuşak ve şefkatli olan bir baba da aynı katı bir baba kadar çocukta aşırı sert bir üst benlik oluşumuna neden olmaktadır. Çünkü çocuk gördüğü sevginin karşısında var olan

saldırganlığını dışarı yöneltecek hiçbir yol bulamayıp bu kez içe yöneltecektir. Sevgisiz yetiştirilmiş çocuklarda ben ile üstben arasında bir çatışma yoktur; çünkü bütün saldırganlık dışarıya aktarılabilir. Freud, katı üst benin oluşumunda ebeveynlerin etkisini şöyle sıralar: “Saldırganlığı uyandıran dürtü engellenmesi ve saldırganlığı içe aktararak üstbene atfeden sevgi deneyimi” (Freud, 1930: 130; akt. Özen 2010).

Klein’in (1927) katı üst bene getirdiği açıklamalara bakıldığında ağırlıklı olarak çocuğun ruhsal süreçlerine vurgu yaptığı görülmektedir. Saldırgan üst ben çocuğun kendi ilkel saldırgan dürtülerinin bir yansımasıdır. Klein, sık sık yaramazlık yapan ve uyumsuz davranışlar sergileyen çocuğun bu davranışları ile bilinçdışı suçluluk duygularını ifade ettiğini belirtir. "Suç Üzerine" adlı yapıtında Klein (1934), suçlunun bir suçu sürekli tekrarlamasıyla yaramaz çocuğun aynı hatayı tekrar ediyor olması arasında bir benzerlik kurmaktadır. Bilinmeyen şeyler daha korkutucudur ve dolayısıyla çocuk daha korkutucu bulduğu bilinçdışı cezalardansa anne babadan gelecek cezayı tercih etmektedir. En azından bildiği tanımlayabildiği bir cezadır bu bile daha güvenlidir.(Ozen, 2010).

Freud’a göre (1933) üstbenin oluşumunda rol oynayan en önemli süreç, özdeşleşmedir. Özdeşleşme, bireyin benliğinin, diğerin benliği gibi davranması yani onun özelliklerini içe almasıdır. Bir başka deyişle benliğin bir başka bende özümsemesidir. Üstbenin oluşumu, çocuğun Oidipus karmaşası sonucunda anne ve babası ile özdeşleşmesi yoluyla olmaktadır. Oidipal arzuların yasaklarla karşılanması sonucunda çocuk bu arzularından vazgeçer, aynı zamanda arzularının yöneldiği nesnelere de vazgeçer, yani ebeveynlerinden de vazgeçmiş olur. Çocuğun kaybettiği nesnelere özdeşleşmesi, bir anlamda nesnelere kaybına yönelik bir dengeleme çabası gibidir. Ebeveynin sevgisini kaybetmemek için onların değerleri ile özdeşleşen çocuk, artık yasaları içinde barındırır. Böylece ebeveynin gözetleme, engelleme ve cezalandırma işlevlerini artık üstben üstlenir. Bu dönemde çocuk için ebeveynleri çok önemli bir konuma sahiplerdir. Çocuk, ebeveynleriyle özdeşleşerek onlar gibi olmaya çalışmaktadır. Böylece çocuk kendi kişiliğini oluşturmaya başlar (akt. Özen, 2010).

Öfke toplumumuzda erkek çocuğuna yakıştırılırken kız çocuğuna yakıştırılmaz ve kız çocuklarının öfkesini göstermesi beklenmez. Erkeklerle özgü bir durum gibi algılanır.

Kız çocukları Türk toplumunda erkeklere göre daha çok kural, yasak ve beklentilerle karşılaşır, bir taraftan bunları içselleştirmeye çalışır ama üst benliği henüz yeterince gelişmediği için bu duruma uyum sağlamakla ilgili ciddi zorluklar yaşar. İçten içe bu getirilen kısıtlamalara da öfkelenir. Kendini bir kısır döngü içindeymiş gibi hisseder. Öfke kız çocuklarının üst benlik gelişiminde önemli bir role sahiptir. Depresif durumda görülen öfkeyi kendine döndürme yöntemi Jacobson' a göre anal dönemde normal gelişimin bir parçası olarak kabul edilir. Tuvalet gelişimiyle birlikte çocukta bedensel kontrol artar ve anneyle olan ilişkisi bağımsızlaşmaya başlar ve kimlik edinilmeye başlanır. Bir diğer taraftan bütün beklentileri karşılayamayan henüz tam gelişmemiş olan kimlikte bu kısıtlamalarla ve beklentilerle baş edememekte ve öfke duymaktadır. Bazen kendine dönük yıkıcılığın nedeni de suçluluk duygusudur. Bireyler kendi kendine verdiği cezalarla suçluluk duygusunu azaltarak doyuma ulaştıklarından dolayı bu cezalara başvurabilir (Özenen, 2009).

1.2.5 Gizil Dönem

Denis, gizil dönemi ödipal dönemin çözümlenmesinin bir sonucu olmaktan çok cinsel dürtülerin uyuklamaya geçmesi olarak anlatır. Bu dönem özellikle yetişkinliğe adım için son derece önemlidir. Çünkü yetişkinliğe giden yolda önemli bir aşama olan ergenlik dönemindeki ruhsal süreçlerin niteliğini belirleyen, ödipal çatışmaların gizil dönemdeki işleme biçimleridir. Eğer çocuk genital düzeye erişerek gizil döneme girebilirse ruhsal yapılanmasında toplumsallaşma açısından son derece önemli olan nesil farkını ve cinsiyetler arası farkı getirebilecektir. Ancak gizil döneme girerken, çocukta oral ve anal döneme ait dürtüler egemen ise cinsiyet ve nesil farkı gelişmemiş olduğundan çocuk ruhsal yapılanmasında tam bir üçgenleşmeye ulaşamaz ve bu da çocuğun topluma açılmasında zorluklara neden olur (Denis, 2001).

Bornstein, (1951) gizil dönemi iki bölüme ayırır. İlki beş yaş ile sekiz buçuk yaş arası, ikincisi ise sekiz buçuk ve on yaş arasındadır. İki dönem arasındaki fark üst benin dürtüler karşısındaki katılığı ile ilgilidir. Gizil dönemin birinci kısmında çocukta dürtüler daha canlıdır. Çocuğun ödipal dönemdeki tehdidi devam eder ve çatışmaları sürer. Çocuk bu dönemde Ödipal çatışmalarıyla uğraşmaya devam eder ama dayanıklılığı artmıştır. Üst

benlik tam olarak içselleştirilemediğinden dolayı sert ve katı bir duruşu vardır. İkinci aşamada ise üst benlik biraz yumuşar. Çocuk dış dünyadaki beklentilerle daha kolay başa çıkmaya başlayabilir. Etrafındaki ebeveyn ve yetişkinlerle daha rahat ilişki kurması beklenir ve onların gücünü tanır. (akt Özen, 2010).

Jacobson (1964), çocuğun gizlilik dönemine girmesiyle dış dünyaya yatırımlarının artması gerektiğini vurgulamıştır. Cinsel bölgelerdeki yatırım yerini gerçekçi hedeflere bırakır ve böylece çocuğun kimlik gelişimi artar. Özellikle üst benin sağladığı zaman duygusu, çocukta yaş ve gelecek kavramlarını geliştirmesine yardımcı olur. Bu dönemde okulun da çocuğun bireyselleşmesine ve toplumsallaşmasına etkisi büyüktür. Okulun yardımı ile çocukta aidiyet duygusu gelişir ve kimlik gelişimiyle kimliğin sınırlılığını kabullenme başlar. Anna Freud (1966), bu dönemdeki çocukların benmerkezcilikten çıktıklarını işbirliğine girmeye ve arkadaşlık edinebilme durumlarına daha yatkın olduğunu ifade etmiştir. Çocuk, bağımlı bir birey olmaktan çıkarak aile dışındaki kişilere de yatırım yapabilir. Bu dönemdeki çocuklar artık oyun çocuğu olmaktan çıkarak okula ve diğer görevlere yatırım yapmaya başlayabilirler (akt Özen, 2010).

Gizil dönemdeki çocuk öğrenmeye başlar ve kendi kültürüne uyum sağlayabilecek bir konumdadır. Bu nedenle çocukların okula başlama yaşı gizil dönemin başlama yaşıyla aynı zamanda olmaktadır. Bu dönemde fiziksel, bilişsel ve zekâ gelişimi açısından çocuklarda büyük değişimler gözlenir. Bu alanlardaki değişimle beraber çocuğun otonomi becerisi gelişir. Böylece çocuk ailesi dışında sosyal hayatını daha iyi idare edebilir hale gelir. Tüm bu fiziksel ve ruhsal gelişimler kendilik algısında olumlu bir süreç başlatır. Her alanda becerileri artan çocuğun (duygusal, fiziksel ve bilişsel) kendi kaygısıyla daha iyi baş edebilir halde geldiği ve ruhsal zorluklarını onarabilir hale geldiği söylenir. Gizil dönem dürtüsel işleyişe karşı gelişen savunmaların yeniden yapılandığı durağan bir dönemdir. Ebeveynlerin çocuklarına karşı ambivalans tutumları, çocukların ruhsal işleyişlerini kolayca etkileyebilir. Bu sebeple ortaya çıkan problemler çocuğun okula başlamasıyla ortaya çıkar. Bir taraftan çocuğun sosyal ilişkilerindeki artış diğer taraftan eve ile okul arasındaki farklılar, çocuğu tek başına halletmek zorunda kalacağı problemlerle karşılaştırır (akt. Özen, 2010).

1.3 Freud ve Dövülme Fantezisi

Freud dövülme fantezisini üç evrede ele alır. İlk evrede çocuğun tanık olduğu dövülme sahneleri vardır. Dövülen çocuk başka biridir ya kız kardeş ya da erkek kardeşidir. Buradaki tasarımın tam anlamıyla fantezi olduğu söylenemez, dövülme fantezisinin birincil niteliğidir. Baba kızına karşı olan aşk ve bağlılığını kanıtlamak için diğer çocuğunu dövmektedir. Burada dövülen çocuk babanın sevgisi için rekabet edilen küçük kardeşidir. Kız çocuğu açısından küçük kardeşin dövülmesi bir şekilde baba tarafından tercih edildiğini göstermektedir, fantezi sadist niteliklidir ve bu durum da kız çocuğunda suçluluk duyguları yaratır. İkinci evrede "Baba tarafından dövülüyorum" da ise birinci evrede bunun fantezisini kuran çocuk esas kişi durumuna geçer. Baba tarafından dövülme fantezisi mazoşistik niteliklidir ve yoğun bir haz duygusu içerdiği için bastırılır. Bu bastırılan durum ancak analiz sürecinde hatırlanabilir. Üçüncü evre birinciyle paralellik gösterir. Bastırma sonucunda döven yetişkin belirsizleşmiştir ve babanın ikamesidir. Bir çocuk yerine birkaç çocuk dövülmektedir ve kız çocuğun fantezisinde dövülen kişiler karşı cinsten olan birileridir. Babanın diğer kardeşi dövüyor olması kızda şöyle bir algı yaratır. "Baba öteki çocuğu sevmiyor, tek sevdiği benim". Bu da kardeşe olan yoğun kıskançlığı gösterir ve babaya olan aşkı temsil eder. Baba tarafından dövülme fantezisi hem kız hem erkek için babayla birlikte olma arzusunu temsil eder. Bu kadınsı arzu libidinal babaya dairdir ve yoğun bir kaygıya neden olduğu gibi şiddetli bir bastırmaya da maruz kalır. Ödipal karmaşanın oluşumunda libidinal babaya duyulan arzu, her iki cinsiyetten çocuğu kadınsı bir konumda bırakır. Anne çocuğa bakım verirken cinsel sınırları ihlal ettiği için çocuk baştan çıkmış olur (Abrevaya, 2013, s107).

Dövülme fantezisini ödipal dönemden kalan kırıntılar olarak düşünürsek, ödipal dönemin temel çatışmasını bu döneme ait bastırılmış içeriklerin oluşturduğunu anlaşılar. Bunlar ensestüel nesneye karşılık geldiği için bastırılmıştır. Dövülme fantezisi ödipal dönemi çözümlerken her iki cinsiyet için de farklı dönüşümlere uğrar. Fantezisinde babayla birleşmek isteyen ister kız ister erkek olsun bu durum her iki cinsiyet için de kadınsı arzulara işaret etmektedir. (Abrevaya, 2013,s 110).

Freud erkekte söz edilen düşlemin anne tarafından dövülme biçiminde olduğunu ve daha sonra dövülenin kendisi olarak kaldığı bu düşlemin ikinci evrede bilinçli bir hale geldiğini ancak bilinçli bir hale gelebilen anne tarafından dövülüyorum düşleminin birincil bir düşlem olmadığı, bilinçdışı olan bir ön aşama olduğunu belirtir. “Babam tarafından dövülüyorum”, dövülme cinsel olarak da sevmeyi temsil eder. Gerileme bir alt evreye indirilmiştir. Erkeklerdeki bilinçdışı düşlemin ilk biçimi, şimdi daha çok “Babam tarafından seviliyorum ”dur. Düşlem bildik bir süreçle (yer değiştirme ve tersine çevirme) “Annem tarafından dövülüyorum” biçimine dönüştürülmüştür. Görüldüğü gibi erkek çocuğun düşlemi, babaya yönelik kadınsı tutumundan türemektedir. Hem kız çocuklarda hem erkek çocuklarda düşlemin eylemde olan nesnesi babadır. Her iki cinsiyette de dövülme düşleminin kökeni babaya yönelik ensest içerikli sevgide bulunmaktadır. Kız çocuklarında düşlem normal ödipal tutumdan erkek çocuklarında düşlem ise babanın sevgi nesnesi olarak alındığı tersine çevrilmiş bir tutumdan türer. “Erkek çocuk eşcinselliğinden, düşlemini bastırarak ve biçimini değiştirerek yakasını sıyrır ve daha sonraki bilinçli düşlemine ilişkin göze çarpan şey, içerik olarak eşcinsel bir nesne seçimi olmaksızın kadınsı bir tutuma sahip olmasıdır”. Bu tutum, onun yapısının karşıt cinsiyete özgü olan kısmının dışavurumudur. Karşıt cinsiyete özgü olanın dışavurumu deniyor çünkü aslında ne salt erkeklik ne de salt kadınlık tek başına bir bireyde bulunur. Her birey hem kendi cinsiyetine hem de karşıt cinsiyete özgü özellikleri içinde barındırır ve aktiflik ile pasifliğin bir bileşimini gösterir. Dışavuran kısım bazen biri bazen diğeryiken, ağırlıklı olan da bireyden bireye değişkenlik gösterir. Erkek çocuk için baba tarafından dövülüyorum fantezisi baba tarafından sevilme, içine girilme arzusunun regresif ifadesidir. İkinci evre de bu fantezi erotik yükü ağır olduğu için bastırılır. Üçüncü evrede ise “Annem tarafından dövülüyorum” şekline girer. Şimdi döven kişi anne olmuştur böylece babaya dair eşcinsel fantezi de bastırılmış olur. Bir diğer deyişle, erkek çocuk aslında babaya dair kadınsı konumu yanı sıra eşcinsel aşkı bastırır ve bu durum onda yoğun bir kaygı yaratır. Bu durumda baba tarafından dövülme fantezisinde, her iki cinsiyet için de asıl bastırılan durum kadınsı konumdur (Keser, 2011, s68).

1.4 Melanie Klein ve Winnicott

Freud’dan sonraki psikanalistlerden özellikle çocuk psikanalistlerinin, Klein ve

Winnicott gibi, babayı dışarıda bırakarak, anne çocuk ilişkisine daha fazla önem gösterdikleri ve bu ilişkiyi özel bir ilişki olarak tanımladıkları görülür. Klein, çocuğun anne bedeni ve rahmine girmesiyle birlikte birincil bir ilişkiden bahsetmekte ve ödipal çatışmanın memeden kesilmeyle başladığını savunarak yeni bir kuram oluşturma girişiminde bulunmuştur. Winnicott ise bebeklerin gelişiminde annenin mutlak rolü üzerine değinmiştir. Winnicott'a göre "bebek ve annesel bakım beraberce bir bütün oluşturmaktadır". Winnicott "yeterince iyi annelik" kavramını getirerek, annenin destekleyici çevreyi sağlamasından bahsetmektedir. Ayrıca, "yeterince iyi annelik, babaları da kapsar ama çocuğa yönelik tüm bakıma annesel demek gerekir. Babasal terimi anneselden biraz daha sonra gelmelidir" (s, 29) . Bu bakış açısında, bebeklik döneminde babanın rolü, anneye destek olmaktır. Baba bütünleştirici ve birleştirici bir işleve sahiptir. Bebeğin başlangıçtan itibaren duyduğu bakımın yanında bulunması şart olan destek nesnesi konumundadır (akt. Özen, 2010).

1.4.1 Winnicott ve Çöküş Korkusu

Winnicott, bütünleşmenin yitirilmesinin neden olduğu özgül anksiyete ve bunun yaşamın daha sonraki evrelerinden kaynak alan anksiyetelerden farkını 'Bebek Ebeveyn İlişkisi Kuramı'nda tekrar ele alır. Winnicott dürtüsel gerilim ya da nesne kaybıyla ilişkili anksiyetelerin ancak benlik gelişiminden sonra ortaya çıkabildiğini belirtir. Bu evrenin öncesinde kastrasyon ya da nesne kaybıyla ilişkili anksiyetesi değil de, yok olma (anhilitaion) anksiyetesi söz konusudur. Birincil süreç, birincil özdeşim, otoerotizm ve birincil narsisizmin canlı gerçeklikler olarak boy gösterdiği bütünleşme sürecinde, psişe somaya yerleşir, Tutan (holding) çevre sayesinde, doğuştan gelen potansiyel var oluş sürekliliği haline gelir. Bunun tersi, yani tutan çevrenin yetersizliği bebeğin tepkisidir ki bu da var oluşu kesintiye uğratar ve yok eder. Tam da yok olmadan söz ederken Winnicott kendisini gerek Freud'dan gerekse M.Klein'dan kesin ayıran en önemli noktayı vurgular: bu evrede ölümden söz edilemez ve tahripkarlık eğiliminin kökünü açıklamak için "ölüm dürtüsü" ifadesi kabul edilemez. Nefret ve bütüncül insani kişi ortaya çıkmadan ölümün hiçbir anlamı yoktur (Kayaalp, 2011,s,60).

Winnicott'un düşüncesinde gelişimin temeli olarak bütünleşme ve bütünleşmedeki aksamaların yol açtığı özgül anksiyete bir bütündür. Yok olma anksiyetesini,

bütünleşmenin ne olduğunu açık ifade ettiği ‘Çocuk Gelişiminde Benlik Bütünleşmesi’ makalesinde şöyle tarif eder: 1)Parçalanmak 2) Durmaksızın düşmek 3) Bedeniyle ilişkisi olmamak 4) Yönelimi olmamak. Winnicott’a göre bunlar psikotik anksiyetelerin özünü oluşturur ve şizofrenide görüldüğü gibi, psikotik olmayan bir kişilikte gizlenmiş şizoid bir unsurun ortaya çıkışının ifadesi de olabilir. Buna göre şizofreni, otizm, sahte kendilik ve şizoid kişilik gibi bozukluklar erken dönemdeki aksaklıklarla yakından ilgilidir.

Winnicott ‘**Çöküş korkusu**’ makalesinde, erken dönem yetersizliklerden kaynak alan ve daha önceleri farklı terimlerde adlandırdığı anksiyeteleri çöküş korkusu adı altında incelemeye girişir. Buna göre çökmesinden korkulan bizzat bütünleşmiş kendiliğin (unit self) yapısıdır. Benlik kendi örgütlenmesinin çökmesine karşı önlem alabilir, ancak bağımlılığın varoluşsal niteliği nedeniyle çevrenin iflası karşısında benlik örgütlenemez. Başka bir deyişle bireysel olgunlaşma sürecinin tersine dönmesine tanık olmaktadır. Winnicott, anksiyete terimini yeterince güçlü bulmadığı için birincil can çekişmeler adı altında topladığı ödipal dönem öncesi anksiyetelerin tekrar sıraladıktan sonra paradoksal varsayımını ortaya atar: “Klinikte karşılaştığımız çöküş korkusu daha önce yaşanmış bir çöküşün korkusudur. Bu, hastanın patolojik bir sendrom olarak sergilediği ve savunmaya yönelik örgütlenmenin başlangıçtaki sorumlusu olan can çekişmedir. Korkulan çöküş yaşanmıştır ancak bunu bilinçdışının derinliklerinde taşımaktadır. Burada bilinçdışı Freud’un tarif ettiği gibi farklı bir bilinçdışıdır; burada bilinçdışı benliğin herhangi bir şeyi bütünleştirmekten aciz olduğu anlamını taşımaktadır. Benlik, olguların tümünü kendi tüm güçlülük alanında toplamaktan acizdir (Kayaalp, 2011,s,64). Çökme korkusu, savunma örgütlenmesinde ani bir güçsüzlüğü betimler. Bu güçsüzlük kişiyi, temsil etme ve zihinselleştirme olanaklarının eksik olduğu bir anda, düşünülemezlik, (zihinsel bir şekilde temsil edilemez anlamında) tarzı bir deneyim karşısında bırakır. Bu deneyim karşısında benimsenen yanıt tarzı ya somatiktir ya da ilksel bir kaygının ifadesi biçimindedir. Çökme korkusu kavramı, ihtiyaçlarının karşılanması için annesine aşırı bağımlılık geliştiren süt çocuğunun çaresizlik durumunu belirten ‘medetsizlik’ kavramının patolojik düzlemdeki ifadesidir. Yetişkinde çaresizlik durumu depresif hareketten önce gelir ve nesnenin umulan doyumunu sağlamadığı her seferinde hissedilir. Buna kişinin ötekine olan bağımlılığın canlı bilincine varması eşlik

eder (Öztürk, 2011, s 87).

Winnicott anneye gönderme yapmaktadır. Yıkıcı davranışlar gösteren çocuklar sabit bir çevresel ortam aramaktadır. Bu nedenle, çocuklar çevresindekileri harekete geçirmeye çalışmaktadırlar. Aslında bir çerçeve, sınır, çevrelenme ihtiyaçları vardır. Winnicott çevrelemeyi annenin kollarına benzetir ve şöyle bir sıralamaya gider: Çocuğu önce annenin bedeni, kolları çevreler; sonra, ebeveyn ilişkileri, ev, yakın akrabalar, okul, toplum, polis ve yasalar. Eğer bir çocuk önce ev içinde uyumsuz davranışlar sergiliyorsa, yani anne babanın sınırları yeterli olamıyorsa, bu sonra dış çevreye (okul, arkadaşlar gibi), sonra polise ve yasalara da intikal edecektir (Winnicott, 1956). (akt. Özen,2010).

1957 yılında yayımlanan "Çocuk ve Aile "(The Child and The Family) adlı kitabında Winnicott babanın çocuğu ile olan ilişkisinde oynadığı rolleri sistematik bir biçimde ele alır. Babanın en temel rolü anne-bebek ilişkisini korumak, gözetmektir. Winnicott' a göre baba sadece -annenin yetersiz kaldığı durumlarda onu ikame etmekle kalmaz, anne -bebek ilişkisindeki bağı dışarıdan gelecek müdahalelere karşı korur. Annenin dış dünyadaki kimi sorumluluklarını üstlenerek annenin bu ilk bağla haşır neşirken dışarıya dönmesini, bebeğinden ayrılmasını engeller. Buradaki baba, anne bebek biriminin aktif kapsayıcısıdır (Habip, 2012).

Yine aynı kitapta Winnicott (1957) babanın, annenin hem ruhunda hem de bedeninde kendini iyi hissetmesi için gerekli olduğunu ileri sürer ve şöyle söyler:" Anne ile babanın birliği bir gerçeği sağlar: Bu sağlam gerçek etrafında çocuk bir düşlem, aşabileceği bir kaya inşa edebilir, tekme atabilir ve üçgen ilişkiler sorununa çareler bulabilir" (s. 12-24). Burada Winnicott açıkça ilk sahne düşleminin oluşmasında ailesel gerçekliğin zorunlu desteğine işaret eder. Kaya sözcüğüne dikkati çekmek gerekirse, baba burada nefretin yok edemediği, güçlü ve ayakta kalmayı beceren bir imge olarak karşımıza çıkar. Yine aynı yapıtta baba, çocuğun dünyasında annenin kurduğu düzen ve yasanın cisimleşmesi olarak tarif edilmekte ve bu yolla anneye manevi destek sağlamakta olduğu belirtilmektedir. Çocuğun kendisini gerçek ve canlı hissetmesi için babanın kendini zaman zaman göstermesi yeterlidir der Winnicott. Bu sayede baba çocuğun anneye karşı olan nefretine sınır koyar. Tabii bu sınır koyma ve olumlu anlamda iğdiş

etme görevi baba ortalarda olursa olanaklı olacaktır. Babanın varlığı çocuğun nefretini yansıtabileceği bir odak oluşturmasını sağlayacaktır. (Habip, 2012).

Babanın bir diğer özelliği de kişiliği ile çocuğun hayatında yeni bir şeyi başlatma becerisidir; baba, anneden sonra çocuğun hayatına bir yenilik katar, yenilikle çocuğu baştan çıkarır. Babanın, çocuğun oyunlarına, oyuncaklarına, alet ve edevata olan tutumu çocuk için yepyenidir ve bu yüzden de cazip gelir. Psikanalitik kuram, gerçek babanın fiziksel veya ruhsal olarak var olamasa bile, kişinin içinde babaya dair bir içsel tasarım veya resim olduğunu söyler ve babanın iç dünyada bir nesne olarak varlığını gösterdiğini söyler (Özen, 2010).

Herzog ise psikanalitik kurama "baba açlığı" kavramını sokarak, babanın model olarak her zaman kişinin hayatında olduğunu ve arandığını ifade eder, sadece duygusal boşluğu doldurmak için var olmadığını belirtir. Babanın içselleştirilmesi sadece babayla kurulan ilişkiye bağlı gelişmeyeceğini annenin de bu ilişkide önemli bir rolü olduğunu ifade eder. Annenin babayla kurduğu ilişki, babaya bakışı, babayı nasıl gördüğü bunların hepsi çocuğu etliler.' Babalık tasarımı, annenin babaya dair bilinçli veya bilinçdışı arzuları, düşlemleri, hayalleri, beklentileriyle oluşur (akt. Özen, 2010).

1.4.2 Oyun, Geçiş Nesnesi ve Geçiş Alanı

Winnicott'un Oyun ve Gerçeklik adlı yapıtında değindiği, özellikle çocuklar ve ergenlerle yaptığı çalışmalarda kullanmış olduğu eylemler, oyunlardır. Oyun ve oyunun içerdiği unsurlar gerçek eylemler değil, iç gerçekliğin dışa yansıyan simgeleridir (Eracar, s. 85).

Oyun oynama fikrini kavrayabilmek için küçük bir çocuğun oynama tarzının değişmez özelliği olan takıntıyı ele almak yararlı olacaktır. İçerik önemli değildir. Önemli olan, daha büyük çocuklarla yetişkinlerin konsantrasyonunu andıran neredeyse dış dünyadan çekilme denebilecek durumudur. Oynayan çocuk kolayca terk edilemeyen,

dışarıdan müdahalelere de pek açık olmayan bir alanda ikamet eder. Bu oyun alanı iç ruhsal gerçeklik değildir. Bireyin dışındadır, ama dış dünya da değildir. Çocuk bu oyun alanına dış gerçeklikten nesnelere ya da olgular taşır ve bunları içsel ya da kişisel gerçeklikten gelen bir örneğe hizmet edecek şekilde kullanır. Çocuk varsanı görmeksizin, rüya potansiyelinden bir örnek yaratır ve dış dünyadan seçtiği parçalardan oluşan bir ortam içinde bu örnekle birlikte yaşar. Oyun oynama güveni içerir ve (başlangıçta) bebek ile anne figürü arasındaki potansiyel mekândan kaynaklanır; burada bebek neredeyse mutlak bir bağımlılık durumu içindedir ve anne figürünün kendisine uyum göstereceğine kesin gözüyle bakar. Oyun oynama esas olarak tatmin edicidir. Yüksek düzeyde endişeye yol açtığı zamanlarda bile doğrudur bu. Ama tahammül edilemeyen bir endişe düzeyi vardır ki bu oyunu yok eder (Winnicott, 2010 s. 72-73).

1.5 Değişen Toplumda Babanın Rolü ve Önemi

Freud, Leonardo da Vinci adlı makalede babanın rolünü şu şekilde açıklar, çocuğun annesine karşı hissettiği libidinal arzularla_başına çıkmasına yardımcı olmak (Freud, 1910). Freud babanın ne kadar önemli olduğunu vurgulamak için şöyle der. “Çocukluk döneminde babanın korumasına yönelik ihtiyaçtan daha büyük bir ihtiyaç düşünemiyorum” (s.111). Freud ‘un babaların önemini vurgulamasının aksine daha sonraki yıllarda yapılan çalışmalarda babalara dair literatürün az olduğu daha çok anne – çocuk ilişkisinin üzerinde durulduğu görülmüştür. Lanksy anneliğin ve babalığın farklı sebeplerle ortaya çıktığını savunur. Annelik, bebeğin yetersizliği ve bağımlılığıyla ortaya çıkar ve kurulan duygusal bağın daha anlaşılır olduğunu söyler. Babalık ise annenin babayla kurduğu ilişkinin niteliği ve kültürle var olur (Özen, 2011)

Değişen toplum ve kültür yapısıyla babanın yeri, konumu ve rolü eskisine göre büyük bir değişim göstermiştir. Psikanalist Amati-Sas (2002), yaşadığımız dönemi post modern ve medyatik olarak tarif eder. Teknolojinin hızlı değişimiyle birlikte insanların her şeyi teknolojiyle yapabileceklerine dair inançları artar ve tüm güçlülük fantezisine kapılarak yapamayacakları hiçbir şey olmadığını düşündürür. Aslında, önümüze sunulan olanaklar ne kadar çok olsa da bireyin çevre tarafından kapsama ve destek ihtiyacı değişmemiştir. Amati-Sas, toplumun ensest yaşayışının reddine doğru giden bir çizgide

olduğunu belirtmiştir. Ruhsal dünyanın uyumlu bir şekilde işlemesi için cinsiyet ve nesil farkının tanınması ve ensest yaşağının da reddinin gerekli olduğunu savunur. Bu düzeni kurabilen ailelerin çocukları kendi iç gerçekliğini dış gerçeklikten ayırabilir, neyin olanaklı neyin olanaksız olduğunu anlayabilir, izin ve yasak kavramlarını da birbirinden ayırabilecek konuma gelir (Ozen, 2011).

Günümüzde ebeveyn rollerindeki değışim çok çarpıcıdır. Ama bazı psikanalistler babanın rolündeki değışime daha çok vurgu yapmaktadır. Trowell (2002), babanın gücünün ve etkisinin eskisi gibi olmadığını, sosyokültürel etkenlerle bir dönüşüm geçirdiğinden bahseder.

Trowell (2002), “”çocuk için babanın yerinin çok önemli olduğunu söyler. Babalar birçok zorlu görevle baş etmek zorundadır. Ruhsal görevleri olduğu kadar, birçok pratik görevleri de vardır. Eğitim, çocuğun ihtiyaçlarının karşılanması, onları tehlikeden koruma ve onlara bir ev sunma bunlardan bazılarıdır. Ancak bir bebek ya da çocuğun gelişimi için bu pratik ihtiyaçlardan fazlasına gerek vardır. Çocukların kendine güvenen, sorumluluk alan, onlarla eğlenebilen, bazen hayır diyebilen ve gerektiğinde cesaretlendiren bir babaya ihtiyaç vardır. Bununla beraber, babanın ödipal karmaşada da bir yeri vardır. Çocuk başta anne ve babasıyla ilgili kaygılara sahiptir. Ebeveynlerden birine sahip olma ile ilgili düşlemleri ve diğerine karşı kıskançlık duygulanımları ve onları birbirinden ayırma düşlemleri mevcuttur. Çocuğun üstesinden gelmesi gereken son derece önemli görevi ise üçüncü olabilmeye dayanmak ve anne babasını bir çift olarak kabul edebilmektir. Bu görevlerde güçlü, çocuğu anneden ayırabilen, ödipal arzularını engellemesine yardımcı olabilen ve çocuğun toplumsallaşma sürecinde çocuğundan da vazgeçebilen bir babaya ihtiyaç vardır. Trowell, bu ruhsal görevin geçmişte daha çok yapılabildiğine ancak günümüzde değışen sosyo ekonomik koşullarla beraber insanoğlunun ayakta kalabilmek için baş etmesi gereken içsel ve dışsal birçok sorunla uğraştığına ve dolayısıyla özellikle ruhsal ihtiyaçların geride kaldığına değinmiştir. Son olarak Trowell, günümüzde ruhsal hastalıkların artışının ve dahası eskisine göre daha şiddetli ruhsal sıkıntıların görülmesinin, babaların hem gerçekte hem de zihinlerimizdeki önemini kaybetmesi ile ilgili olduğunu belirtmiştir” (Özen, 2011, s114).

Psikanalistler, çocuğun dış dünyaya açılabilmesi için Ödipal üçlü dediğimiz üçlü anne-baba-çocuk üçgenini kabullenmesinin önemli bir basamak olduğunu ifade eder. Smirgel'e göre (1975) " çocuk,annesiyle ilk dönemlerindeki ikili ilişki biçiminden babanın işleviyle çıkamadığında tüm güçlülük düşlemlerinden vazgeçemez ve ideal ben olarak kendini yerleştirdiği birincil narsizm dönemine takılı kalır" (s.111) Ruhsal yapılanma böyle bir aşamada takılı kaldığında, çocuğun olgunlaşma ve özerkleşme süreci sekteye uğrar. Bireyselleşemeyen çocuğun, sosyalleşme zamanı geldiği benliğinde kendisi dış dünyaya karşı savunmasız kalacaktır (akt Özen, 2011).

1.5.1 Babalık Üzerine Güncel Psikanalitik Yaklaşımlar

Psikanalitik kuramda Szwec (2007) babanın rolünü şöyle açıklar; Babalık işlevi annenin yol göstericiliğiyle ortaya çıkar. Anne bebekle araya babayı sokarak, hem bebeği susturur hem de bebeğin otoerotizmini durdurur. Anne, "bu yaptığını babanla konuşacağım" diyerek babaya rol verir. Szwec, Michel Fain'in "kastatör baba" kavramına gönderme yapar ve aslında annenin kendini yetersiz gördüğünü ve çocuğa babayla bir çift olduğunu göstermesi gerektiğini söyler (akt, Dusgor, 2007).

Parat (2007) ise babalığa dair bir temsilin annenin zihninde önceden de var olduğunu ifade eder ve her çocuğun anneye sahip olmak istediğini ve her çocuğun babayı öldürme fantazileri olduğunu söyler. Baba buna izin vermeyerek araya girer ve çocuğa şu mesajı iletir: "baba, cinsel olarak anneye sahip olandır!".Parat'a göre André Green'in ödipal çatışmayı üç açıdan ele almaktadır benzer bir şekilde babalık işlevi de bu şekilde ele alınmalıdır. Bu üç açı; annenin gözünden ödipal çatışma, babanın gözünden ödipal çatışma ve çocuğun gözünden ödipal çatışmadır. Bu üç açığa baktığımızda anne " bu baba çocuğu desteklemiyor" derken, çocuk "anne benim" demekte ve baba ise cezalandırıcı ve yasaklayıcı rolü almaktadır (akt Dusgor, 2007).

Duparc (2007) ise "yeterince iyi babalık" kavramını ortaya çıkarmıştır. Duparc , Winnicott'un "yeterince iyi annelik kuramına "yeterince iyi babalık" kavramını eklemiştir. Bunu Fransa'da yeni çıkan bir kanunla açıklamaya çalışmıştır. Bu kanuna göre çocuklar annelerin soyadlarını alabilme hakkına sahip olabilmektedir. Böyle bir durumda "babanın

adı" ne olacaktır? Eskiden babanın yeri daha netken şimdi anneye eşit pozisyonda görünmekte ve annesel işlevleri babaların üzerine yüklenmektedir. Bu durumda "yeterince iyi babalık" kavramının çıkışı da yadırganmayacaktır. (akt Dusgor, 2007)

Winnicott, yazılarında ağırlıklı olarak anne-çocuk ilişkisine önem verirken, "suçluluk" üzerinde yazdığı yazılarda ise babalık rolünü ele almış ve babalığın, suçun ortaya çıkışındaki önemine gönderme yapmıştır.

Babanın yeri düşlemsel düzeyde de psikanalitik kuramda önemli bir yere sahiptir. Yapılan çalışmalarda da gerçekte babanın nasıl olduğundansa daha çok babaya dair düşlemlerin ne olduğu üzerinde durulmaktadır. Bu bağlamda babalık işleviyle ilgili olan diğer psikanalist Combe devreye girmektedir. Combe babaya dair beş düşlemden bahseder. Bunlardan birincisi annesel babaları içerir, çocuğa bakım veren tutan annesel işleve sahip babaları kapsar. İkinci düşlem annenin çifti ve sevgilisi babadır ve çocuğun doğumundan sonra annenin kadın olmasına yardımcı olan bir babayı simgeler. Üçüncü düşlem ise "kanun koyan" babayı temsil eder, dördüncü düşlem ise "öldürülmesi gereken" babayı simgeler. Son düşlem ise, çocuğun model aldığı ve taklit ettiği babayı simgeler ve ona dış dünyanın yanı sıra sosyal dünyanın kapılarını açan babadır. Burada görüldüğü üzere düşlemsel düzeyde babaya yüklenen görevler gerçeklik düzeyinden daha fazla malzeme içermektedir. (akt Dusgor, 2007)

Günümüz psikanalistlerinden Roussillon (2007) ise babalık işleviyle ilgili olarak kendi kavramını oluşturmuştur. Roussillon, bebeğin bilişsel merakına değinerek, bebeğin ruhsal dünyasının bu merakla oluştuğunu söyler. 0-6 aylık dönemde çocuk anneye kendisini aynı görür daha sonra farklılaşma kapasitesi gelişmeye başlar. Anne ve babanın farklı birey olduklarının farkına varır ve annenin babayla olan iletişiminin ona haz verdiğini anlar. Böylece annenin kendisiyle aynı olmadığının farkına varan çocuk, annenin babayı işaret etmesiyle, babayı dünyasına alır ve ilk nesnesi haline gelir (akt Dusgor, 2007).

Son olarak günümüz psikanalistlerinin en önemli isimlerinden biri olan Green ise "evrensel baba yoktur" diyerek, baba imajının değil, baba "imagosu-imesi"nin önemini

vurgulamaktadır ve babadan nefret etmeden baba imgesinin olamayacağını söyler yani baba, hem sevilen hem de nefret edilendir.' Babaya yöneltilen ambivalans duygular ergenlik dönemi içinde yaşanan çatışmalara benzer. Babayla yaşanan çatışma tam da böyle bir çatışmaya örnek olur, çocuk hem babayı sever hem de ondan nefret eder. Baba hem sevilen hem de nefret edilen bir nesne olarak kişinin hayatında bütün yaşamı boyunca varlığını sürdürür. Babayla yaşanan sevgi ve nefret ilişkisi ergenlikte en üst noktaya varır ve en şiddetli duyguların yaşandığı dönem olarak düşünülebilir (akt. Dugor, 2007).

1.6 ARAŞTIRMANIN AMACI VE ARAŞTIRMA SORULARI

Bu araştırma sırasında ödipalden latansa geçiş döneminde babalık işlevinin erkek çocuğun ruhsal gelişimi üzerindeki etkileri incelenmiştir. Baba ve erkek çocuk ilişkisinin, çocuğun ruhsallığı üzerindeki yeri ve önemi üzerinde durulmuştur. Özellikle maddi olarak çocuklarına destek verebilmiş ama duygusal olarak yakınlık kuramayan babalar seçilmiş ve çocuklarıyla ne tür zorluklar yaşadığı araştırılmıştır. Bu çalışmada ön görüşme formu, yarı yapılandırılmış aile görüşmeleri, objektif testler (insan-aile-ağaç çiz) testleri, psikiyatrik görüşmeler, oyun seansları, öğretmen görüşmeleri bulguları desteklemek amacıyla kullanılmıştır.

Psikanalitik literatüre göre babalık işlevinin öneminin Ödipal ve latans döneminde arttığı düşünüldüğü için çalışma 6-7 yaş arasında iki çocukla boylamsal bir araştırma olarak vaka analizi şeklinde gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda, babalık işlevinin ödipalden latans sürecine geçen çocuklar üzerindeki etkilerini psikanalitik bir çerçevede ve terapötik bir ortamda daha iyi anlamak ve değerlendirmek esas alınmıştır.

Araştırma Soruları

- 1- Ödipal dönemden latansa geçiş sürecinde baba çocuk ilişkisinde ne tür sorunlar yaşanmaktadır?

- 2- Duygusal olarak yakınlık kuramayan babaların geçmişlerinde yaşadığı sorunların çocuklarıyla ilişkisine ne tür bir etkisi vardır?
- 3- Çocukla yapılan psikoterapinin baba ve çocuk üzerindeki etkileri nedir?
- 4- Babaların çocuğuyla etkin bir etkileşim içinde işlev görebilmesinde annenin rolü nedir?

2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

2.1. Katılımcılar

Araştırma İstanbul bölgesinde bulunan bir ruh sağlığı merkezinde gerçekleşmiştir. Çalışmaya katılan aileler orta sosyo ekonomik düzeydeki ailelerden seçilmiştir. Çalışma bu merkeze başvuran 6-7 yaş grubunda bulunan 2 erkek çocuk ve bu çocukların anne babalarıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya 2 erkek çocuk katılmıştır. Çalışmanın terapi süreci 8 ay ile 1,5 sene aralığında değişkenlik göstermiştir. Daha uzun süren vakalar danışmanlık seanslarıyla takip edilmiştir. Psikanalitik literatüre göre ruhsal yapılanmanın temel taşları 0-6 yaş döneminde atılır, ödipal dönemde de yapılan son çalışmalara bakılarak babalık işlevinin önem kazandığı ama babalık işlevine ait yapılan araştırmaların sayıca yetersiz kalmakta olduğu ve bu dönem de babalık işlevinin öneminin üzerinde yeterince durulmadığını da göstermektedir. Bu nedenle araştırmaya katılacak yaş grubu ödipal döneme ait bir yaş grubundan seçilmiştir araştırma boylamsal bir çalışma olduğu için bu süreç uzamış ve latans döneminde de babanın rolünün üzerinde durulmuştur.

Araştırmacının bu çocukları seçme nedeni; E'nin babasının çocuğuyla yeterince ilgilendiğini düşünmesi ama bu ilginin sadece maddiyat üzerinden oluşu araştırmacının dikkatini çekmiştir. Araştırmacı E'nin babasının çocuğuyla yeterince yakınlık kuramadığını, oyun oynamadığını ve beraber vakit geçirmediğini gözlemlemiştir. E'nin babasının sık sık ablayı övmesi ve E'yle ilgili olan zorlukları reddediyor olması ayrıca, anne tarafından E'nin istenmeyen bir çocuk olarak dünyaya getirilmiş olması araştırmacıda merak uyandırmıştır. E.N'in babası ise çocuğuna şiddet göstererek ilgisini göstermekte ve bunu durdurmakla ilgili zorluk yaşamaktadır. Araştırmacı, sevgisini ve

ilgisini vurarak gösteren bir babanın kendi iç dinamiklerini ve çocukta yarattığı hasarı merak etmiştir. Bu durum araştırmacıda çocuğu onarma isteği uyandırmıştır. Bu iki babanın da ortak özelliği çocuklarına duygusal yatırım yapmaktan kaçınmaları ve duygularını çocuklarına nasıl gösterecekleriyle ilgili zorluk yaşamalarıdır. Seçilen bu 2 çocuk psikoterapi seanslarının başından sonuna kadar takip edilmiştir. Böylece ödipalden latansa geçiş sürecinde farklılaşan gelişimsel ve ruhsal zorluklar da tespit edilmiştir.

Araştırmacı, bu vakaları seçerken yakınlık kurabildiği, kendisinde gördüğü benzer özellikleri çocuklarda da bulduğu için bu konuları daha iyi anlayabileceğini düşünmüştür. Ayrıca, çocukların aileleri tarafından yeterince kabul görmediğini hissetmesinden dolayı onların bu duygularıyla ilgili baş etmelerine yardımcı olabileceğini ve kendi yakınlık duygularıyla sürece katkısının daha hızlı olabileceğini düşünmüş, ailelerin daha kolay işbirliğine gireceğini ummuştur.

2.2. Veri Toplama Araçları:

- 2.2.1. Ön Görüşme Formu (Ek-1) Ve Yarı Yapılandırılmış Aile Görüşmeleri
- 2.2.2. Bireysel Oyun Seansları Ve Gözlemler
- 2.2.3. Çocukların Babalarıyla Olan İlişkilerine Dair Gözlemler ve Görüşmeler
- 2.2.4. Öğretmen Görüşmeleri
- 2.2.5. Çocuk Ve Ebeveynleriyle İlgili Duygulara Dair Kaydedilen Notlar:
- 2.2.6. Süpervizyon Görüşmeleri
- 2.2.7. Psikiyatrik Değerlendirme
- 2.2.8. Çizim Testleri (İnsan-Aile-Ağaç)

Babaların çocuklarıyla ilişkilerini anlamak için sadece ebeveyn görüşmelerinin ve çocuk değerlendirme araçlarının yeterli bilgiyi vermediği düşünülmektedir. Bunun yanında çocukların ve ebeveynlerin araştırmacıya hissettirdikleri, araştırmacıda uyandırdığı duygu ve düşüncelerin aktarım ve karşı aktarım sürecine önemli katkılar sağladığı düşünülmektedir.

"Çocukluğun önemli kişileri ile özgün bir ilişkisi olan ve o kişilerle bilinçdışı olarak ilişkisini sürdüren çocuksu arzular, analiz sürecinde analiste aktarılır. Böylece arzular, korkular, savunmalar, suçluluk duyguları ve uzlaşma oluşumları biçimindeki erken çocukluğun temel çatışmaları, analizin analist ile ilişkisinde yeniden ortaya çıkar." (Tükel, 2008).

Psikanalitik kuram; karşı aktarımı, psikanalistin, hastaya ve hastanın aktarımına karşı bilinçdışı tepkilerinin tamamı olarak tanımlamaktadır. (Küey, 2008) "1950'de Paula Heimann, karşı aktarımı, hastayı ve hastanın bilinçdışını anlamak konusunda bir araç olarak tanımlamıştır." (aktaran Küey, 2008). Bu araştırmada nitel veri toplama yöntemlerinde olan gözlem, görüşme ve doküman incelemesi bir arada kullanılmıştır.

2.3. İşlem:

Boylamsal Araştırma; Belli davranış özellikleri açısından aynı bireylerin farklı yaşlarda incelenmesine dayanan bir araştırma yöntemidir. Bu yöntemde tümü aynı yaşta bir grup alınır ve bu grup bugün ve gelecekte birçok kez incelenir. Bu incelemelerde elde edilen sonuçlar karşılaştırılarak bireylerin davranışlarında gözlenen değişimler ortaya konur.

Bu çalışma boylamsal yöntemle yapılan bir araştırmadır. Her bir vakayla 8 ay ile 1,5 sene aralığında değişen bir psikoterapi süreci olmuştur. Bir çocukla en az 32 seans en fazla 65 seans yapılmıştır. Bu çalışmaya aktarılan, seansların farklı süreçlerine ait 14 özet değerlendirme seanslarıdır. Her çocuk haftalık oyun seanslarıyla takip edilmiştir. Sürekliliği sağlayan bir vaka olmuştur. O vakayla seans aralıkları haftada birden iki haftada bir daha sonra aylık görüşmelere çekilerek takipleri yapılmıştır. Diğer iki vaka süreci, ortasında bırakılmış ve araştırmacı tarafından uzun bir süre sonra ulaşılabildiği için aralıklarla takip edilebilmiştir.

Burada kısaca çocuğun hayatında önem taşıyan ve bu çalışmada kullanılan oyun terapisi tekniğinden bahsedilecektir. Oyun çocuğun kendini ifade edebilmesi için kullandığı bir yoldur. Terapi ortamında çocuk duygularını ve düşüncelerini oyun yoluyla

dışa vurabilir. Oyun terapisi adı verilen yaklaşımın farklı birçok uygulaması vardır. Bunlar arasında etkinliği 3-10 yaş arası çocuklarla yapılan çalışmalarda ortaya konan Çocuk Merkezli Oyun Terapisi yaklaşımı oldukça uzun bir geçmişe sahiptir.

1940 yılında Virginia Axline'ın geliştirdiği prensiplere dayanan hümanistik ve yönlendirilmemiş olan bu yaklaşım, uygun bir ortam sağlandığında çocukların sağlıklı olarak gelişim göstereceklerini savunur. Terapist belirli sınırları çizerek çocuğa istediği gibi karar vermesine izin verirken, onu olduğu gibi kabul ederek ilişki kurmaya çalışır. Bu süreçte çocuk duygularını, düşüncelerini ve deneyimlerini oyun yoluyla güvenli şekilde ortaya koyabilme fırsatını bulur.

Çocuk Merkezli Oyun Terapisi çocukların iç dünyalarını ve yaşadıkları zorlukları anlamalarını ruhsal gelişimlerini sağlıklı bir şekilde gerçekleştirebilmelerini sağlar. Ayrıca yaşadıkları zorluklarla ilgili problem çözme yollarını keşfedebilmelerine yardımcı olur. Bu araştırma da çocuklara çocuk merkezli oyun terapisi uygulanarak onların iç dünyası ve duyguları anlaşılmasına çalışılmış ve yaşadıkları zorluklarla ilgili baş etme becerileri geliştirmelerine destek olunmaya çalışılmıştır. Oyun terapisiyle amaçlanan çocuğun içsel dünyasında yaşadıklarını oyun yoluyla dışa vurabilmesidir. Bu nedenle, çocuk ve psikoterapist arasında güvene dayalı bir ilişkinin oluşabilmesi önem taşır. Çocuğun kendini ifade edebilmesi için psikoterapistin uygun ortamı hazırlaması ve süreç içinde ortaya çıkan duygulanımları geri yansıtarak çocuğu anlayabildiğini göstermesi önemlidir. Oyun terapisinde psikoterapist çocuğun hareketlerini ve söylemlerini yönlendirmez; çocuğun süreci kendi hızında, yönlendirme yapmadan devam ettirmesini hedefler. Terapist, çocuğun oyun malzemelerini kullanım şeklini ve oyunun içeriğini değerlendirerek çocuğun içsel dünyasından taşan duygulanımları geri yansıtır. Bunu yaparken, çocuğu cesaretlendirmesi ve çocukla işbirliği içine girmesi önem taşımaktadır. İhtiyaç görülen durumlarda psikoterapistin sınır koyması gerekebilir. Oyun terapisi sonucunda çocuklar hissettikleri duyguları yansıtabilmeyi ve bu duyguları kabullenmeyi öğrenirler. Kendi davranışları için sorumluluk almayı, sorunlarla karşılaşınca yaratıcı olmayı ve kendi başlarına çözüm yolları bulmayı, özdenetim becerilerini kullanmayı öğrenirler.

Bu araştırmada ilkönce ailelerle birer ön görüşme yapılmış, çocuklara çizim (insan-aile-ağaç) testleri uygulanarak yapılan bir değerlendirme seansının ardından ve çocukların oyun terapisiyle takip süreci başlatılmıştır. Anne baba çocuk birlikte yapılan görüşme sonrasında, en az iki kere baba görüşmesi en az iki kere anne görüşmesi yapılmıştır. Çalışmaya katkısı olması ve çalışmanın güvenilirliğini arttırmak amacıyla öğretmen görüşmeleri, psikiyatrik görüşmeler, süpervizyon çalışmaları ve çocuklara uygulanan çizim testleri bir başta ve bir sonda olmak üzere iki kez (insan-aile ağaç) uygulanmıştır. Tüm görüşmelerden elde edilen bilgiler vaka çalışmalarıyla bütünleştirilerek çocuğun iç dünyasına bir ışık tutmuş ve bu çalışmalar eşliğinde çocuğun babaya dair algısı anlamlandırılmaya çalışılmıştır.

Her çocuğa 8 aydan 1,5 seneye kadar değişebilen bir süreç boyunca araştırmacı tarafından oyun terapisi, test seansları uygulanmış ve ailelerle teröpatik görüşmeler yapılmıştır. Burada aktarılan ise en önemli seanslar ve genel olarak vakaların gidişatıyla ilgili özet bilgilerdir. Her çocuğun haftada bir 45 dakikalık oyun seanslarıyla takibi hedef alınmıştır. Her seansla ilgili düzenli not alınmıştır. Seansların bazıları sadece araştırmacıyla oyun, bazıları çocukla beraber ebeveyn oyunlarını gözleme, bazıları test seansı bazıları ise ebeveyn görüşmeleri olacak şekilde gerçekteşirilmiştir. Araştırmacı vakayı takip ederken sadece kendi gözlemlerine yer vermemiş, kendi duygu ve düşüncelerini, aktarım ve karşı aktarım süreçlerini ve ihtiyaç duyduğu yerlerde yaptığı müdahaleleri de yazmıştır. Tüm bu psikoterapi süreci, başka bir uzmanla yapılan süpervizyon görüşmeleriyle desteklenmiş ayrıca akran ve yer yer grup süpervizyonu da takibi sağlanmıştır.

Ön görüşme soruları, annenin hamilelik dönemi itibariyle yaşananlar, doğum süreci, çocuğun fiziksel gelişimi, bebeklik dönemi ve çocukluk dönemi hakkında bilgi edinilmesi hedeflenerek hazırlanmıştır. Test seansı ile anlaşılması hedeflenen çocuğun iç dünyasına bir ışık tutmak ve gelişim sürecinin anlaşılmasıdır. Her çocuğa uygulanan çizim testi ve soruları aynıdır. Babalarla yapılan görüşmelerde, babanın çocuğun hayatındaki yerini, çocuğun ruhsallığındaki babalık işlevini anlayabilmek için yarı yapılandırılmış sorular hazırlanmıştır. Anne ile yapılan görüşmelerde ise çocuğun anneyle

olan ilişkisini anlamak ve annenin algısındaki babalık işlevinin nasıl olduğunu anlamak amaçlanmıştır. Öğretmen görüşmeleri ise çocuğun okul içi davranışlarını daha iyi anlayabilmek ve anne babalarla tutarlı bir çizgide ilerleyebilmek adına amaçlanmıştır. Psikiyatrik değerlendirmeler, farklı bir uzman desteğine ihtiyaç duyulduğunda gerekli görülmüştür.

Çocuklar ile bireysel görüşmeler, oyun seansları ve test seansları yapılmıştır. Bireysel yapılan seanslarla çocukların akranlarıyla ve yetişkinlerle ilişki kurma biçimi, problem çözme becerileri, ebeveynleriyle ve akranlarıyla ilgili duyguların seansa aktarımı, çocuğun araştırmacıya olan aktarımı ve araştırmacının karşı aktarımı ve ruhsal dünyasıyla ilgili konularda fikir edinilmiştir.

Araştırmacı araştırma sırasında araştırma sonuçlarındaki subjektiviteyi en aza indirmek, yorum ve çıkarımları doğrulamak amacıyla birden fazla bilgi toplama tekniğini kullanmıştır. Vakaların formulizasyonu supervizyon çalışmalarıyla çocuğun ruhsal ve gelişimsel takibi seans sonraları alınan uzman desteğiyle sürdürülmüştür. Bu süreç içinde araştırma uzman supervizyonu ile desteklenerek, kullanılan psikanaliz yöntemlerinden biri olan karşı aktarım ve aktarımla vakaları anlamlandırabilmiştir. Burada amaçlanan, subjektiviteyi en aza indirgeyerek vakaları yorumlamaktır. Bu yolla araştırmanın geçerliliğinin ve güvenilirliğinin artırılması hedef alınmıştır.

2.4. VERİLERİN ANALİZİ

2.4.1. Nitel Araştırma

"Nitel araştırmanın çeşitli disiplinlere dayanan güçlü kuramsal temelleri vardır. Sosyoloji, Antropoloji, Psikoloji, Felsefe, Dilbilim gibi disiplinler nitel araştırmaya hem bakış açısı kazandırmışlar hem de yöntem olarak katkıda bulunmuşlardır" (Bogdan ve Biklen, 1992; Goetz ve LeCompte, 1984; Patton, 1987). Tüm bu disiplinlerde ortak olan amaç, insan davranışını, içinde bulunduğu ortam içinde ve çok yönlü olarak anlamaya çalışmaktır (Şimşek ve Yıldırım, 2000). " LeCompte ve Goetz, (1984); nitel araştırmada

çoğunlukla üç tür veri toplandığını, bu verilerin "çevreyle ilgili veriler", "süreçle ilgili veriler" ve "algılara ilişkin veriler" olduğunu belirtmiştir. Çevreyle ilgili veriler, araştırmanın yer aldığı sosyal, psikolojik, kültürel, demografik ve fiziksel özelliklere ilişkindir. Bu tür veriler sürece ve algılara ilişkin verilere temel oluşturur ve diğer ortamlarla karşılaştırma olanağı yaratır. Süreçle ilgili veriler, araştırma sürecinde neler olup bittiğini ve bu olanların araştırma grubunu nasıl etkilediğine ilişkindir. Algılara ilişkin veriler ise, araştırma grubuna dâhil olan bireylerin süreç hakkında düşündüklerine ilişkindir (Şimşek ve Yıldırım, 2000 s.46-47).

Bu üç tür veriyi toplamak için araştırmacının bazı nitel veri toplama yöntemlerini kullanması gerekir. Nitel araştırmada en yaygın olarak kullanılan üç tür veri toplama yöntemi vardır: görüşme (odak grup görüşmesi de dâhil), gözlem ve yazılı dokümanların incelenmesi" (Şimşek ve Yıldırım, 2000 s.46-47). Nitel araştırmalarda çoğunlukla kullanılan iki yöntem vardır. Bunlar betimsel analiz ve içerik analizidir. Betimsel analizde, toplanan verilerin analizi derinlemesine yapılmazken, içerik analizinde verilerin derinlemesine incelenmesi ile bu verileri açıklayan kavram ve temalara ulaşılması gerekmektedir.

2.4.2 İçerik Analizi:

İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde daha derin bir işleme tabi tutulur ve betimsel bir yaklaşımla fark edilemeyen kavram ve temalar bu analiz sonucu keşfedilebilir. Bu amaçla toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması gerekmektedir. (Şimşek ve Yıldırım, 2000 s.259).

İçerik analizi nitel yaklaşımları yazın kuramından, eleştirel yaklaşımlardan ve sosyal bilimlerden beslenir. Bir araştırma tekniği olarak içerik analizi bir olgu hakkında farklı bir bakış açısı kazandırmakta ve çok yönlü bir bakışla içgörüyü arttırmaktadır. Bu

araştırmada aile görüşmeleri, ğretmen görüşmeleri, oyun seansları, süpervizyon görüşmeleri, psikiyatrik değerlendirmeleri vakaların takip ve gözlemi çerçevesinde yapılarak, literatür taramasıyla bir araya getirilmesiyle içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Yapılan bu araştırma içerik analizi ve psikanalitik kuram çerçevesiyle değerlendirilerek yorumlanmaya çalışılmıştır. Bu değerlendirmelere her seansın sonunda süpervizyon seanslarıyla yer verilmiştir.

2.4.3. Söylem Analizi

Söylem analizi, yazılı metinlerin ayrıntılı bir dilbilimsel analize tabi tutulduğu nitel bir analiz türüdür. Söylem analizi, dilin sosyal yaşamın önemli bir bileşeni olduğu ve sosyal yaşama ait diğer tüm bileşenler ile diyalektik bir ilişki içerisinde olduğu varsayımına dayanmaktadır. Ancak söylem analizi mekanik bir bakış açısıyla tüm sosyal yaşamın dile ve dolayısıyla söyleme indirgenebileceği anlamına gelmemektedir. Diğer yandan bu analiz biçimi diğer nitel analiz türlerinden yalnızca birini oluştırmakta olup çoğu durumda araştırmacılar tarafından etnografik ve benzeri diğer analiz türleri ile birlikte kullanılmaktadır (Fairclough, 2003 akt. zdemir). Söylem analizinin sosyal bilimlerde yaygınlık kazanması ise büyük oranda Foucault'nun katkılarıyla gerçekleşmiştir (Wickham ve Kendall, 2008 akt. zdemir).

Söylem analizi ağırlıklı olarak, geleneksel (pozitivist) araştırma geleneğinin eleştirisine üzerine biçim alan postmodern ve postyapısalcı paradigmanın bir ürünü olarak gelişme göstermiştir. Nitekim postyapısalcı yöntembilimi benimseyen araştırmacılar bireye ait öznelliğin ancak dilin derinlemesine analiz edilerek belirlenebileceğine inanmaktadırlar. Bu görüşün merkezinde ise dilin sosyal yaşamın bir göstergesi olduğu varsayımı bulunmaktadır (Davison, 2006 akt.zdemir). Bu araştırmada, anne baba görüşmeleri, annelerle ve babalarla bireysel görüşmeler, ğretmen görüşmeleri, çocuklarla yapılan çizim ve oyun seansları, psikiyatrik görüşmeler ve araştırmacının ocuk ve ebeveynleri ile ilgili duygu ve düşüncelerine yer verilmiştir. Araştırmacı ebeveyn görüşmelerinde, anne babaların birbirleri ve çocukları hakkındaki söylemlerini ve

algılarını incelemiştir. Aynı zamanda anne babanın birbirleriyle ve çocuklarıyla olan ilişkisi gözlemlenmiş, bu çocukların kardeş ilişkileri de aile tarafından öğrenilmiştir. Bu görüşmelerde, anne babaların kendi anne babaları hakkındaki duygu ve düşünceleri öğrenilmiştir. Öğretmen görüşmeleri ise, öğrencilerin sınıf içindeki durumu ve aileleriyle ilgili söylemleri hakkında bilgi vermiştir. Psikiyatrik görüşmelerde ise psikiyatristin çocuk ve aile hakkındaki söylem ve algıları incelenmiştir. Eş zamanlı olarak, anne çocuk ilişkisini, annenin kendinde yarattığı duygulara yer vermiştir.

Araştırmacı baba çocuk ilişkisini incelemiş, babanın kendinde yarattığı duygulanımlara yer vermiştir. Çocuğun babayla olan ilişkisi incelenirken, psikanalitik literatüre göre baba sosyal hayatın kapılarını açan kişi olarak görülmektedir. Bu bağlamda çocuğun okulla olan ilişkisinin de önem taşıdığı görülmektedir. Bu çalışmada çocuğun okula uyumu, sınıf içi davranışları, ders performansı, arkadaş ilişkileri ve öğretmeniyle olan ilişkisi de incelenerek yer verilmiştir.

Araştırmacı çocukla yaptığı bireysel oyun ve çizim seanslarında, ebeveynleriyle olan ilişkisini, kardeşiyle olan ilişkisini, arkadaşlarıyla ve öğretmenleriyle olan ilişkisini ve iletişimini incelemiştir. Yapılan bu görüşmeler aynı seans odasında ve aynı oyuncaklarla haftada bir 45 dakikalık seanslar eşliğinde uygulanmıştır. Araştırmada yapılan bütün çalışmalar birer söylem analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Ardından çalışmada incelenen konular, içerik analizi kullanılarak bir bütün haline getirilmiş ve birbirleriyle olan etkileşimleri ve işlevlerine bakılarak analizi gerçekleştirilmiştir.

2.5 VAKA SUNUMLARI

1.VAKA SUNUMU

İLK GÖRÜŞME

E ilk görüşmeye Kasım ayında (2012) annesi tarafından getirilmişti. E iki kardeşin ikincisi olan bir erkek çocuğudur ve 8 yaşında bir ablası vardır. Psikoterapiye getirildiğinde 6 yaş 4 aylıktı ve ilköğretim birinci sınıfa gidiyordu. E, anneden uzak bir koltuğa oturmayı tercih etmişti. Görüşmenin başında annesiyle ne konuşulduğunu merakla dinlemekte olduğu, anne E'nin bebeklik hikâyesini anlatmaya başladıktan bir süre sonra ise E'nin “sıkıldım” diyerek yerini değiştirdiği ve masada oturup araba resmi çizmeye başladığı fark edilmiştir. Görüşme boyunca zaman zaman sallanarak araba resmini çizmeye devam etmesi araştırmacıya sanki kendi kendini sakinleştirmeye çalışır gibi bir hali olduğunu düşündürmüştür. Anneyle görüşme devam ederken, yaptığı resimleri araştırmacıya ve annesine göstererek iletişim kurmaya çalıştığı gözlemlenmiştir. Anne 42 yaşında şu anda çalışmamakta olan, seramik mezunu bir kadın, baba ise 52 yaşında bir ressamdır.

Annesi D Hanım, E' nin öfkesini kontrol edemediğini, ayda bir kez öfke krizi geçirdiğini ve bu öfke nöbetlerinde, kendisini sıktığını ve şiddetli şekilde ağladığını ifade etmiştir. Anneye göre E 'yi en çok haksızlığa uğramak, alay edilmek öfkelen diriyordu ama onu sınırlendiren herhangi bir şeyden de bu öfke patlamaları yaşayabildiğini ifade etmiştir. E 'nin de bu durumdan şikâyetçi olduğunu kendini durduramadığını ifade etmiştir. Çok uzun zamandan beri bu öfke nöbetlerinin devam ettiğini paylaşmıştır.

Bebeklik Dönemi

Anneye göre, E sürpriz olarak dünyaya gelen ve istenmeyen bir çocuktur. Anne bu durumu E' nin yanında sesini alçaltarak ifade etmiştir. Hamilelik dönemini anne eşiy le tartışmalı geçirmiş ve sıkıntılı bir dönem olduğunu dile getirmiştir. “Çok yalnız kaldım eşim yanımda değildi”. Anne, E'nin doğumunu “Hissetmem gerekenleri sanki hissetmedim. ”gibi tarif etmiştir. Bebekken çok sallandığını, heyecandan sallandığını

düşündüğünü ifade etmiştir. Şu anda da bazen heyecanlanınca ve televizyon seyrederken sallandığını ifade etmiştir. Bu durum araştırmacıya E'nin kendini yatıştırmak için sallandığını sanki durduğu zaman kendini hissedemediğini, sallanarak yokluğu reddetmekte olduğunu düşündürmüştür. Ayrıca annenin doğum sırasında bebeğini hissetmekle ilgili güçlükler yaşamış olması annenin bebeğe olan yatırımını akla getirmiş ve bağlanmayla ilgili güçlük yaşadığını düşündürmüştür. Sanki annenin bebeğini tam olarak hissedemediğinden dolayı, E'nin de sallanarak kendi varlığını hissetmeye çalışmakta olduğu düşünülmüş, durabilmenin E için yokluğun ifadesi olabileceğini akla getirmiştir. Anne, ablasıyla yaş farkı az olduğu için ilk iki senenin zorlu geçtiğini ve ikinci çocuğu düşünmediğini hafif tereddüt ederek E' nin yanında ifade etmiştir.

E ismine kıyı şeridini sevdikleri için, anne ve baba beraber karar verdiklerini söylemiştir. E' nin uslu bir bebek olduğunu, geceleri hiç ağlamadığını ve rahat uyduğunu söylemiştir. Bir senedir kendi yatağında uyduğunu, ondan önce iki gün anneyle üç gün kendi yatağında yattığını ifade etmiştir. Şu anda da uykuyla ilgili bir zorluk yaşamadığını uykuya rahat geçtiğini ve gece uyanmadığını ifade etmiştir.

Gelişim Dönemi

Anne, E'nin ne zaman emeklediğini hatırlayamamış, 1 yaşında yürümeye başladığını, konuşmaya ise 3-3,5 yaşlarında bir anda başladığını ifade etmiştir. Tuvalet alışkanlığını 4 yaşında kazanmıştır, anne öncesinde herhangi bir denemede bulunmamıştır, 4 yaşını doldurmasını beklemiştir. Öğrendikten sonra bir iki kez alta kaçırmaları olmuştur.

E, hiç anne sütü almamış, anne emziremediğini meme ucunun içe dönük olduğunu ifade etmiştir. 4 yaşına kadar emzik kullanmıştır. Emziği bahçeye attıklarını ve bir daha aramadığını ifade etmiştir. Katı gıdaya 7-8 aylıkken geçiş yapmıştır, iştahsız bir bebek olduğunu, 3 yaşında kendi kendine yemek yemeğe başladığını, yemediği zamanlar da anne kendisi yedirdiğini söylemiştir.

Gelişimsel olarak değerlendirildiğinde E, yaşlarına göre geç konuşmaya başlamış, tuvalet eğitimini de geç tamamlamıştır. Geç konuşmuş olması ise anneyle

güvenli bağ kurmayla ilgili zorluklar yaşamış olabileceğini akla getirmiştir. E'nin memeyi hiç emmemiş olması ve annenin emziği bıraktırma şekli çok keskin iki travmatik ayrılık olarak düşünülebilir ve bu ayrılıklar karşısında E'nin tepkilerinden bahsedilmemiş bu da E'nin tepkisiz kalmış olabileceğini akla getirmiştir.

Sünneti doğar doğmaz olmuştur. Korkuları sorulduğunda ise karanlık korkusu olduğu, geceleri mutfağa gitmekten korktuğu ifade edilmiştir.

Sosyal İlişkileri

Yaşlılarıyla ilişkisi sorulduğunda ise anne, genelde iyi ama haksızlığa uğradığında veya dalga geçildiğinde çok ağladığını, kaybetmeye tahammülü olmadığını, birinci olamayınca çok üzüldüğünü ifade etmiştir. Bu durum araştırmacıya sanki, E'nin tam bir "yerinin" henüz bu dünyada olmadığını, biricikliği deneyimleyememiş bir çocuk olabileceğini düşündürmüştür. Bakım işleri ve dersleriyle annenin ilgilendiği, babanın bu konularda destek olmadığı öğrenilmiştir. Kendi başına giyinebildiği fakat uzun sürdüğü için anne yardım ettiğini ifade etmiştir.

Kardeşiyle ilişkisi sorulduğunda ise anne; "Arada tartışıyorlar, genelde ben karışmadan problemlerini halledebiliyorlar." diye tarif etmiştir. Babayla ilişkisi sorulduğunda, "Baba çok çalışıyor sadece bir saat evde, beraber muhabbet edebiliyorlar başka da bir şey yapmıyorlar." diye ifade etmiştir. Babanın çok yoğun çalıştığı için zamanının neredeyse tamamını resim atölyesinde geçirdiğini ifade etmiştir.

Anneye beraber nasıl vakit geçirdikleri sorulduğunda ise, herhangi bir aktivitede bulunmadıklarını nadiren tiyatroya gittiklerini söylemiştir. Anne ablanın kendisiyle olmaktan daha çok hoşlandığını, E'den herhangi bir talep gelmediğini, " Talep gelmeyince ben de istemiyor diye düşünüyorum, ablasıyla vakit geçirsin istiyorum zaten benim de işlerim oluyor." diye ifade etmiştir. Bu durum araştırmacıya, E'nin. annesiz ve babasız gibi olduğunu yeterince sahiplenilmediğini, anne ve babanın yeterince doyumlu bir eş ilişkisine sahip olmadıklarını, ve düşlemlerde bu çocuğun kimden sorularını akla getirmekte olduğunu düşündürmüştür.

E için psikoterapiye başvurulduğu zaman okulun henüz yeni açıldığı bir döneme denk geldiği ifade edilmiştir. Anne okulda dört kere öğretmen değişikliği olmasına rağmen herhangi bir problem yaşanmadığını ifade etmiştir. Uyku, emzikten ayrılma, meme emememe de olduğu gibi E'nin öğretmen değişikliğine karşı da hiç tepki gösteremediği düşünülmüştür. Kendini yokluğa sanki anne karnından alıştırılmış gibi tepkisiz kalmaktadır, ayrıca annenin ve babanın anne karnından beri E'nin yanında yeterince var olmamaları sebebiyle E.'ye yatırımı yok gibi görülmektedir. Araştırmacıya başvurduklarında okulda dersler henüz başlamadığı için bir problem yaşanmamaktaydı. E'ye hangi oyunları sevdiği sorulduğunda ise, en çok arabalarla ve bilgisayarla oynamaktan hoşlandığını ve büyüyünce araba yarışçısı, tamirci veya lastikçi olmak istediğini ifade etmiştir

1.ÇİZİM TESTLERİ VE DEĞERLENDİRME SEANSI

E'yle yapılan ikinci değerlendirme seansında, E'nin kıpır kıpır olduğu ve sözel olarak sürekli kendini ifade etme ihtiyacı içinde olduğu gözlemlenmiştir. E'ye neden burada olduğunu bilip bilmediği sorulduğunda ise, “Evet sinirlerime hâkim olamadığım için.” diye bir cevap vermiştir. İlk seansa girmekle ilgili zorluk yaşamış, resmini bitirip öyle içeri gireceğini ifade etmiştir. Ne kadar farklı tür arabalar çizebildiğini göstermeye çalışmış ve onun kadar iyi araba çizemediği konusunda psikologla rekabete geçmeye çalıştığı ve kendine dair iyi bir şeyler göstermeye çalışıldığı düşünülmüştür. E o günkü seansta ilk defa psikoterapistle yalnız kalmıştır, biraz kaygılı olduğu ve kaygısından dolayı seansta daha konuşkan olduğu gözlemlenmiştir. E, anneden ayrılma ve yabancı ile karşılaşmada “sağlıklı” bir tepki göstermiş, aslında E. tepki gösterebilmiştir, bu durumun da E'nin çalışması için olumlu bir adım oluşturduğu düşünülmüştür. E' nin sıkça ablayla rekabete geçtiği ve karşılaştırıldığı düşünülerek, ilk karşılaşmada da bu rekabeti ‘abla’ teması altında ‘psikoterapist abla’ ile bu aktarım dinamiğini yansıttığı düşünülmüştür. E. psikoterapistle, annesiyle ilgili olarak onunla oyun oynamadığını söylemiş ve ardından “İlgisiz anne” oldu diyerek araştırmacıya arkasını dönmüş ve kollarını bağlayarak kendini iletişime kapatan bir pozisyona geçmiş gibi görünmesi dikkat çekici olmuştur. Sanki E “İlgisiz anne” söylemi ile anneye olan benzer bir aktarım dinamiğini bu söylemi dile

getirip davranışı göstererek psikoterapistte yansıttığı düşünülmüştür. E aslında karşısında ilk defa bu kadar onunla ilgilenen bir nesneyle karşılaşmıştır, o yüzden görünenden daha fazla bir kaygısının olmasının anlaşılabilir olacağı düşünülmüştür. E'nin seanslarda daha çok araba resmi çizerken veya jenga oynarken ileri geri hareket ederek sallanan bir pozisyona geçtiği de gözlemlenmiştir. Bu davranışı kaygılandığında kendini sakinleştirmek için yaptığı düşünülmüştür.

İnsan Resmi

“Bir insan çiz, aile çiz ve ağaç çiz” testi uygulanmıştır. İnsan çiz resminde somurtan çöp adam şeklinde bir resim çizmiştir. Resmi sorulan sorularla her tarafını doldurmaya çalıştığı gözlemlenmiştir. Okul sorulunca okul resmi çizmiş, kardeş denince kardeş eklemiş, yaşını sorunca oraya 15 rakamı eklediği gözlemlenmiştir. 2 yaşında bir kardeşi olduğunu söylemiştir. Sorulan sorularda hemen hemen her cevabı resme dökmeye çalışması somutlaştırma ihtiyacını düşündürmüş bu durumun da tutunma ihtiyacıyla bağlantılı olduğu düşünülmüştür. Çizdiği resimdeki kişinin okula gidip gitmediği sorulduğunda ise okulunu çizerek cevap vermiş ve hep okulda olmak istediğini ifade etmiştir. Kendi yaşını büyülterek daha ön planda olma isteğini de dolaylı yolla dile getirdiği düşünülmüştür. Kendisini 15 yaşında görmekte, bu durumun büyümeye olan hevesini çağrıştırmakta olduğu düşünülmüştür. En çok araba yarışı yapmayı sevdiğini dile getirmiştir. Kendini hiçbir şeyden korkmayan, hiçbir şeye kızmayan bir çocuk olarak tarif etmiş ‘top gelse bile kızmıyor’ diye eklemiştir. Anne babasından hep aferin aldığını dile getirmiştir. Hiç bilgisayar oynamadığını, hiç eğlenecek bir şey yapmadığını sadece ders çalıştığını ifade etmiştir. Kendisinin hiç korkmaması, kızmaması gerektiğini ve hep iyi olması gerektiğini düşünmektedir. Mutlu olduğunu, hiç üzülmediğini, kendi başına mutlu olduğunu ve hediye bile istemediğini ifade etmiştir.

Seansa dair: E'nin kaygılı bir yapıda olduğu mutluluk, üzüntü, kızgınlık, korku gibi duygularını yansıtmakla ilgili zorlukları olduğunu ve bu duyguların geliştirilmesiyle ilgili desteğe ihtiyacı olduğu düşünülmüştür. E'nin anne ve babasıyla kurduğu ilişkiye bakılarak verdiği cevaplar düşünüldüğünde ise, bazı söylediklerinin kendi olmasını

istediği durumlar olduğu düşünülmüş, örneğin anne babadan hep aferin almak isteyen daha çok övülmek isteyen bir arzusunun olduğu düşünülmüştür. Kendi başına mutlu olabildiğini ifade etmesinden dolayı da araştırmacıya acaba her şeyi tek başına mı yapmak zorunda kaldığını düşündürmüştür. E'nin bu söylemlerinin aynı zamanda ailenin E'yle ilgili düşlemlerini yansıttığı düşünülmektedir. E'nin çatışma içeren ve depresif duygulardan oldukça korkmakta olduğu; ancak sanki tam da var olamayan bir çocuğun bu durumlara tahammül edebilmesinin neredeyse imkansız gibi olduğu düşünülmüştür. E'nin üzüntülü hissettiği durumlarda gülerek tepki vermesi sanki kendini çatışmalı duygulardan kaçınmak için bir duvar ördüğü düşüncesini doğurmuş ayrıca okulda bir arkadaşı tarafından ona tokat atıldığında 'tokat atmasının bitmesini bekliyorum' gibi ifadelerde bulunarak herhangi bir karşılık verememesi ise çatışmaya girmekle ilgili korkuları olduğuna dair başka bir örnek olarak gösterilebilir.

Araştırmacı, E'nin "ilgisiz anne" söylemlerini de dikkate alarak yalnız bırakıldığını ve reddedilen bir çocuk olduğunu düşünmüş ayrıca diğer tarafıyla da annenin yatırımsızlığına ve yokluğuna işaret eden bir durumu çağrıştırdığını düşünmüştür. En temelde ise E'nin henüz varlık ile yokluk arasında mücadele etmekte olduğu, varoluşsal bir kaygı taşıdığı, kendi başına var olma düşlemi, annenin ve babanın derin yokluğu ile baş etmek için geliştirdiği bir savunma olarak düşünülmüştür.

Aile Resmi

Aile resminde kendini uzaktan kumandalı arabayı sürerken çizerek annesinin, babasının, ablasının ve dedesinin onu izlediğini söylemiştir. Aile resminde kendini en yakın çizdiği kişi abladır. Aile resmine dedeyi dâhil etmesi ise dedeyi önemseydiğini düşündürmüştür. Aile resminde çizdiği figürlerin hiç birine yüz çizmemesi ve birbirinden uzak olması, aile içinde iletişimle ve kendini var edebilmekle ilgili ciddi zorluklar yaşadığını düşündürmüştür. Çizdiği resimler çöp adam şeklinde, kendinden beklenen yaş seviyesinin altında, cinsiyet ve jenerasyon farkı görülmeyen resimlerdir. Resimlerde kendi yüzünün yokluğu, neredeyse kendisinin yokluğunu, bir kimliğinin olmayışını, dolayısıyla bedeninin yokluğunu temsil ettiği düşünülebilir. Kendi varoluşuyla ilgili meselesinin yoğun olması sebebiyle çizdiği çöp adamların da bu bağlamda anlaşılır

olabileceği düşünölmüştür. E'nin çizdiği resimler ilk olarak ayrışma ve bağımsızlaşma zorluklarını akla getirse bile temelde henüz tam olarak var olamayan birinin ayrışma yaşayabilmesinin zor olacağını düşündürtmüştür. Bu nedenle sanki anne karnından itibaren yeterince yatırım yapılmayan bir bebeğin, ayrışmadan önce ilk olarak yeterince iyi bir bağ kurması gerektiği düşünölmüştür. Resimlerinde çizdiği birbirinden uzak, temas etmeyen figürlerin bunu gösterdiği düşünölmektedir. Sanki anneye füzyonel bir ilişkiyi hiç deneyimlememiş gibi görünmekte olduğu düşünölmektedir. Resimlerin renksiz ve detaylandırılmamış olması ise E'de derin depresif duyguları barındırdığını düşündürtmüştür. Kendini hiç doymayan bir Garfield'a benzetmesi duygusal doyumunu ne kadar aldığıyla ilgili soru işaretleri uyandırmıştır. E'nin "haksızlığa" uğradığında olan öfkesi aslında duygusal doyumunu yeterince alamamasıyla ve annenin yeterince yatırım yapmamış olmasıyla bağlantılı olarak düşünölebilir. E'nin ruhsal gerçekliği bağlamında, gerçekten haksızlığa uğraması, ruhsal olarak yatırımsız bir anne karnı deneyimi yaşamış olması ve doğduktan sonra en çok "hak edeceği anne sütü ve memenin O'na verilmeyişinin" onda agresyon yarattığı düşünölmüştür. Ayrıca aile resminde ortaya çıkan "dede" karakteri, bu bebeğin kiminle düşünölenerek yapıldığı sorusuna da bir çağrışım getirebilir. Dedenin ayrıca anne ve babanın yetemediği durumlarda, destekleyici yanından dolayı sanki "aile" resminin içinde olduğu düşünölmüştür.

Ağaç Resmi

Çizdiği resme, bir ağaç, ağacın yanına dedesini ve diğer tarafına bir otobüs çizmiştir. Dedesinin otobüsü kaçırdığını, bunu komik bulduğunu ifade etmiştir. Dedeye kocaman gözler ve kızgın bir surat yaparak yüzüne toz geldiği için kızdığını söylemiştir. Ağacı çatlaman, sakar bir ağaç olarak tarif etmiş ve yapraklarının yamuk olduğunu söylemiştir. Dedesinin gözleri kapalı olduğu için yüzünü duvara çarptığını, bunu komik bulduğunu söylemiştir. Ayrıca dedenin kafasına büyük bir şiş çizerek "uru çıktı" demiş ve resmini tamamlamıştır.

Akran Süpervizyonu

E'yle yapılan bu çalışma akran süpervizyonu ile değerlendirildiğinde genel olarak bütün çizdiği resimlerin renksiz, iç içe geçmiş resimler olduğu gözlemlenmiştir. Seansta hareketliliği ve konuşkanlığı dikkat çekici olmakla beraber hareketliliğinin bir canlılık arayışı olduğu, sürekli resim çizme ihtiyacı içinde olmasının kendini durduramamasıyla bağlantılı olduğu, bu durumunun ise içinin dışarı tasan bir tarafı olmasıyla ilişkili olarak yorumlanmıştır.

Çizdiği ağaç resminde dedesini önemseydiği gözlemlenmiş ve dedesine ne kadar bağlı olduğunun sorgulanmasının önemli olduğu düşünülmüştür. Dedeye çizdiği kızgın yüz ifadesinden ona bir tarafıyla kızgın olduğu düşünülmüş, diğer tarafıyla dedesinin otobüsü kaçırmamasının onu sevindirdiğini söylemesinden, dedeyi bırakmak istemediği, ona tutunmak istediği düşünülmüştür. Yaptığı 'sakar ağaç' benzetmesiyle kendi beceriksizliğini tarif ettiği düşünülmüş sanki E'nin herkese sakar bir şekilde çarptığı ama kimsenin onu görmediği ancak çok yaramazlık ve beceriksizlik yaptığı zamanlarda görüldüğüne dair düşünceleri uyandırmıştır. Oyunlarda yenildiği zaman gülmesi, burada da benzer olarak dedesinin gidişini komik buluyor olması, üzüntüsünü ifade etmekle ilgili bir zorluğa işaret etmekte ayrıca gülerek bunu bastırmaya çalışması ise bir savunma olarak düşünülmüştür.

E'nin seanslarda zaman zaman "Keşke ben olmasaydım, keşke ben doğmasaydım o zaman N (ablam) rahat rahat uyurdu. Ben şanssızım çok, o beni hep yeniyor." gibi söylemlerinin arkasında varoluşsal bir kaygı taşıdığı, tek başına var olabilmekle ilgili zorlukları olduğu ayrıca ablayla yoğun bir rekabet içinde olduğu ve ablanın onun hep önünde her şeyi ondan daha iyi yaptığına dair bir algısı olduğu da düşünülmüştür. Seanslar içinde sıkça onun kadar iyi araba çizemediğini dile getirmesi ise araştırmacıyla ablası gibi rekabete geçmeye çalıştığını düşündürmüştür. Bunun yanında, sürekli farklı tür araba çizmek istediği gözlemlenmiş ve kendini çizmekten alıkoymadığı, kendini durdurmakla ilgili zorlukları olduğu fark edilmiştir.

Süpervizör Tarafından Çizim Testlerinin Değerlendirilmesi:

Seans içinde E'nin dürtüselliklerinin, hareketliliğinin ön planda oluşu, sürekli resim çizerek bir taraftan konuşması E'nin dışarıya taşan bir kısmının olduğunu düşündürmüştü, bu durum sanki E'nin iç dünyasının dış dünyaya taşması gibi yorumlanmıştır. Tutunamayan, yaslanamayan bir tarafı olduğu bu yüzden dürtüselliklerinin ön planda olduğu düşünülmüştür. Bu dürtüsellik ve hareketlilik hali, E'nin mutsuzluğunu eyleme dökerek göstermesi olarak yorumlanabilir. E'nin kontrolsüzlüğü, altta yatan bir sıkıntının olduğunu düşündürmektedir. Sanki annesi babası E'yi sahiplenmiyor, E' de onlara yaslanamıyor ve kapsanamıyor gibi düşünülebilir. İnsan çiz resminde kendini 'hiç' korkmayan, üzülmeyen, kızmayan gibi tanımlarla ifade etmesi kendisiyle ilgili imajinasyonunu düşündürmüştür. Kendisine bu konularda hiç izin vermeyerek toleranslı olmakla ilgili zorluğu olduğunu ve hep iyi olması gerektiğini düşündürmüştür. Mutluluğun tarifini hediye bile istemeyen, tek başına kalan gibi biri şeklinde ifade etmesi, çok yalnız kaldığını ve her şeyi kendi başına yapmak zorunda kaldığıyla ilgili soru işaretlerini akla getirmiştir. Bazı seanslarda çizdiği arabalara özellikle emniyet kemeri koyması, kendini güvende hissetme ihtiyacıyla ilgili bir durum olarak düşünülmüştür. Çizim testlerinde genel olarak kendi istediği bir resmi ısrarla çizmek istiyor oluşu ise kendi isteklerinin ne kadar yapılmasına izin veriliyor olduğunu akla getirmiştir. Aile çiz testine uzaktan kumandalı bir araba resmi yapması, uzaktan kumandalı arabayla gidilmedik yerlere gitmek istiyor olabileceğini, ailede herkesin birbirinden uzak olduğunu ancak uzaktan kumandayla ilişki kurulabildiğini göstermekte olduğunu düşündürmüştür. Annesinin ve babasının çizdiği resimdeki yerleri ve birbirleriyle temas etmeyen tutumları değerlendirildiğinde ise ilişkisel olarak birbirlerinden uzak oldukları düşünülmüştür.

Babayla Yapılan Görüşme

Babayla yapılan seanslarda babanın kendi mesleğiyle ilgili konuşma ihtiyacı içinde olduğu, daha çok iş ve maddiyat üzerinden konuşabildiği gözlemlenmiştir. Çok yoğun bir iş temposu içinde olduğunu sıkça dile getirmiş bu tempodan dolayı çocuklarına yeterince vakit ayıramadığını ifade etmiştir.

Baba, 14 yaşında çalışma hayatına başlamak zorunda kalmış ve küçük yaştan itibaren sıkça babasıyla rekabet edeceği ortamlarda bulunmuştur. Babasıyla nasıl bir ilişkisi olduğu sorulduğu zaman, babasının iki tokat attığını hemen sonrasında sevgi gösterilerinde bulunduğunu söylemiştir. "Eski tip babalardandı, çok duygularını göstermezdi bizimle fazla ilgilenmezdi. Benim idolüm hep dayım olmuştur. Dayımla ilişkim çok farklıydı." diyerek dile getirmiştir.

Babanın seanslarda özellikle E'yle geçirdikleri zamanın yeterli olup olmadığıyla ilgili sorulan sorularda bazı zamanlarda ses tonunun çok yükseldiği ve sesini kontrol etmekle ilgili zorluk yaşadığı fark edilmiştir. Kendi babasıyla neler yapmak istediği sorulduğunda ise şöyle cevap vermiştir; " Babamla yapamadığım çok şey vardı aslında top oynamak isterdim benle oynamazdı, aslında benle hiç oyun oynamazdı. O devirde biz oynayan bir baba görmemiştik zaten, ben 14 yaşında çalışmak zorundaydım, çalışmama gibi bir lüksüm yoktu. Evi geçindirmek için babama yardım etmem gerekiyordu biz fakir bir aileden geliyorduk. Şu an ben çocuklarıma ev bırakmak istiyorum o yüzden de çok çalışmam gerek, bu devirde para kazanmak çok kolay olmuyor. Ben ressamım işin başına oturuyorsunuz ne zaman biteceğini bilmiyorsunuz bazen günler, aylar sürebiliyor, resim bitene kadar da çok fazla başından ayrılamıyorsunuz. Ben tek başıma geçindiriyorum evi o yüzden çok çalışmam lazım çocuklarıma miras bırakmam lazım." diyerek sözlerini bitirmiştir.

" Ben babamla 14 yaşında güreş maçı yaptım ve o yaşta babamı yendim aslında sonra üzüldüm. Neye üzüldüğü sorulduğunda "Düşünsenize 14 yaşındaki bir çocuk babasını yeniyor, baba için çok üzücü bir durum. Sizce de öyle değil mi?" diye yanıtlamıştır. Araştırmacı, "Hayatta yenildiğiniz durumlar olmadı mı" diye sorduğunda ise olmadı sonra da hiç yenilmedim, bir kere bir saldırıya maruz kaldım ve 7 kişi bana saldırdı ve ben de geri durmadım" diye cevap vermiştir. "Savunulacak bir mesele varsa geri durmam, savaşırım" diyerek söze devam etmiştir.

Baba bir önceki seans eşinin kendisine daha fazla vakit ayırmasını istemesiyle ilgili duruma refere ederken ses tonu yükseldi bağırrır bir tonda; "D yetişemiyorsa kadın tutulur. Ben daha fazla vakit ayıramam para kazanmam lazım." Ses tonuyla ilgili uyarı

yapıldığında ise “Ben bağırıyorum heyecanlanınca böyle konuşuyorum.” diyerek kendini ifade etmiştir. Baba, fiziksel olarak E'yi zayıf ve güçsüz görmekte olduğunu ifade ederek, bu fiziksel zayıflığını da annenin zayıflığına benzetmekte olduğunu dile getirmiştir. E'yi bir erkek çocuğu için zayıf ablayı ise bir kız çocuğu için iri bulmaktadır. Baba erkeklerin ağlamayacağını, E'nin de çok uzun ağlamasından hoşlanmadığını ve tahammül edemediğini ifade etmiştir.

Araştırmacı güçlü olmak sizin için ne ifade ediyor diye sorduğunda ise “ Sporcular güçlü, kuvvetli olur. Bir sporla uğraşıyorsan güçlüsündür. E de baskete gidiyor ama hala pek güçlü değil.” diye yanıtlamıştır. Baba seansı bitirirken cümlelerini sonlandırmakta zorlanmış ve seans bittikten bir süre sonra dışarı çıkabilmiştir.

Seansa dair: Babanın ses tonunu ayarlayamaması, arada ani ses yükselmelerinin olması, araştırmacıyı ürküterek korku duyguları uyandırmıştır ayrıca seanstan zamanında çıkamayışı ise bir sınır ihlali olarak düşünülmüştür. Babaya öfkeyle ilgili bir mesele getirildiği zaman üstünü kapatmaya çalışması sanki kendi agresyonunun ortaya çıkmasından ve bilinçdışı bu agresyonun öldürücü olabileceğinden dolayı bir korku taşımasıyla ilgili olarak düşünülmüştür. Araştırmacıya babanın sesinin iniş çıkışları, sanki babasının tokadı sonra sevgi gösterisinde bulunmasıyla benzer temalar taşıyor olabileceğini düşündürmüştür. Sanki kendi babasının sevgisi ve şiddeti bir arada oluyor, bu durum babanın cinselliği algılaması ve deneyimlemesiyle ilintili olarak da düşünülebilir. Babanın kendi babasıyla yaşadığı yakınlık uzaklık meselesinin önemli olduğu, sanki kendi babasıyla arasındaki ambivalans ilişkinin ortaya çıkardığı duyguları, oğluya hissetmekten kaçındığı için uzak durduğu düşünülmüştür. Sanki E'yi kendinden korumak için oğlundan uzak durmakta olduğunu düşündürmüştür. Babanın E'yi güçsüz gördüğü, E ye karşı tahammülsüz davrandığı ve ablayı E den daha güçlü gördüğü düşünülmüştür. Ancak bu bilinçdışı tutumlarıyla oğlunu sanki pasifize etmekte, kızlaştırmakta olduğu, böylece oğlu ile yakın ilişkide ortaya çıkabilecek, muhtemelen babası ile de yaşadığı sevgi ve nefret ilişkisine bağlı, eşcinsel yakınlığı uzaklaştırmak istemekte olduğu düşünülmüştür. Ayrıca babanın, E'yi güçsüz bırakarak bilinçdışı bir şekilde diğer çocuğu gibi ölmesini engellemekte olabileceği düşünülmüştür. E'yi güçsüz ve zayıf bırakarak bilinçdışında O'na bir şey olur kısmını da engellemekte, sanki E güçlü

olursa başına bir şey gelir düşlemlerinden uzaklaştırmaya çalışmakta olduğu düşünülmüştür. Babanın bu yoğun çatışmalı duyguları ve agresyonu ile resim yapabilmesinin büyük önem taşıdığı, sanki yaptığı tabloların agresyonunu aktarabildiği bir yer, adeta geçiş nesnesi görevini gören bir alan olduğu düşünülebilir.

2.Baba Görüşmesi

Baba, bu dönem oğluyla beraber biraz oyunlarını arttırdıklarını, atölyelerinde beraber kayık yapmaya karar verdiklerini ifade etmiştir. Babayla beraber oyun oynarlarken E kaybettiği halde “Ben kaybetmedim.” demesi ve üstüne babanın “Hiç kaybetmez benim oğlum.” ifadesi araştırmacıya babanın önceden yaşadığı kayıpları düşündürmüş sanki babanın bir tarafıyla bunu telafi etmeye çalıştığını ve sanki E’yi kaybetmeye dair kaygılar taşıdığını düşündürmüştür. Baba seans içinde konuşurken sık sık E’nin ablasının E’den daha iri olduğunu, daha iyi resim çizdiğini, daha güçlü ve konuşkan olduğunu ifade etmiştir. Baba ekonomik anlamda onları rahat ettirmek için çizdiği resimleri bırakmak istediğini bu yüzden çok çalıştığını söylemiştir. “Sıkılırlarsa bu resimleri satarlar en azından...” diye durumu ifade etmiştir. Araştırmacı burada babanın kendi sağlığıyla ilgili kaygılar taşıdığını düşünmüştür.

Kendi hayatında en önemli figürün dedesi sonra dayısı olduğunu söylemiştir. Dayısının hiç beklenmedik bir zamanda öldüğünü ve çocuklarının da ortada kaldığını ifade etmiştir. Bu durumun kendisini çok üzdüğünü söylemiştir. “Dayım ölünce çocuklar mahvoldu bu olaydan sonra ben de annemden uzak durdum.” Neden annesinden uzak durma ihtiyacı hissettiği sorulduğunda ise “Yaşamıma kimsenin karışmasına izin vermem benim annem de otoriter bir kadındı, öyle olunca mesafeyi daha da araladım. Bir takım sınırlar koymak gerekiyor ilişkiye.” diye ifade etmiştir. Burada babanın yakın olursa başkalarına zarar verir düşleminin tekrar ortaya çıktığı görülmektedir. Bu nedenle de tüm agresyonun tablolara aktarılmakta olduğu, çocuklara miras olarak tablolar bırakmak istediği ancak burada mirasın sanki çok yoğun bir agresyon olduğu, bu agresyonun ise kendi kendini öldürebilecek kuvvette olduğu düşünülmüştür. Bu baba için sanki babası ile ilişkinin zorluğundan daha da zor olan, babası ile yaşayamadığı yakınlığı annesi ile de yaşayamamış olması gibi düşünülebilir. Aslında “annem çok uzak, otoriterdi

ve o'na yakınlaşamadım” diyerek bu durumun acısını çekemediği ve yasını yaşayamadığı için, “Ben uzaklaştım.” diye bir savunma ile başa çıktığı, “Bir takım sınırlar koymak gerekir.” dediğinde ise hep sanki kendinden başkalarını koruyacağı sınırlardan bahsettiği düşünülmüştür. Eşi ve çocuklarıyla da böyle bir ilişki biçimi kurmakta, kendini onlardan uzak tutmaktadır. Aslında bu çocuğa kalan miras tablolar değil yoğun bir agresyondur.

E'nin Öfke Nöbeti Geçirdiği Seans

E takip edilen süreç boyunca, seansta bir kere bahsedilene benzer bir öfke krizini yaşamıştır. O gün seansa ilk defa anne, abla ve E olarak gelmişlerdi. Henüz seansa başlamadan bekleme salonunda E'nin annesiyle bir tartışma yaşadığı duyulmuştu. Seans zamanı araştırmacı dışarıya E'yi çağırmaya çıktığında ise E'yi öfkeden kıpkırmızı kesilmiş bir resim çizmeye çalıştığını görmüştür. Araştırmacı E'nin yanına gittiğinde, E bir araba resmi çizmeye başlamış, istediği gibi bir araba resmi olmadığı için çok öfkelenerek kalemleri yere şiddetle fırlatmıştır. İsteddiği gibi bir araba resmi; bekleme salonunda bulunan fotokopi bir araba resmi. “Şu an çok kızgın görünüyorsun.” gibi bir duygu yansıtması yapıldığında ise yaptığı resmi buruşturarak ve bana bir şey sorma diyerek araştırmacıya arkasını döndüğü gözlemlenmiştir. Daha sonra kalemin ucu bittiği için tekrar öfkesinin arttığı ve bastırarak bir süre daha boya yapmaya devam ederek araştırmacıya tekrar arkasını döndüğü gözlemlenmiştir. Araştırmacı, bu süre boyunca E'nin yanında sakin ve sessiz kalarak oturmaya devam etmiştir. E istediği araba resmi bulduktan sonra yavaş yavaş sakinleşmeye başlamıştır. Sakinleştiği gözlemlendikten sonra, E'ye seans odasına girmesi teklif edildiğinde bunu kabul etmiş, seansa odanın içinde devam edilmiştir. “Dışarıda ne olduğunu anlatmak ister misin?” diye sorulduğunda ise bu konuyla ilgili konuşmak istemediğini ifade etmiş ve bastırarak boyama yapmaya devam etmiştir. Arabanın aynısını çizmeye çalışırken aynısını yapamayacağını söylemiş ve tekrar öfkesinin arttığı gözlemlenmiştir. Bir süre sonra E'nin öfkesinin dinmiş olduğu ve sakinleştiği görülmüştür. İlk farklı bir araba resmi çizerek seansa devam etmiştir, bir süre sonra araştırmacıyla Jenga oynamaya başlamış ardından ablasını bu oyunda yendiğini, okulda da hiç kaybetmediğini ve evde de bu oyunda hep kazandığını ifade etmiştir. Ama şimdi “Kaybetmek istiyorum.” diyerek oyunun orta yerinde jengayı yıkmıştır. Anne seansın sonunda E'nin öfkesini sabah uyuya kaldıklarını

ve aceleyle geldiklerine bağlamıştır. Burada aslında uyuya kalan kişinin anne olduğu, çocuğu uyandırabiliyor olmanın annenin sorumluluğu altında olduğu düşünülmüştür.

3.Baba Görüşmesi

E' nin babası yapılan üçüncü görüşmede iletişimlerinin biraz daha iyi olduğunu belirterek söze başlamıştır, “ Biz de biraz daha fazla ilgilenmeye, vakit ayırmaya çalışıyoruz. N'nin de E' nin de yarışmacı yanları var. Dış kapıya kadar yarışıyorlar. Herkes gibi birinci olmak istiyorlar. Bana göre normal şeyler bunlar.” diyerek kardeşler arası ilişkiyi tarif etmiştir.

Araştırmacı o sırada babanın toplumsal konulara girerek konuyu değiştirmeye ve daha genel konulardan bahsetmeye çalıştığını hissetmiştir. Babanın seanslarda özellikle maddiyat ve toplum konularında detaylı konuşarak seansları bu konularla daha çok doldurmak istediği hissedilmiştir. Baba söze şöyle devam etmiştir. “ Toplum olarak araba kullanmanın rastgele olduğunu, herkese ehliyet verildiğini, kimsenin doğru dürüst bir eğitimden geçmediğini ve bu yüzden her gün birinin öldüğüne tanık oluyoruz.” demiştir. Babanın “Her gün bininin öldüğüne tanık oluyoruz.” söylemi sanki kendisinin öfkeden herkesi öldürecek kadar yoğun bir agresyona sahip olduğunu farklı bir şekilde dile getirmesini göstermektedir. Ardından konuyu evliliğe getirerek, toplumda evliliklerin bilinçsizce yapıldığını herhangi bir eğitimin olmadığını ve bilinçsizce evlendiğini ifade etmiştir. “Sonra bir bakıyorsunuz kimse çocuk bakmayı bilmiyor. Keşke çocuk bakımına dair ve evliliğe dair eğitimler olsaydı da gitseydik. Herkes evlenmemeli yasa konulmalı. Devlet sistemin bozuk olmasından gelişen bir memlekette yaşıyoruz. Tabi böyle bir durumda baba olmak ta kolay değil, onun geleceğinden tutun her şeyi sizin halletmeniz gerekiyor, geleceği planlamak için para gerekiyor”.

Konuya dair E' nin öfkesini nasıl gördüğü sorulduğunda ise, “Cuzi çıtırdamalar oluyor şu an E'de. Önceki gibi değil, çok fazla bir şey olduğunu düşünmüyorum. Yazlığa gideceğiz ona hazırlanıyoruz. E, evlenince ben yazlıkta oturacağım diyor. Orada daha fazla vakit geçirme şansımız oluyor. Beraber yemek yiyoruz, parka gidiyoruz, yürüyüş yapıyoruz. Çok ta fazla yan yana olmaya, çok ta beraber olmaya gerek yok.” Burada ise

fazla yakınlığın babayı anında korkuttuğu ardından bir uzaklaşma teması getirdiği görülmektedir. Fazla yakın olmak her iki erkek açısından hem baştan çıkarıcı hem yok edici olabilir, şiddet ve cinsellik ile ilgili düşlemleri aynı zamanda eşcinsel düşlemleri de ortaya çıkarabileceği düşünülmüştür. Zaten okula gidince bizi unutuyor, arkadaşları ön planda oluyor. “E’nin resimleri iyi kızım da olağanüstü resim yapıyor” diye sözlerini noktalamıştır.

“E’yle beraber çoğunlukla arabaları konuşuyoruz. Benim de hayatımı arabalar yönlendirdi.” Bu sırada baba konuyu tekrar aبلaya getirmiştir. “Ben çocuklarıma ev bırakacağım, Yazlık ev onların olacak. Ben bir ev isterdim diye bir şey söyleyemezdim, bizim zamanımızda böyle değildi. Ben 15-16 yaşındayken babamı güreşte yendim üzüldüm. Babayla asker arkadaşı gibi olunmamalı, otorite de olmalı saygı da olmalı. Biz Hulusi Kentmen gibi bir baba isterdik, babacan bir babaydı, herkesin bir kahramanı olmalı, benimki dayımdı. Dedem ve dayım benim için çok önemliydi bu hayatta. Dayım 36 yaşında öldüğünde ben ona hayrandım ve çok üzülmüştüm olan çocuklarına oldu. Babasız kaldılar.” Araştırmacı burada, sanki babanın da babasız kalmış gibi hissetmiş olabileceği düşünmüştür.

"Mesela bizim bir komşumuz var adam 80 yaşında kızı 40 yaşında evlenememiş, ben bu duruma çok üzüldüm. Babası yüzünden evde kaldı, 40 yaşındaki kız babasına bakıyordu, böyle durumlar da nasıl oluyor ben anlamıyorum. Yazık kıza." Burada babanın esasında kendi babası ile yukarda bahsettiği komşu baba ve evlenemeyen kızın ilişkisi kadar yakın olmak istediği düşünülmüştür. O’nun evde kalmış kızı kadar yakın olarak, kendi babasıyla beraber yaşlanmak istediğine dair çağrışımları akla getirmiştir. “Benim oğlum ve eski karım vefat etti gaz zehirlenmesinden. Ölen oğlum da E’ye de fiziksel olarak benziyor. Bir çocuğunuzu kaybediyorsunuz sonra iki çocuğunuz oluyor, hayat da böyle bir şey" diyerek duygularını ifade etmiştir.

“Benim annem de babam da ilkokul mezunu ama annem güçlü bir kadındır. Hastanenin sendikasını değiştirdi. Aslında ilk eşimden sonra anne babama daha mesafeli oldum. En ufak şeyden gereksiz yere kavga ediliyordu. Mesela bahçeyi babam yapmış, eşim üstüne basınca bir daha basma neden bastın diye bağılıyordu. Şimdi herkes buraya

gelip keyifle yaşıyor. En çok ölümüne üzüldüğünüz şey çocuklarımız oluyor, çocuklarınıza üzülmezseniz sistem dönmez.” Baba araştırmacıya ”“Sizin çocuğunuz var mı? Evli misiniz?” diye bir soru yöneltmiştir araştırmacı bunun anlamını sorduğunda ise şöyle cevap vermiştir:

"Yok, hani şeyden soruyorum ben çocuğumu kaybettim başkalarının da çocuğunu kaybettiğinde nasıl bir acı yaşadığını anlıyorsunuz.”

İlk çocuğuyla ilişkisi babaya sorulduğunda ise, “3 katlı bir evde hep beraberdik. Bütün gün koşturmaca, yakalamaca oynardık. Atölye de aşağıdaydı. Ben işim olunca aşağı inerdim. Onun dışında hep birlikteydik.” demiştir.

Seansa dair: E'nin babasıyla yapılan seans araştırmacı için de yoğun duygular barındıran bir seans olmuştur. Babanın eski eşini ve çocuğunu kaybetmiş olmasını duymak araştırmacıda büyük bir üzüntü yaratmıştır. Babanın yaşadığı kayıplardan dolayı ailesine yakın olmakla ilgili ciddi zorlukları olduğunu düşündürmüştür. Babanın iki erkek kaybı vardır, biri dayı biri çocuğu ve bu durum şu düşünceleri çağırıştırır severse öldürebiliyor, çok severse herkes ölüyor gibi. Bu durum araştırmacıya, babanın şu an ailesine karşı daha mesafeli ve uzak bir tutum sergilemeyi bilinçdışı olarak tercih ediyor olabileceğini düşündürmüştür. Yakınlık konularıyla ilgili konulardan bahsedildiğinde ya zamanı olmadığını ya da çok çalışması ve para kazanması gerektiğiyle ilgili ifadeleri olduğu fark edilmiş yakınlığın onu korkuttuğu düşünülmüştür. Babanın kaybettiği çocuğun erkek oluşu, şu an E'yle yakın ilişki kurma konusunda zorluk yaşadığını düşündürmektedir. Ayrıca maddi meseleleri anlatırken babanın baba olmaya dair kaygılarından bahsettiği düşünülmüştür. Evlenemeyen kıza ve komşusuna dair söylediği durum kendi kızını yanında tutmaktan korktuğu için böyle bir ifade de bulunmuş olabileceğini düşündürmüştür.

Babanın aslında en temelde anne ile yakın olamama sorunsalı, baba ile neredeyse bir aşk diye adlandırabileceğimiz, şiddet nefret ve sevgi çerçevesinde eşcinsel bir düşlemi olduğundan söz edilebilir. Esasında babanın kendi babasıyla, yukarda bahsettiği komşu baba ve evlenemeyen kızın ilişkisi kadar yakın, o'nun evde kalmış kızı gibi yakın

olabilme isteğine dair düşünceleri olduğunu çağrıştırmıştır. Ruhsal gerçekliğinde, yakınlık kurduğu kişilerin öldüğüne dair derinden bir inancı olduğu düşünülmüştür. Bu özdeşimdeki zorluklar, ardından gelen talihsiz bir kayıp, baba da “nasıl yakın ilişki kurulur” gibi hayati bir sorun bırakmıştır. Baba çok yakın bir ilişki ardından çocuğunu kaybetmiştir, bilinçdışı çok ağır bir suçluluk duygusu olduğu düşünülmüştür. E de bu bağlamda daha doğmadan ağır “bir tablo” miras almıştır, bu miras için erkek çocuk olması çok belirleyici olmuştur.

Anne-Baba-Çocuk Oyun Seansı

E ve anne babasıyla yapılan oyun seansında, E Jenga oynamayı istemişti. Oyuna başladıklarında anne Jenga’yı düşürdüğünde E babasıyla birlik olarak, elleriyle çak yapmış, anneyi yenmenin mutluluğunu beraber paylaşmışlardı. Sanki E ve babası bir takım, anne daha dışarda kalan konumunda gözükmekteydi. Babası oyun sırasında E’nin şansızlığının ikinci çocuk ve erkek olarak dünyaya gelmesi olduğunu belirtmişti. Ayrıca eğer E kız olarak dünyaya gelmiş olsaydı, N’ in daha çok zorlanacağını ifade etmiştir.

Burada açıklayıcı olması adına E ile daha önce yapılan bireysel seanslardaki söylemlerini paylaşmak gerekirse ; " Ben çok şanssızım, keşke dünyaya gelmeseydim" gibidir. Araştırmacı, bu söylemleriyle E’nin aslında kapasitesi çok iyi bir çocuk olduğunu, gerçekten kendisine ait olamayan bir gerçekliğe doğduğunun farkında olduğunu düşünmüştür. Ancak ailesinin O’nu bir çalışmaya getiriyor olmasının önemli bir şans oluşturduğunu, psikoterapide kendisine ait, kendi gerçekliğini yaratabileceği bir alan bulduğunu düşünmüştür. Oyun seansı devam ederken E bütün jengaları yıkmış ama "Kaybetmedim ben! Jengaların ustası benim!" demiştir. Bunun üstüne babanın ,"Benim oğlum hiç kaybetmez." gibi bir ifadesi olmuştur. Burada kullanılan “kayıp” kelimesinin çok manidar olduğu, kayba karşı bir hassasiyet olduğu düşünülmüştür. Sanki bu durum tutulamayan yasin inkârını göstermekte, babanın da söylemleriyle bu durumu telafi etmeye çalıştığı düşünülmektedir. E’nin babayla sağlıklı bir özdeşim kuramamakta olduğu, babanın yaptığı telafinin yetersiz bir telafi olduğu, E kaybetmenin getirdiği yası inkâr ediyorsa, babanın da kendi yasını inkâr ettiği düşünülmüştür. Oyun tekrardan başladığında E oyuna annenin başlamasını değil kendisinin başlamasını istemiştir, oyun

sırasında aile fertleri sıra bekleyebilmiş ve E' yi oyun sırasında desteklemeye çalışmışlardır. E oyunun sonunda kaybettiği halde kendini Jenga ustası ilan etmiştir. Kaybetmesine rağmen babanın da E 'nin de yenilgiyi kabul etmemiş olması inkâr edilen yas süreciyle bağlantılı bir süreç olarak görülmüştür. Oyun bittikten sonra, E '(Abla) N' in hep ondan daha çok konuşan daha çok ilgiyi alan kardeş konumunda olduğunu ifade etmiştir. Daha sonra tekrar 17 tane şanssızlığı olduğunu söyleyerek bunlardan birinin N' in hep daha çok konuşan olduğunu ve her zaman ilk anneyle O'nun konuşmaya başladığını kendisinin ise ikinci konuştuğunu ifade etmiştir. Araştırmacı E'nin burada ablasına olan yatırım ile kendisine olan yatırımın farklılığını hissettiğini düşünmüştür.

Anne bu seansın sonunda, kendisinin Televizyon kanalını değiştirdiği zaman E' nin buna aşırı ağlayarak tepki gösterdiğini öfkelenerek kontrolden çıktığını dile getirmiştir. Anne ve baba bu tepkilere tahammül etmekte zorlandıklarını ifade etmiştir. Araştırmacı, burada E'nin geçişler konusunda tepkili olduğunu düşünmüştür. Televizyon kanalının aniden kapatılıyor olması E'nin duruma ayak uydurmasını güçleştirmektedir. Bir yerden bir yere geçişte çok hassas olduğu düşünülmüştür. Ruhsal dünyasını düzenleme konusunda zorluk yaşıyor olabileceğini akla getirmiş annenin muhtemelen bebeklik döneminde emzik bırakırken ki tavrı ayrıca E 'nin memeyi hiç almamış olması çok ani ve travmatik deneyimler olarak düşünülmüştür. Şu anda ise sanki annesine geçişlerde bir tepki verir gibi davrandığı düşünülmüştür.

Seansa dair: Bu seansta, anne babanın ve E 'nin ifadelerinden E 'nin yoğun kardeş kıskançlığı yaşadığı anlaşılmıştır Kendini hep arka plana itilen, ikinci ve şanssız biri olarak nitelendirmekte olduğu düşünülmüş ve bu durumun O'nda yalnızlık duygularını uyandırdığı düşünülmüştür. Evin içinde sürekli ablayla rekabet içinde olduğu ve bir türlü bu rekabeti aşamadığı görülmektedir. Ödipal dönem içinde ise kendine rekabet edebileceği bir nesne bulamadığı düşünülmüştür. Babanın da ablanın da E 'ye göre çok güçlü yerlerde, ulaşılamaz olarak konumlandırılmış oldukları düşünülmüştür.

E. ile Babasıyla Yapılan Oyun ve Görüşme Seansı

Babayla beraber E' nin geldiği ikinci oyun seansında" Bak babam çok güzel resim yapıyor sana da çizsin bir tane" diyerek sallanmaya başlamıştır. Seansta babasına bir araba çizdirmiş, kendisi de kamyonet çizmiştir. İlk bozuk tren yapmayı teklif etmiş sonra vazgeçmiş, akabinde yapmaya karar vermiştir. "Bozuk olsun bir kapısı çıkık olsun" diyerek kendisi ve babası farklı trenler yapmaya başlamışlardır. E kendi istediği şekilde, baba da kendine göre bir tren yapmaya devam etmiştir. E'nin babaya bakışlarından ve heyecanından yoğun bir hayranlık ve rekabet duyguları içinde olduğu gözlemlenmiştir. Babaya oyunla ilgili neyin dikkatini çektiği sorulduğunda, "kendi çocukluğumuza dair şeyler gözlemliyorum. Ben de resim çizmeye çok meraklıydım tabi E'den daha güzel çizerdim ama onun da yeteneğini ortaya çıkarmak lazım " demiştir. E, kuralcı bir çocuk, sosyal, hafızasını iyi buluyorum. Rekabet etme ve kaybetmeme konularında bana benziyor" diye devam etmiştir.

Seansa dair: Babaya E'nin öfkesiyle ilgili bir durum sorulduğunda genelde konuyu değiştirmeye ve dağıtmaya meyilli bir tablo çizmekte olduğu aslında ruhsal gerçekliğinde bu agresyonun ortaya çıkmasından öldürücü olmasından korktuğu için bu şekilde geçiştirdiği düşünülmüştür. Babanın E'nin yanında kendi resimlerini övmesi E'yi yetersizleştirdiğini ayrıca rekabete fırsat tanımadığını düşündürmüştür. E'nin oyunda yenildiği zamanlar da ben hiç üzülmem demesi ve yenildiği zaman yenildiğini gülerek ifade etmesi de düşündürücüdür. Duygularını ifade etmekle ilgili bir zorluk yaşadığını düşündürmüş ve üzüntü duyduğu zamanları saklamaya çalışması ve üstünü gülerek kapatmaya çalışması da bir savunma mekanizması geliştirdiğini düşündürmüştür.

Süpervizyon Görüşmesi

E ile yapılan seanslarda ilgisinin genel olarak bir araba çizme üstünde olduğu gözlemlenmiştir. Her geldiğinde farklı bir araba çizme merakı olduğu bunların, büyük, küçük, hızlı, yavaş, bozuk gibi.. değişen arabalar olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum E'nin kendini arabalar üzerinden var etmeye çalıştığını düşündürmektedir. Bozuk ve çıkık arabalar araştırmacıya E'nin kendisi gibi çok istenmeyen ve tercih edilmeyen kişi

olmasıyla ilgili olan durumunu çağrıştırmıştır. Arabalarla bu kadar yoğun uğraş içinde olması babayla rekabet edebileceği işlevsel bir alan aradığını düşündürmüştür. Büyüklük küçüklük meselesinin penisinin boyutuyla ilgili olduğu, babayla rekabet edebileceği, erkek olabileceği alanlar aramasıyla bağlantılı olduğu düşünülmüştür. Seanslarda karşı taraftan onay, takdir bekleyen tarafı çok sık ortaya çıkmakta bu da takdir görme ihtiyacının yoğun olduğunu düşündürmüştür. Sıkça araba uzmanı olmak istediğini ifade etmesi hem babayla hem ablayla rekabet edebileceği bir yer arayışı olduğunu düşündürmüştür. E aslında, arabanın tamiri üzerinden kendisinin ruhsallığını, babanın ruhsallığını ve annenin bir var bir yok yatırımını işlemektedir. Baba için de araba önem taşımakta çünkü dayıyı bir araba kazasında kaybetmiştir.

Anne –Çocuk Oyun Seansı

Anneyle yapılan oyun seansında E uzun süre hangi oyuncakla oynayacağına karar verememiştir, bir ara eli hamur ve legoya gitmiş, ikisini beraber oynamak istemiştir. O sırada anne ‘İkisiyle beraber mi oynayacağız?’ derken sanki E’yi biraz yargılar gibi olduğu düşünülmüştür. Sonra annenin “Hadi ama zaman geçiyor.” diyerek E’yi biraz zorladığı gözlemlenmiştir. E legoları seçmiş ve ikisi Legolarla ayrı ayrı kendilerine şekiller yapmaya başlamışlardır. Daha sonra birlikte çalışarak legodan araba yapmaya başlamışlardır. “E’nin sık sık harika, süper değil mi diyerek?” annesinden onay almaya çalıştığı gözlemlenmiştir. Başta annesi E’den yardım istediğinde E’nin bunu reddettiği daha sonra annesine yardım etmeye başladığı gözlemlenmiştir. Sonunda ortaklaşa çalışarak bir araba oluşturabilmişler ve yaptıkları arabayı ikisi de beğendiklerini dile getirmişlerdir.

Seansın sonunda anne ablayla ilgili olan bir çatışmayı anlatmıştır. Bilgisayar oyununu oynarken sıra ve zaman problemi yaşadıklarını anlatmış, E’nin ablasının 0’ndan daha fazla oynamasına tahammül edemediğini ifade etmiştir. Anne de tüm bunlar olurken E’nin çok öfkeleniği bir anda E’ye, ‘Kızınca ponpon kızlara benziyorsun.’ diyerek güldüğünü ifade etmiştir. E’nin annesinden duyduğu bu cümlenin üstüne daha da öfkelenmiş olduğu anne tarafından iletilmiştir.

Süpervizyon Seansı

Yapılan süpervizyon seansında E'nin anneye olan ilişkisinin üzerine konuşulmuştur. E'nin annesi, E'yi yatıştırılamayan bir annedir. Kızınca ponpon kızlara benziyorsun ifadesinin çocukta alay ediliyor hissini arttırdığı ve öfkesini arttırdığı düşünülmüştür. Bu konuyla ilgili kriz anında çocukların açıklamalardan çok sadece yatıştırılmaya ihtiyaçları olduğunun söylenmesinin gerekliliği üzerinde durulmuştur. Ayrıca annenin bu söyleminin, E'nin erkekliğine doğrudan bir saldırı olduğu düşünülmüştür. Anne hazırlıksız bir hamilelik dönemi geçirmiş, birinci çocuğunu emzirirken ikinci çocuğuna hamile kalmıştır. O dönemi sıkıntılıydı diye tarif etmektedir. Temelde E arzusuyla yapılan ama istenmeyen bir çocuk olarak dile getirilmektedir, bu durum da reddedilen bir arzuyu düşündürmektedir. Annenin hazırlıksız bir hamilelik dönemi geçirmiş olması E'ye olan öfkesini arttırdığını düşündürmüştür.

Araştırmacı, E'nin agresyonunun anlamının daha fazla belirginleştiği düşünülmüştür. E'nin tüm bunlarla nasıl baş edeceğini bilemediği ve bu durumun agresyonunu arttıran sebepler içinde olduğunu düşünmüştür.

Anne Görüşmesi

Yapılan görüşmede anne kendi annesiyle ilişkisinin kötü olduğunu, aralarının iyi olmadığını belirtmiştir. “Annem de çok öfkelenirdi bana, hiçbir şey anlatamazdım anneme, paylaşımlarımız çok azdı. Hemen lafi ağzıma tıkarı. Benim ergenlik dönemimde annemle bağımız tamamen kopmuştu. Beni hiç anladığını düşünmüyordum.” Kendisine annelik ne demek diye sorulduğunda, zor ben çok yoruluyorum kendimi çok yalnız hissediyorum. Her şeyi tek başıma yapmak zorundayım, eşim bana hiç yardımcı olmuyor. Anneannenin E'ye karşı da eleştirel yaklaştığını ifade etti. E'nin bacaklarına bakarak “Bak iki sopa.” der. Hiç yemek yemediğinden şikâyet ederek E'yi fazlaca zayıf bulduğunu ve bunu genelde E'nin yanında söylediğini kendisinin de engel olmadığını ifade etmiştir.

Seansın sonunda E'nin diş gıcırdatmalarının yoğun olduğunu bu ara her gece dişini gıcırdattığını ifade etmiştir. Öfkesiyle ilgili eskisi gibi öfke patlamaları yaşamadığını, yaşasa bile biraz daha çabuk kendini sakinleştirebildiğinden bahsetmiştir. Kendini sakinleştirmek için E'nin farklı yöntemler bulduğunu bunlardan birinin de evin içinde hızlı dolanmak olduğunu ifade etmiştir.

Seansa dair: Bu görüşmede anne ve babanın çift ilişkisindeki zorluklar tekrar gündeme gelmiştir. Annenin kendi annesi ile ilişkisinde de agresyon ve uzaklık temalı öğeler görölmektedir, bu nedenle E.'ye aktarılan yine dönüştürölemeyen agresyonlar olarak düşünölebilir.

Çocuk Oyun Seansı

E bugün seansa “Bak çok güçlüyüm ben artık halter bile kaldırıyorum ve çok yemek yiyorum.” diyerek başlamıştır. ‘Babamla yaptığım arabayı hatırlıyor musun onun aynısını yapacağım’ diyerek araba yapmaya başlamıştır. “Arabayı yaparken egzozunu koymayı unutmamam gerekiyor, yoksa gidemez. Ablam bana araba uzmanı olmuşsun diyor. Tamponlarını da takacağım, onlar da arabayı koruyor. Harika bir yarış arabası oldu değil mi? Ama çok sıkı olmadığı için tamir etmem gerekiyor. şimdi bir tane daha yapacağım bu daha eski olacak. Eski arabalarının tamponunun düşük olması gerekiyor ayrıca daha büyük bir havalandırması da olması lazım. Havalandırma arabayı rüzgârdan koruyor. Güzel oldu değil mi?” diye sorması ise araştırmacıdan yaptığı arabaya dair onay almak istediğini düşöndürtmüştür.

“şimdi asker arabası yapıyorum. Arabanın içinde odalar var, anne baba odası var, ayakkabı odası var. Egzozsuz araba olur mu egzoz da yapmam gerekiyor. Arabanın biri çok hızlı, biri yavaş... Araştırmacı çeşitli arabalar çizdiğini ifade etmiştir. Ağır arabalar yavaş olur aslında ablam benden daha ağır ama hızlı. Araştırmacı, ablanla her alanda yarışmak zor olmalı dediğinde ise “ E hıhı evet. O çok güçlü...” demiştir.

E sonra şöyle devam etmiştir, “şimdi çekiciyi yapıyorum. Bozuk arabayı çekecek ama bozuk araba yok. Vazgeçtim şimdi buldozer yapacağım ama çok kısa sürede yapacağım, ondan da vazgeçtim bu da bir işe yaramıyor” diyerek bozmuştur. “Biliyor musun N. beni hep komik buluyor. Araştırmacı, N. kim diye sorduğunda ise “okuldan bir arkadaşım” demiştir. Seansın son 5 dakikası kaldığı hatırlatıldığında ise resim yapmak istediğini söylemiş ve bir araba resmi yaptıktan sonra seans bitirilmiştir.

Seansa dair: Winnicot'a göre annenin bebeğin ihtiyaçlarını algılayamamasından kaynaklanan yoksunluk, onun ruhsal dünyasında içsel nesneyle bağlantılı olarak bir ölüm ve cansızlık haline yol açar. Bu durumda bebeğin bir geçiş nesnesi ve alanını yaratamaması; oyun ve kültürel deneyimi olanaksız kılar. Erken çocukluk dönemlerinde yoksunluk yaşamış veya başlangıçta güvenilir bir nesneyi kaybetmiş bir çocuğun her anlamda "oyun" oynayamadığı bilinmektedir (Abrevaya, 2011). Bu bağlamda E’de yukarıda bahsedilen duruma benzer bir şekilde bir nesne yoksunluğu yaşadığı kendini sadece arabalar üzerinden var edebildiği, depresif duygularını araba oyunları yaratarak yansıttığı düşünülmüştür. Sanki bu kadar çok arabayla oynaması serbest bir oyun kuramadığını ve bir yerde takılı kaldığını düşündürmüştür. Ayrıca arabalarla bu kadar çok oynaması bir diğer yönüyle de kendi yokluğunu ifade eden bir durum olarak düşünülmüştür.

2.ÇİZİM TESTLERİ VE DEĞERLENİRME SEANSI

E’nin yaptığı çizimlerde belirgin bir farklılık görülmeye başlanmıştır. Artık iç içe geçmeyen arabalar çizebilmeye ve resimlerini renkli çizmeye başlamıştır. Çizdiği aile resminde, bütün ailelerine birey yüz ve vücut bölümlerini eklemiştir, bu durum E’nin kendilik algısıyla ilgili ilerlemeler gösterdiğini ayrıca bütünlük kurabilmeye başladığını düşündürmüştür. Kendini en yakın aبلaya çizmiştir. Cinsiyet farklılığı anne ve aبلaya çizdiği uzun saçlardan, jenerasyon farkı ise baba ve anneyi çocuklara göre daha büyük çizmesinden anlaşılmaktadır. Resimde aile bireylerini yan yana biraz bitişik gibi çizmesi kendi yerini, varlığını, sınırlarını ayırtırmaya çalıştığını düşündürmüştür. Aile çizimine çizdiği ağaçkakanı, ağacı gagalayıp, ağaca ulaşmaya çalışan bir hayvan olarak tarif etmiştir. Burada ağaçkakan sembolik anlamda kendisini tarif eden bir hayvan olarak

düşünüldüğünde ise, kendi de çokça dışarıda bırakılan, istenmeyen, babayla ve ablayla rekabet edebilecek alan bulamayan bir çocuktur. Belki de E. ailedeki yerini aynı ağaçkakan gibi kazıyarak, delerek bulmaya çalışıyordur diye yorumlanmıştır.

Anne Görüşmesi:

Yazlığa gittikleri için yazın görüşmeye ara verilmiştir. Üç ay sonra tekrar görüşülmeye başlandığında anne, babasını (dedeyi) kalp krizinden Ağustosta kaybettiklerini, ani beklenmedik bir kayıp olduğunu dile getirmiştir. Kendisinin bu olaydan çok ta fazla etkilenmediğini fakat E'nin ona bağlı olduğunu dile getirmiştir. Bu dönem özellikle dikkatinin dağınık olduğunu, dalgın ve dağınık bir hali olduğunu ifade etmiştir. Anne, dedenin ölümünü uçtu gitti, yukardan bizi görebiliyor. Hepimizin başına gelebilecek bir olay gibi anlattığını ifade etmiştir. Öfkesinin eskiye göre yatıştığını sanki yerine başka şeyler koyuyormuş gibi geldiğini ifadesi etmiştir. Ayrıca, E'nin öfkesini yatıştırmak için evde her gün üç saat yürüdüğünü ifade etmiştir.

Anne aynı zamanda psikoloğun birçok açıdan E'yi yatıştırdığını düşündüğünü bu kurumdan çok fayda sağladıklarını dile getirmiştir. Merkezin başka bir yere taşınmasını istemediğini ve bunun onlar için sorun olabileceğini ifade etmiştir.

Psikiyatrik Değerlendirme:

Okulda yoğun konsantrasyon problemleri yaşadığı, sık sık eşya kayıpları olduğu, unutkanlıkları ve dalgınlıklarının çok olduğu aile tarafından belirtildiğinden dolayı psikiyatrik değerlendirme için merkezdeki psikiyatru yönlendirme yapmıştır.

Yapılan psikiyatrik değerlendirilmede, E'nin kıpırtılı ve hareketli olduğu düşünülmüş, karşı tarafı dinlemekle ilgili zorluk yaşadığı, sık sık karşı tarafın sözünü kestiği bildirilmiştir. Çok konuştuğu, çabuk sıkıldığı ve işitsel dikkatinin zayıf olduğu psikiyatrist tarafından düşünülmüştür. E psikiyatriste okulda dalga geçilmesinden hoşlanmadığını ifade etmiştir. Dikkat eksikliği ve hiperaktivite olup olmadığına dair psikiyatrist bir Wiscr testi uygulaması istemiştir.

Seanslara dair: E'nin ailesi merkezin taşınmasından sonra yolu uzak bulduklarını ifade ederek bundan sonraki seanslara gelmeyi bırakmıştır ancak bir süre sonra arandıklarında devam etmeye karar vermişlerdir. Araştırmacı, E'deki dikkat problemlerinin yoğunlaşmasından dolayı annenin kaygısını, belki de kayıp endişesini taşıyarak burada psikiyatrik bir yönlendirme ihtiyacı duymuştur. Araştırmacı, aslında annenin E' nin dikkatinin kaydığını söylediği noktada belki de dikkatin kendisine kaymasını, kendisiyle ilgilenilmesini istediğini düşünmüştür. Annenin o dönem çok ağır bir kaybın içerisinde olduğu gözlemlenmiş, bu kaybın da babasının kaybı olduğu düşünülmüştür. Annenin belki de onu toparlayacak, destekleyecek birine ihtiyacı vardı. Annenin yardım ihtiyacını ancak E'nin üzerinden talep edebildiği fark edilmiştir. Anne ancak bu şekilde dikkatin ona kaymasını istediğini dile getirebiliyordu. Muhtemelen annenin kendi babası ile ilişkisinden daha önce hiç bahsetmemesi sonrasında babasını kaybetmesi ve psikoterapiye gelmeyi bırakması, kendisiyle ilgili zorluklara gelindiğinde görüşmelere devam etmeyi kestiğini düşündürmüştür. E'nin eşyalarını kaybetmesi hiçbir şekilde E'ye sahip çıkılmadığını gösteren bir durum olarak düşünülmektedir. Dikkat sorunu olan bir çocuktan çok var oluşu ile ilgili zorluklar yaşayan bir çocuk olarak düşünülmesi daha doğru olacaktır. Her iki ebeveynin kendi anne baba ilişkilerinde olduğu gibi birbirleriyle de kopuk, uzak bir ilişki biçimleri olduğu gözlemlenmiştir. Aile de ilerleme kaydedilince, kendileri ile ilgili zorlukların ortaya çıkması ve bunlarla ilgili çalışmaktan kaçındıkları için, psikoterapiyle olan “ilişkiyi” de kestikleri düşünülmüştür. E'nin aslında psikoterapi sürecinden çok fayda alan bir çocuk olduğu, merkezin taşınmasıyla ve E'nin psikoterapiye getirilmeme süreciyle birlikte dağılma ihtimalinin yüksek olduğu düşünülmüştür.

Anne Görüşmesi

E'nin ailesine uzun bir zaman sonra ulaşılarak merkeze tekrar davet edilmiş ve bir görüşme seansı yapılmıştır. Yapılan bu görüşme seansında E'nin annesi okulu çok iyi değil diye tarif etmiştir. “Her şeye komut isteyen bir çocuk. Ben onu İngilizce kursuna yazdırdım ama nefret ediyor o kursa gitmekten. Sonunda koşturdu her şeyden boş kâğıt verdi

ve sıfır aldı. Artık ben ona ders çalıştırmak istemiyorum. Son bir haftadır sinir hastası oldum, hiçbir şekilde çalışmak istemiyor. Eşyalarını çok sık kaybediyor, unutuyor. Öğretmeni çok toleranslı biri ama E'yi çok dağınık buluyor. Geçmeyen bir öksürüğü vardı en sonunda doktor alerjik astım teşhisi koydu. Bir ilaç aldı o ilaç halüsinasyon yaptı ama o sırada bana anne seni çok çirkin görüyorum seni her şeyden çirkin görüyorum gibi ifadeleri oldu. İlacı bıraktıktan sonra yavaş yavaş düzeldi. Arada hala buna benzer garip cümleler kuruyor.” demiştir. Bir sonraki seans E ile görüşülecek ve çalışmaya devam edilecektir.

Seansa dair: Alerjik astım özellikle ayrışma zorluklarında görülen bir semptom olarak düşünülebilir. Nefes darlığı buna ait bir semptom olarak bakıldığında, bir önceki oyununda olan arabanın havalandırması gibi, seanslar O'nun için bir havalandırma, nefes alma yaşama ve var olma yeri olarak düşünülebilir. Şimdi ise E'nin alerjik astımının tekrarlıyor olması, nefes almakta güçlük çektiğini aynı zamanda dedenin ani kaybının da O'nda yarattığı bir semptom olarak düşünülebilir.

VAKAYLA İLGİLİ GENEL DEĞERLENDİRME

Bu kısımda ilk olarak babanın kendi babasıyla olan ilişkisi ardından yaşadığı travmatik kayıpların hayatına etkisi ve son olarak anne babanın tutumlarının çocuğun üzerinde yarattığı durumlar incelenmiştir. Babayla yapılan seanslarda fazla yakın olma durumunun babayı anında korkuttuğu gözlemlenmiştir. "Yazlıkta daha fazla vakit geçirme şansımız oluyor. Beraber yemek yiyoruz, parka gidiyoruz, yürüyüş yapıyoruz. Çok ta fazla yan yana olmaya, çok ta beraber olmaya gerek yok." gibi söylemlerinde yakınlaşmaya dair cümlelerin akabinde uzaklaşma teması görülmektedir. Sanki fazla yakınlık iki erkek açısından hem baştan çıkarıcı hem yok edici olabilir, şiddet ve cinsellik ile ilgili düşlemleri, aynı zamanda eşcinsel düşlemleri de ortaya çıkarabilir.

Freud'un "Bir Çocuk Dövülüyor" makalesinde dövülme fantezisini ödipal dönemden kalan kırıntılar olarak düşünürsek, ödipal dönemin temel çatışmasını bu döneme ait bastırılmış içeriklerin oluşturduğunu anlarız. Bunlar ensestüel nesneye karşılık geldiği için bastırılmıştır. Dövülme fantezisi ödipal dönemi çözümlerken her iki cinsiyet

için de farklı dönüşümlere uğrar. Fantezisinde babayla birleşmek isteyen ister kız ister erkek olsun bu durum her iki cinsiyet için de kadınsı arzulara işaret etmektedir (Abrevaya, 2013,s 110). Erkek çocuk için baba tarafından dövülüyorum fantezisi baba tarafından sevilme, içine girilme arzusunun regresif ifadesidir. İkinci evre de bu fantezi erotik yükü ağır olduğu için bastırılır. Üçüncü evrede ise “Annem tarafından dövülüyorum” şekline girer. Şimdi döven kişi anne olmuştur böylece babaya dair eşcinsel fantezi de bastırılmış olur. Bir diğer deyişle, erkek çocuk aslında babaya dair kadınsı konumu yanı eşcinsel aşkı bastırır ve bu durum onda yoğun bir kaygı yaratır. Bu durumda baba tarafından dövülme fantezisinde, her iki cinsiyet için de asıl bastırılan durum kadınsı konumdur (Keser, 2011, s68).

Bu vakada babanın oğluya yaşadığı ilişki ise kendi babasıyla yaşadığı ilişkiyle paralel olarak yakınlık ve uzaklık temaları içermektedir. Böyle bir ilişki içinde var olmak ise tehdit edici olmakla beraber bedeni de uyarabilir. Bu sebeplerden dolayı babanın kendini atölyeye kapatarak çocuğuyla aşırı yakın ilişki kurmaktan kaçınmakta olduğu düşünülmüştür. Çocuğu aslında kendinden uzak tutarak korumaya çalışan, agresyonunu odanın içine kapattığını düşünen, duygularını süblime etmeye çalışan bir baba figürü görülmektedir.

Babanın aslında en temelde adeta ebeveynlerinin yerine geçen dayının travmatik kaybı ardından eski eşiyle oğlunun kaybını yaşaması yanında, kendi babasıyla şiddet ve sevgi içeren ilişkisiyle var olan eşcinsel düşlemleri, E ile yakın bir ilişki kurmasını engellemekte olduğunu düşündürmüştür. Babanın yaşamındaki kayıplara bakıldığında ise yaşadığı iki kaybın da agresyon içeren olaylar olduğu görülmektedir, bunlardan biri doğalgaz patlamasında ölen oğlu ve eski eşi diğeri ise trafik kazasında ölen dayıdır. Babanın, "ben uzaklaştım annemden" diyerek aslında bir nevi herkesi kendinden uzaklaştırmakta olduğu ve kendinden korumaya çalıştığı düşünülmektedir. Aslında kendi agresyonundan herkesi korumaya çalıştığı düşünülmektedir. Babanın, kendi annesiyle tam olarak olmasa da bir özdeşim kurabildiği daha sonradan bu durumun değiştiği annenin katı ve otoriter tutumlarıyla karşılaştığı düşünülmüştür. Temelde anneden bir tarafıyla şefkat alabildiği, sağlıklı bir tarafıyla özdeşim kurabildiği fakat daha sonra annenin disiplinli, mesafeli anneye dönüştüğü ve yeterince şefkat alamadığı

düşünülmüştür. Babanın kendi babasıyla da bir tarafıyla özdeşim kurduğu, bağlanabildiği düşünülmüş fakat bu özdeşleşme tam olamadığı için eşcinsel kaygıları arttıran bir babaya sahip olduğu düşünülmüştür. Kendi babasına karşı bilinçdışı eşcinsel düşlemler taşıdığı için ondan uzak durma ihtiyacının olduğunu düşündürmüştür. Temelde baba, kendi annesi ve babasıyla bir bağ kurabilmiş, dayıyla ilişkisinin temeli anne ve babayla kurduğu ilişkiye bağlı olarak gelişmiştir. Dayı onun için hem anneyi hem babayı temsil etmekte, dayı akrabalık ilişkisi olarak anne tarafından gelirken, erkek olması itibarıyla ise babaya yakın biridir. Dayı burada anne ve babanın veremediği sevgiyi ve ilgiyi veren kişi konumunda görülmektedir. Babanın kendi anne babasıyla olan ilişkisindeki iyi işlevleri, dayının içine projekte etmiş olduğu düşünülmüştür. Babanın ödipal çatışmasını düşünürsek, düşlemlerindeki babayı öldürme fantezisi burada dayı olmuştur ve dayı gerçekten ölmüştür. Bu durum da ödipal dönemdeki tümgüçlülük fantezisinin hala sürmekte olduğunu bilinçdışı bir şekilde bütün yaklaştığı erkeklerin öldüğüne dair bir inancı olduğunu düşündürmektedir.

Babanın dürtülerinin ehlileştirilmesine ihtiyaç olduğu düşünülmüştür. Sanki bilinçdışında kendisini o kadar saldırgan görmektedir ki herkesin (dayısı, babası ve annesinin) ondan uzaklaştığını düşünmektedir. Babanın bilinçdışı bir şekilde bağlandığı insanları öldürdüğüne dair bir inanç beslediği düşünülmektedir. Baba, ilk çocuğuyla çok yakın bir ilişkinin ardından onu kaybetmiştir, şimdi ise kimseyle böyle yakın bir ilişki kurmak istemediği, özellikle E' ye yakın olmaktan çok korktuğu çünkü çok yakın olursa sevdiklerini öldürebileceğini bilinçdışı bir şekilde taşımakta olduğu düşünülmüştür. Baba için bağlanmanın ölümcül bir duruma geldiği düşünülmüştür, bağlanırsa hem kendi ölebileceğine hem de birini öldürebileceğine dair bilinçdışı korkuları olduğu düşünülmüştür. Dayıya bağlandığı gibi dayı ölmüş, çocuğuna bağlandığında da çocuğu ölmüştür. Babaya göre bağlanmak iki yönüyle de tehlikelidir. Eğer tekrar bağlanırsa kendi de ölebilir, sevdiği nesneyi de öldürebilir. Hem kendini hem çocuğunu korumak için bağlanmamayı bilinçdışı seçtiği düşünülmüştür. Babanın E'yle sağlıklı özdeşim kuramaması aslında kendisinin anne ve babasıyla sağlıklı bir özdeşim kuramamasıyla bağlantılıdır. “Ben insanlara kızarım ama insanlar ölmez” düşüncesini içselleştiremediği gözlemlenmiştir çünkü yakınlık kurduğu iki kişiyi de kaybetmiştir. “İnsanlara kızmam

onları öldürmem anlamına gelmiyor” fantezisi gerçekleşmiyor, bilinçdışında oğlunu ve dayıyı öldürdüğünü düşünüyor olabileceğini çağrıştırmıştır.

Bu vakada iki derinlemesine kuşaklararası çözümlenemeyen travmanın, agresyon ve travmatik kayıp temalarının, latansa geçişi zorlaştırdığı düşünülmektedir. Latans döneminde çocuktaki agresyonun ödipal döneme kıyasla daha fazla bastırması beklenirken E'nin agresyonunu yeterince bastıramadığı görülmektedir. Baba çocuklarına ev bırakmak istediğini dile getirmekte ama aslında E'ye bırakılan mirasın agresyon olduğu düşünülmektedir. Babanın hayatındaki tabloların, bir nevi geçiş nesnesi görevini görmekte olduğu düşünülmüştür. Babanın içerde dürtülerini tuttuğunu ve bu dürtüleri aktaracağı yerin tablolar olduğu, dolayısıyla babanın sürekli tablo yapmaya çalıştığı düşünülmüştür. Aslında babanın içinde bir şey bulaştırmaktan korkan kırılgan bir çocuk olduğu ve psikoterapist de bir şey bulaştırmaktan korktuğu söylenebilir. Kendi çocuğunun ölüm yaşıyla, E'nin psikoterapiye getirilme yaşının aynı olmasının süreç içinde ortaya çıkmış olması, belki de çocuğun hayatta kalması, ölmemesi için anne babanın E'yi bu zamanda psikoterapiye getirmiş olduğunu düşündürmüştür. Babaya ne zaman öfkeyle ilgili bir şey sorulsa yok bir şey diyerek sanki bunun ortaya çıkmasından, öldürücü olmasından korktuğu düşünülmektedir.

Baba kendi öfkesini ailesine hiç yansıtmadığını, yaptığı tablolara bu öfkeyi yansıttığını düşünürken, aslında bu öfkenin dışarıda olduğu ve kuşaklararası aktarımla daha çok E üzerinden anlam bulduğu düşünülmüştür. Kendisi bu öfkesini sakladığını ve yansıtmadığını düşünürken aslında E de bu öfke çıkmaktadır.

E'nin yeterince istenmemiş bir çocuk ya da ölen erkek çocuğun üstüne dünyaya gelen ikame bir çocuk olabileceği düşünülmüştür. E'nin sallanması ise arkeik döneme ait bir otistik savunma olarak düşünülebilir. Sallanma, gerçekten tutulamayan havada kalan olarak düşünüldüğünde, E'nin anne karnındaki döneminde bir şekilde tutunarak dünyaya geldiği fakat anne tarafından yeterince kapsanamadığı düşünülmüştür. Sallanma bir şekliyle kendi içine çekilme olarak düşünülebilir, belki de bu davranışı yaptığı zaman E'nin otistik savunmaya geçtiği düşünülebilir. E'nin sallanma ihtiyacı içinde olduğu çünkü durduğu zaman sanki kendini hissedemiyor gibi olduğu, sallanmanın

etrafındakilerin yokluğunu temsil ettiği düşünülmüştür. E'nin otistik savunmaya geçerek yokluğu reddetmekte olduğu düşünülmüştür belki o sırada kucaklanmak, şefkat görmek istediği düşünülmüş ama bakım veren kişiyi bulamadığı veya O'nun tarafından reddedildiği düşünülmüştür. Annenin, E'ye hamilelik döneminde yeterince yatırımı olmadığı düşünülmektedir. E'nin kendini şanssız görmesi şu sebeplerle açıklanabilir, E kaybedilen bir çocuğun üzerine dünyaya gelen aynı zamanda reddedici tutumları olan ve ambivalans yatırımı olan bir anneye sahiptir.

E'nin Winnicott' un söylemlerinde olduğu gibi bir 'çökme korkusu' yaşadığı, yeterince sağlam içsel nesnelere sahip olamadığı ve derin bir yokluk duygusuyla boğuşmakta olduğu düşünülmüştür. Annenin ambivalans yatırımı, babanın kurduğu uzak ilişki E'ye yeterince yatırım yapılmadığını göstermekte ayrıca E'nin resimlerinde çöp adam çizmesi, kendi yüzünün yokluğu, neredeyse kendisinin yokluğunu, bir kimliğinin olmayışını, dolayısıyla bedeninin yokluğunu temsil ettiği ve kendi yokluğuna dair bir kaygı taşıdığını düşündürmektedir. E'nin sürekli agresyon çıkararak kendini çökmekten koruduğu düşünülmüştür. E'nin, arabanın tamiri üzerinden kendisinin ruhsallığını, babanın ruhsallığını ve annenin bir var bir yok yatırımını işlemekte olduğu düşünülmüştür. E'nin seanslarda arabaları yapıp bozması sanki hayatında birilerinin varlığını ve yokluğunu işlerken bir taraftan da kendi ruhsal tamirini yapmaya çalıştığını düşündürmüştür. Baba için arabanın önemi farklıdır çünkü dayıyı bir araba kazasında kaybetmiştir. E'nin araba uzmanı olmak istemesi bir süblimasyon olarak E'nin ilerde bir ruh sağlığı uzmanı, kaza exportu veya arabalarla uğraşan biri olmak istediği gibi düşünülebilir.

Annenin E'ye "ponpon kızlara benziyorsun" söyleminin altında erkekliğe doğru bir saldırı olduğu düşünülmüştür. E'nin cinsel dürtülerini bastırmaya çalıştığı dönemde anne E'yi kışkırtacak şekilde davrandığı ve bu durumun E'de agresyonu daha da arttırdığı görülmektedir. E'nin annesi ikinci hamileliğe hazır olmadan daha birinci çocuğunu emzirirken, ikinci çocuğuna hamile kalmıştır. Burada arzusunun olduğu ama isteğin olmadığından bahsedilebilir daha çok reddedilen bir arzudur. Çocuk bakıldığında anneyi zorlayan bir varlıktır. Burada E'nin arzuyla doğan ama istekleri karşılayamayan bir çocuk

haline geldiği görülmektedir bu da anneyi öfkeliendirmektedir. Annenin kendi annesiyle yaşadığı zorluğun dile gelmeyen bir hayalet gibi dolaştığı ayrıca babanın geçmişinden gelen iki hayaleti olduğu bunlardan birinin eski karısı diğerinin çocuğu olduğu ve bu durumun E'nin üzerinden agresyon ve kaygı halinde ifade bulduğu düşünülmüştür. Babanın bağlanma kaygısı, annenin daha güçlü bir çocuk istiyor olması, ama sanki bunun için fazla uğraşmak istemediği, beni daha fazla yormasın kendi kendine büyüsün gibi bir yol izlediği ama E'de problemler çıktıkça annenin de saldırgan tavırlarının arttığı gözlenmektedir.

Babanın E'yi söylemleriyle kızlaştırdığı 'erkek gibi kuvvetli değil, çok zayıf' dediği fark edilmiş, belki de babanın kendi ruhsal gerçekliğinde E'ye kız olsa daha yakın hissedebilir gibi düşlemlerinin olabileceğini akla getirmiştir. Ayrıca, babanın kaybettiği çocuğunun erkek olması E'yle yakınlık kurmasını zorlaştırdığı düşünülmüştür. Diğer taraftan, E güçlü olursa başına bir şey gelebileceği hatta ölebileceği babanın bu yüzden çocuğu yetersizleştiriyor olabileceği düşünülmüştür. E'nin güçsüz oluşu ve zayıf kalışı sanki babanın bilinçdışında O'na bir şey oluru da engellemekte aynı zamanda E'nin sağlıksız olmasının bir işe yaradığı, böylece O'nu kötülüklerden koruduğu anlamını taşıdığı düşünülmüştür. Annenin de babanın da çocuğa gerçekten sahip çıkamıyor oluşu, sanki çocuğu güçsüz ve zayıf tuttuklarında bilinçdışı O'nu ölümden koruyor olabileceklerini akla getirmiştir. Burada babanın başına gelen iki travmanın üst üste olmasından dolayı, ikinci eşine ve çocuğuna yeterince yatırım yapamadığı görülmektedir. Aslında babanın tekrar aile kuracak kadar yatırımı olduğu bir tarafla da çok sağlıklı bir yanı olduğu görülmektedir.

2. VAKA SUNUMU

İLK GÖRÜŞME

E N, anaokulundaki öğretmeni tarafından dikkat dağınıklığı ve içe kapanma zorlukları yaşadığı için psikoloğa yönlendirilen, 6,5 yaşında olan bir erkek çocuğudur. Anne G, 30' lu yaşlarda aile mahkemelerinde psikolog olarak görev yapan biri, baba M ise 40'lı yaşlarda bir süredir çalışmamakta olan bir mali müşavirdir. E.N.' in 3 yaşında bir

erkek kardeşi vardır. Psikoterapistle olan ilk görüşmeye, anne baba ve çocuk olarak gelmişlerdir. Anne E.N' in sınıf içinde dalgın olduğunu söylerken, baba devreye girerek “Ben zaman zaman patakliyorum ondan oluyor, bir anda agresif davranıyorum, iyi bir baba olamadım. 2.5 yaşından beri patakliyorum.” gibi ifadelerde bulunmuştur. E.N, anneanne, anne, baba ve kardeşiyle bir arada yaşamaktadır. Görüşme sırasında aniden babanın devreye girerek çocuğu patakliyorum ondan böyle söylemleri araştırmacıda donukluk ve şaşkınlık hissi yaratmıştır.

Doğum ve Bebeklik Dönemi

E N, anne baba tanıştıktan dört sene sonra dünyaya isteyerek getirilmiştir. Anne, hamilelik döneminde izin almış ve E.N. 1,5 yaşındayken işe geri dönmüştür. E.N.' in doğumu normal doğum olarak başlamış ama sonra sezaryene alınmak zorunda kalınmıştır. E.N, 41 hafta 4gün doğarak geç dünyaya gelen ve kalp anomalisiyle doğan bir çocuktur. Anne ve baba bu durumun gerçekliğiyle ilk doğum sırasında karşılaşmıştır. Anne seansta birden bire E N 'in bütün bu olanlardan haberi olmadığını bir kâğıda yazarak ifade etmiştir. E.N.'e sadece vücudunda bir ameliyat izi olduğu söylendiği ve bu konuyla ilgili doğru açıklamanın yapılmadığı öğrenilmiştir. E.N, doğumdan sonra bir hafta yoğun bakımda kalmış ve 9 günlükken kalp ameliyatı olmuştur. Ameliyattan sonra bir gece daha yoğun bakım süresi olmuştur. Ameliyattan sonra hızlı bir iyileşme süreci yaşanmış ve E.N.'in ailesi bir haftada hastaneden çıktıklarını belirtmişlerdir. Anne, E.N' i ameliyat olduktan bir hafta sonra görebildiğini ancak ameliyat olduğu için rahat rahat kucağına alamadığını, kaygılandığını ifade etmiştir. Her ağladığında sanki başka bir şey oluyormuş gibi hissettiğini, bebektir ağlar gibi düşünemediğini belirtmiştir. Baba o sırada “Bunları ilk kez söylüyorsun, ilk kez duyuyorum senden” gibi bir ifadede bulunmuştur.

Araştırmacıya, bu paylaşımların ilk defa duyuluyor olması ailenin birbirine yabancı ve uzak olduğu hissini vermiştir. Ayrıca ameliyatın çocuktan saklanması sanki sırları olan bunları dile getirmeyen bir aileymiş gibi hissettirmiş, hastalığın hiç konuşulmuyor olması ise bu durumun yasının tutulmadığını ve ailenin inkârını düşündürmüştür.

Gelişim Dönemi

E.N, anneden iki yaşına kadar anne sütü almış ve iki yaşındayken kısa cümleler kurmaya başlamıştır. Tuvalet eğitimini iki buçuk, üç yaş civarı tamamlandığı söylenmiştir. Bebekliğinde aşırı hareketli ve uykusuz bir bebek olduğu ifade edilmiştir. Motor gelişiminin yaşlıları düzeyinde gelişim gösterdiği belirtilmiştir. E.N'e 14 aylığa kadar anne, 14 ay-3 yaş arası bakıcı, 3 yaştan sonra ise anneanne bakmıştır. Anne çok iştahlı bir bebek olmadığını ayrıca şu anda da fazla yemek yemediğini belirtmiştir.

Anne, kalp anomalisiyle ilgili durumu "Hamileyken bu durumu öğrenemedim, normal ultrasona girdim, detaylı ultrasona girmedim, çok ta mutlu oldum. Zaten bilsem de bir şey değişmeyecekti." diyerek tarif etmiştir. Ayrıca E.N.'ten sonra uzun süre bebek yapmamayı düşündüğünü ifade etmiştir. Baba o sırada "Evet bu durumu bilmediğimiz için bir anda kötü bir sürprizle karşılaşmak zor oldu. " diyerek araya girmiş ardından " Geç öğrenmek iyi oldu." diye belirtmiştir. Baba, E.N' le ilgili olarak iki buçuk üç yaşlarındayken O'na yetişkin gibi davranmaya başladığını, küçük kardeşinin yanında onu dövdüğünü ama küçük kardeşini dövmediğini ifade etmiş, bu durumu da E.N'in kişilik yapısına bağladığını ifade etmiştir. Baba, aniden E.N.'e vurabildiğini "Mesela arabayla bir yere giderken araba kemerini çözdüğü için çok şiddetli bacağına birkaç kez vurdum ben de sorun var aslında O'nda değil." diye ifade etmiştir. Anne ise E.N'e söz dinlemediğini, otoritesini saydıramadığını söyleyerek, bir çocuğun anne babayla ilişkisinin daha farklı olması gerektiğini düşündüğünü dile getirmiştir. Ayrıca anne, babanın E.N' i dövdükten hemen sonra yüz göz olmasından mutlu olmadığını, biraz uzak durması gerektiğini ifade etmiştir. Annenin bu konuyla ilgili olarak araştırmacıyla göz teması kurarak sanki bir onay alma ihtiyacı içinde olduğu gözlemlenmiştir. Anne bunun yanında, baba E.N 'i döverken ayırmaya çalıştığını ama başarılı olamadığını ifade etmiştir.

Araştırmacı burada sanki annenin vurmaya durdurmak için yeterince uğraşmadığını düşünmüş bilinçdışı bu duruma yeterince engel olmayarak muhtemelen kendi öfkesini de çocuğa böyle yansıttığını düşünmüştür.

Baba 12 yaşındayken evden ayrıldığını ifade etmiş, kendi babasıyla olan ilişkisini ise "Çok iyi." olarak tanımlamamıştır. Baba, "Çiftçiydik biz, altı kardeşlik, babamın bizimle tek tek ilgilenecek vakti yoktu." Anne o sırada araya girerek, babanın kardeşlerinin ondan farklı olduğunu ve çocuklarına vurmadığını ifade etmiştir. Bu konuşmalar sırasında E.N'in genelde sesli oyunlar oynamayı tercih ettiği gözlemlenmiştir. Araştırmacıya, E.N'in sanki konuşmaları bastırmak ister gibi bir hali olduğu, oyuncakları dolaptan çıkartarak, dolabın kapısını açıp kapatarak sürekli gürültü çıkarmaya çalıştığı izlenimini vermiştir. Tam o sırada baba, E.N.'e "Benden korkuyor musun oğlum, yoksa geçirdiğimiz iyi zamanlar var mı?" diye sormuştur. E. N bu soruyu cevaplamamış onun yerine babası tekrar söze girerek "Bence tek sorun benim ona vurmamdan, böyle davranmamdan dolayı oluyor" diye yanıt vermiştir. Baba seans içinde ısrarcı bir şekilde ne yapabileceğini, hangi konularda O'na destek olabileceğini sormuş aynı zamanda "Söyleyin vurmamam gerekiyorsa vurmayayım, şu an ne yapmalıyım, bana bir şey söyleyin." gibi cümlelerle öneri bekler bir tutum sergilemiştir. Araştırmacı babanın öneri duymaya ihtiyaç duyan bir tarafı olduğunu gözlemlemiş, sanki bu yaptıklarından dolayı ceza verilmesini isteyen bir yanı olduğunu düşünmüştür. Annesi ise, E.N'e babası vurduğu için annenin sözünü dinlemediğini, O'nu umursamadığını, kendi deyimiyle (iplemediğini) ifade etmiştir. Baba eskiden çocukların böyle büyütüldüğünü , "Bir hata yapınca herkes bir tane patlatırdı, tokat yedik eskiden bunun bir sakıncası yoktu diye düşünürdüm." diyerek fikirlerini belirtmiştir.

Seansa dair: İlk değerlendirme seansı, rutin görüşme seanslardan farklı gerçekleşmiş ailenin hikâyesi çok yüklü olduğu için bazı temel gelişimsel sorular sorulamamış bunun yerine aile kendi zorluklarına dair konuşmayı tercih etmiştir. Araştırmacı, babanın baskıcı tavırlarından rahatsız olduğunu hissetmiş ve babanın "Söyleyin vurmamam gerekiyorsa vurmayayım, şu an ne yapmalıyım, bana bir şey söyleyin." gibi cümlelerinden sanki cezalandırılmaya dair bir beklentisi olduğunu düşünmüştür. Ayrıca vakanın düşünme süreçlerini donduran bir tarafı olduğu, bu durumun anne babanın E.N 'in doğumuyla beraber şoka girmesiyle bağlantılı olabileceği düşünülmüştür.

ÇİZİM TESTLERİ VE DEĞERLENDİRME SEANSI

E.N ilk seansta ağırlıklı olarak oyun oynamak istemiş, Jengayla oyuna başlamış ve nasıl oynandığını araştırmacıya birkaç kez sormuştur. Oyunu kurduktan sonra "Hangisini çekersem yıkılır." diye sormuş, "Yıkılmak için oynamak istiyorum." demiştir. Kısa süre sonra hamur oynamak istemiş, sert bir yılan yaparak oyununa devam etmiş ve "Masa kadar sert." olmasını istediğini ifade etmiştir. Kısa bir süre sonra hamurlarla oynamayı bırakarak şekil kamyonunu eline almış ve onu ileri geri hareket ettirerek ve üstündeki şekilleri çıkartarak bir süre oynamıştır. Bir ara eline kalemıraşı alarak, kalem açmaya başlamıştır. Kalem açılınca "Bomba patladı." demiş, kalemin ucunu açarken çok sık "Ne kadar açmalıyım." gibi sorular sorduğu ve kaygılı olduğu gözlemlenmiştir. Kalemıraş çöplerini çöpe dökerken tekrar "Bomba kalem." diye ifade etmiştir. Araştırmacı, E.N. 'in bir oyundan diğer oyuna geçişlerini hızlı bulmuş ve takip etmekte oldukça zorlandığını hissetmiştir. Seans içinde sıkça yerinden kalktığı ve başka bir oyuncak almak için dolaba yöneldiği gözlemlenmiş, kısırlı ve hareketli bir çocuk olduğu düşünülmüştür.

Bir süre sonra kendi istediği bir resim yapmaya başlamış, "Senle beni yapacağım resimde." diyerek, kendisini 4 kollu çizmiştir. Resimle ilgili "Ben orada sinemaya bakıyorum sen de patlamış mısır yiyorsun, sonra patlamış mısırı bitirip çöpe atıyorsun." demiştir. E.N' in kendisini ve araştırmacıyı çöp adam şeklinde çizmesi kendi varlığıyla ilgili yaşadığı zorlukları düşündürmüştü, sanki kendini bir bütün olarak var etmekle ilgili zorluklar yaşadığını akla getirmiştir. Çizdiği resimde araştırmacının ellerini çok belirgin çizdiği gözlemlenmiştir. Ardından babasının da olduğu bir resim çizmiş, babasını anlatırken "Çok kolu ve bacağı var." diye tarif etmiştir. "Trafiği bekliyor, Afrika'ya gidecek, hayvanları seyredecek." demiştir. Resmi boyarken "Senin istediğin renk olsun, hangi rengi seviyorsun?" diye araştırmacıya sormuştur. Takiben kalemleri dizmeye başlamış ve kalemleri dizince patlayıp patlamayacağını sormuştur. Çizdiği resmi anlatmaya başlamıştır; "Bu tank, bu da top, ateş bombası gibi. Babam da burada, bomba patlıyor, babam metal buz şeyine girmiş, her yeri kaskatı olmuş." Ardından resmi araştırmacının istediği renklerde çizmek istediğini ifade etmiş ve bu tutumuyla ilgili ısrarcı davranışları araştırmacının dikkatini çekmiştir. Seansın bitiminde odadan çıkmakla ilgili zorluk yaşamış, "Burada süreyi kim ayarlıyor, nasıl ayarlıyorsun?" gibi bir takım

sorular sorarak odadan çıkmak istememiştir. E.N. seansın bittiğine dair açıklamalar yapıldıktan sonra ve kaygısı biraz azaldığı zaman odadan çıkabilmiştir.

Süpervizyon seansı: E.N'in seans içinde 'aynılığı' işaret eden resimler çizdiği gözlemlenmiştir. Sanki çocuksu bir ruhsallık içinde olduğu aynı şeyi yaparak ve aynı şeyi çizerek 'aynı' olma ihtiyacı içinde olduğu düşünülmüştür. Bu kadar aynılık ve yakınlık sonrası da bombaları patlatma ihtiyacı duyduğu, yakınlığın ona tehdit edici geldiği düşünülmüştür. Babasını buz metal şeyi içine hapsetmesi sanki içine aldığı nesnelere ilgili bir soğukluk olarak düşünülebilir. 'Senle beni yapacağım' dediğinde ise sanki kendisini tek var edemediğini, aynı renkleri yapması, aynı şeyleri çizmek istemesi de tekrardan benzer bir meseleyi akla getirmiş, E.N'in tek başına var olabilmekle ilgili zorlukları olduğunu düşündürmüştür. Psikoterapiste 'sinemaya bakıyorsun' söylemi, sanki anneye bakmak gibi annenin bir tarafıyla da soğuk ve donuk olduğunu düşündürmüştür. E.N'in anne ve babanın soğuk ve donuk tarafını içselleştirdiği düşünülmüştür. E.N'in yapışarak ilişki kurduğu, kendini böyle var edebildiği ayrıca ölümden dönen bir çocuk olduğu düşünülerek hayata sıkı tutunabildiği şimdi ise nesnelere de böyle yapışarak hayatta kalmaya çalıştığı düşünülmüştür. Araştırmacı E.N'i odadan çıkmaya ikna etmekte zorlanmış ve tahammülünü zorladığını hissetmiştir. E.N'in zor bir çocuk olduğu hissedilmiş, karşı tarafı baştan çıkararak kendine saldırtmaya çalıştığı düşünülmüştür.

Çizim Seansı

Bir sonraki seansta, E.N odaya girer girmez zamanla ilgili kaygılarını göstermiştir. "Ne kadar zamanımız var? Çok mu?" Akabinde, tahtaya bir tarafı yeşil renkte olan çimler diğer tarafı da mavi renge boyayarak bir oyun havuzu diye adlandırdığı bir korsan haritası çizmiş, haritada ulaşılamayan bir hedef göstermiştir. "Her yerden ulaşamıyorsun o noktaya, ulaşırsan hazine kazanabilirsin. Haritaya gidiş yolu biraz karışık, iki yol var birinde yolda kuru kafayla karşılaşıyorsun ve onla savaşıyorsun." Tam o sırada odanın dışından gelen bir sesi kardeşinin sesine benzetmiştir ve çıkıp bakmak

istemmiştir. Kapıyı aralayarak dışarıdaki sesi anlamaya çalışmıştır ve kardeşinin olmadığını anladıktan sonra kapıyı kapatmıştır.

E.N den bir insan resmi çizmesi istendiğinde biraz zorlandığı gözlemlenmiş ancak kalemi alarak çizmeye çabaladığı görülmüştür. Parmaklarını çizerken bunlar parmakları demıştır. “Göz, ağız, burnunu yapıyorum. Gülen bir ağız keloğlan bu, uçağın gelmesini bekliyormuş. Başka bir ülkedeymiş bir saati varmış uçağa binmek için ama o anda hortum çıkıyor ve onu yaşadığı yere geri döndürüyormuş.” diye ifade etmiştir. Keloğlan’ın en çok karaya bağlı olduğunu ifade etmiş. Hiçbir şeye üzülmeyeceğini sonra kötü şeylere üzüldüğünü, bir cadının büyü yaptığını ve ona üzüldüğünü söylemiştir. En çok balık tutmayı sevdiğini ifade etmiş ve kardeşinin olmadığını söylemiştir. Korkularıyla ilgili ise ilk bilmiyorum diye yanıt vermiş sonra kara arkadaşı ona korkak deyince kızıyor, gölgeden, her şeyden korkuyor diyerek ifade etmiştir. Diğer çizim testlerini yapmak istememiş ve çizebilmekle ilgili zorlukları olduğu düşünülmüştür. Seansın sonlarına doğru bitme zamanı hatırlatıldığında, eline makas alarak bir kâğıdı kesmeye başlamış ve araştırmacıdan kesmeyle ilgili destek istemiştir. Seans süresince de sıkça yardım talepleri olmuştur ama bu talepler daha çok emir cümleleriyle ifade bulmuştur. Seansın bitimi tekrar hatırlatıldığında, içerde kalmakla ilgili yoğun bir ısrar göstermiş ve 5-10 dakika sonra odadan çıkabilmiştir.

Süpervizyon Seansı

E.N.’in en temelde var olma kaygısının ve agresyonunun olduğu düşünülmüştür. Psikanalitik gelişim teorisinden bakıldığında ince motor var olabilmekle ilgilidir. Çizdiği resimlerden genelde kendini var edemediği, kendini bütünlük içinde çizemediği görülmektedir. Genelde çöp adam şeklinde insanlar çizmekte, resimlerinde cinsiyete ve jenerasyona dair herhangi bir farklılık görülmemekte aynı zamanda detayı olmayan, ayrıntısız resimler çizmekte olduğu gözlemlenmiştir. Çöp adam cinselliği olmayan, derisi olmayan sanki kemiklerden oluşan bir çocuk izlenimini vermektedir. Çöp adam çizimiyle birlikte bir beden algısıyla, kendi cinselliğiyle ilgili bir bağlantısı olmadığı, dolayısıyla

cinsiyetiyle ilgili de bir farkındalığı olmadığı düşünülmüştür. Ayrıca araştırmacı da cinsiyetiyle ilgili bilgi vermediğini araştırma sürecini tamamlarken fark etmiş bunda çocuğun sanki cinsiyeti olmadığına dair ailenin bir aktarımı olarak yorumlamıştır. Sadece el, kol bacak çiziyor olması, ruhsal gerçekliğinde kısmi nesnelere olduğu bir farkındalığa sahip olduğunu bütünlük algısının olmadığını düşündürmüştür. Çizdiği resimleri aynı yapmak istemesi, aynı rengi kullanmak istemesi, anneye ayrışmayla ilgili zorluğu düşündürmüştür ve ayrışmadığı için duyduğu suçluluk duygusuna işaret ettiği varsayılmıştır. E.N.'in, kendi cinselliğini ortaya koymayan çizimler yapmakta olduğu, eğer kendi cinselliğini ortaya koyarsa kendi agresyonuyla ortalığı dağıtabileceği düşünülmüştür. Kendini Keloğlan ile özdeşleştirme cesur olma isteğinin ön planda olduğunu akla getirmiş ve anlattığı Keloğlan hikâyesiyle kendini istekleri tam gerçekleşecekken hayal kırıklığı yaşayan biri gibi gördüğünü düşündürmüştür.

E.N.'in babayla eğer kendimi dövürürsem sevilirim gibi bir yolla ilişki kurmakta olduğu benzer bir dinamiği seanslarda odadan çıkmakta direnerek, psikoterapisti öfkelenirerek aktardığı düşünülmüştür.

Çizdiği hazine resminin ise annesel bir duruma işaret ettiği düşünülmüştür. Anneye E.N.'in ilişkisinin nasıl bir ilişki olduğu, kendini anneye ne kadar yakın hissettiğine dair detayları akla getirmiştir. Kendini anneye yakın hissetmekle ilgili zorlukları olabileceğini ve ona ulaşabilmekle ilgili güçlükler yaşıyor olabileceğini düşündürmüştür. Annesinin kendisini çok önemsemediğini ve ihmal ettiğini düşünüyor olabileceği akla gelmiştir. Belki de evde hiç ulaşılamayan bir anne vardır ve o tam hazineye ulaşabileceği sırada dışarıda kardeşinin sesini duyduğunu düşünmesiyle paralel olarak kendi annesiyle ilişkisinde de benzer bir duyguyu yaşıyor olabileceğini düşündürmüştür. Tam anneye yakınlaşabilecekken, kardeşinin buna engel olması ve O'nun hep orada olarak anneye ulaşımı zorlaştıran kişi olduğunu düşündürmüştür. Resimde kardeşi için yok demesi ise rekabetle ilgili durumları düşündürmüştür. E. N ödipal rekabet içindeyken hem anneyi hem de babayı kardeşine kaptırmış gibi görünmektedir. Odipal dönemi düşündüğümüzde E.N.'le rekabet edebilecek bir figür kalmamış gibi görünmektedir. Bu durumun ise E.N.'in rekabetçi tutumunu, kaygısını ve öfkelerini daha fazla tetiklediği düşünülmüştür.

Oyunlarında ise daha çok yıkarak oynaması; örneğin jengaları sürekli üst üste dizerek yıkması, yıkmaktan keyif alması, öfkenin yıkıcılığına dair temalar olarak düşünülebilir. Sanki bu agresyon ortaya çıkarsa her yeri yıkacak kuvvette bir agresyon gibi görülmektedir. Seans bitimlerinde de hep zamanın ona yetmediğini, neden daha fazla oynayamadığını sorgulayarak, ona daha fazla vakit ayrılmasını istemesi daha fazla önemsenmeyi istediğini ve ayrılıklara karşı bir hassasiyeti olduğunu düşündürmüştür. Ayrıca yapışarak hayata tutunduğunu, nasıl doğumdan hemen sonra ölümlerle burun buruna gelerek hayata tutunmayı başarabilmişse burada da benzer bir ilişki kurma yöntemiyle ‘psikoterapistle yapışarak’ ilişki kurmaya çalıştığı düşünülmüştür. Anne ve babanın tahammülsüz yaklaşımları E.N’in sevilmiyorum, görülmüyorum hissini arttırdığı düşünülmüştür.

Çizdiği ve söylediği tank ve bombalar kendini tekinsiz, güvensiz ve önemsiz hissettiğine dair ipuçları veriyor olabileceğini düşündürmüştür. Özellikle babanın olduğu yerlerde bu figürlerden bahsetmesi babanın yanında kendini güçsüz hissetmesiyle bağlantılı olarak düşünülebilir.

BABA GÖRÜŞMESİ

Babayla yapılan bireysel seansta babanın araştırmacıyı fazla merak eder şekilde sorular sorması araştırmacıyı tedirgin ve rahatsız etmiştir. Babanın zaman zaman delici, insanın içine girer gibi bakışları araştırmacıya seansın çabuk bitmesini istediğine dair hisler oluşturmuştur. Baba söze “E N’ in kardeşi uyurken zile bastığında onun da arkadan tekmeyle E.N. ’e vurduğunu” ifade ederek başlamıştır. Baba şimdiye kadar çok şey yaşadığını ve E.N’ in durumunu öğrendikten sonra öfkesinin arttığını dile getirmiştir. “E. N’ in ameliyat çıkışı minibüsçüyle tartışım, ayağımı orda bıraktım zaten. Ciddi bir tartışma yaşandı aramızda ben de dövdüm adamı. O sırada da ayağım yaralanmış, çok ta önemli değil. Fazla ne yaptığımın farkında değildim .” Baba, bir anlık gözden kaybolduğunda E.N’in hemen ağlamaya başladığını ve bu duruma anlam veremediğini ve onu endişelendirdiğinden bahsetmiştir. Annenin de gözden kaybolduğu zaman E.N’in benzer tepkiler göstermekte olduğu baba tarafından paylaşılmıştır.

SÜPERVİZYON SEANSI

E.N' in anne baba yokluğuna dair kaygılarının yoğun olduğu düşünülmektedir. Bu durum E. N' in nesne kaybı endişesini çok yoğun yaşadığını ve bu durumla baş etmekte ilgili zorlukları olduğunu düşündürmüştür. E.N' in bu kaybı bu kadar yoğun hissediyor olmasının arkasında anne ile babanın da E.N'i her an yitirebileceklermiş gibi büyütmelerinin etkisi olduğu düşünülmüştür. Anne E.N' in kalp anomaliyle doğduğunu doğum sırasında öğrenmiş ve durumu kabullenmekle ilgili zorluk yaşamış olduğu görülmektedir. Sağlıklı bir bebek gibi sevemediğini ve hep bir kaybetme korkusu yaşadığından bahsetmiştir. Bu durum ise annenin E.N ile olan ilişkisinde bağlanmayla ilgili zorluklar yaşadığını, her an O'nun yitip gidebileceği endişesinden dolayı yeterince yatırım yapamadığını ve güvenli bağlanmanın gerçekleşemediğini göstermiştir. Anne doğumdan sonra E N' in şu an yaşadığı duruma paralel bir duygu yaşamış ve oğlunu her an yitirebilecekmiş endişesini yoğun bir şekilde yaşamıştır.

Babanın çocuğunun doğumuyla birlikte büyük bir agresyon yaşadığı düşünülmüştür. Babanın çocuğuna arkadan tekme atıyor olması sanki tam da kendisinin 12 yaşında hissettiği durumu çağrıştırmaktadır. Baba aslında tam da erkek olmaya başladığında, cinselliği keşfettiği dönem evden atılıyor. Onu da evden 12 yaşında göndermişler sanki bir nevi ailesi ona “tekme basmıştır”. Babanın yaşadığı bu durum ise çok şiddetli bir terk edilme deneyimi ve ağır bir travma olarak düşünülebilir, bu travma sanki oğluna aktarılıyor ve baba arkadan oğluna tekme atıyor. Bunun yanında minibüs şöförü ile de yaşadığı olayı anlatırken “ayağımı orada bıraktım” demesi de sanki ayağın tasarımlanamayan bir şiddetin yoğunlaştığı bir organ gibi yorumlanabileceğini düşündürmüştür. Aynı zamanda sanki kalpte çıkan bir rahatsızlığın çaresi ağır bir kalp acısı yaşamaktan geçiyor sanki eski travmanın (evden atılma) acısını tekrardan yaşıyor ve sonra ayakta yaşanan bir yoğunlaşma olduğu düşünülmüştür. Doğumdan sonra babanın minibüsçülerle tartışması aslında içinde yoğun bir agresyon barındırdığını göstermekte sanki kendini dövdürtmek istediğini düşündürmektedir. Bu davranışının altında çok ağır

bir suçluluk duygusu olduğu ve babanın bu duyguyla baş etmekle ilgili zorlukları olduğundan dolayı kendini cezalandırma yolu olarak minibüsçülerle tartışmaya girdiği düşünülmüştür.

Öğretmen Gözlemi

Öğretmeni, E.N' in sınıf içinde gayet uyumlu olduğu ama dikkatinin dağıldığını ifade etmiştir. Uyarıda bulunulduğunda kendini toparladığından ve öğretmenin olmadığı ortamlarda kurallara uymakta zorluk çektiğini, yanlış yapınca fark edemediğini, neyin doğru neyin yanlış olduğunu ayırt edemediğini ifade etmiştir. Sınırlarının olmadığını, arkadaşlarıyla oynarken genelde taşkın hareketler yaptığını örnek olarak arkadaşlarıyla alt alta üst üste güreş yapar gibi oyunlar oynadığını ifade etmiştir. Sadece kendi gibi hareketli çocuklarla oynamayı tercih etmekte oyun oynarken bazen arkadaşlarının bazen de kendisinin zarar gördüğünü ifade etmiştir. Öğretmenini üzdüğünde veya kızdırdığında çok etkilendiğini ve durulduğunu ve bir daha yapmayacağına dair hep söz verdiğini fakat bu sözleri tutamadığını ifade etmiştir. Yazı defterine yapılan çalışmalarını derste hiç yazmadığını ve ses, çizgi, hece, cümle, çalışmalarında geride kaldığını belirtmiş. Böyle devam ederse okumada geri kalacağını ifade etmiştir.

Seansa dair: Öğretmeni E.N'in okuldaki durumuyla ilgili çok değerli paylaşımlar yapmıştır ancak araştırmacı E.N'in erken dönemde ciddi bir ameliyat geçirmiş olmasının öğrenme zorluklarının çıkma ihtimalini arttırdığını düşünmüştür. Erken dönemde ciddi bir ameliyat demek, bedenine giren pek çok şey olduğunu akla getirmiştir; tüpler, iğneler ve narkoz gibi. Henüz beden gelişmemişken bedene ciddi bir müdahale yapılmıştır. Bu nedenle sanki bilginin bu bir ses dahi olsa bile içeri alınması çok hassas ve zor olacaktır. Burada bir geri kalmışlıktan çok bir bebek duyarlılığı ile beslenme ihtiyacının olduğu ve aynı duyarlılıkla öğretme yapılmasının uygun olacağı düşünülmüştür.

Aslında anne babanın E.N ile ilgili olan durumu kabullenememesiyle bağlantılı olarak tutulamayan bir yas sürecinde oldukları ve çocuğun öğrenme zorlukları yaşadığı düşünülmüştür. Doğumla birlikte annenin zihninde yaşadığı şokla beraber bir donma olduğu düşünülmüş, bu soğukluk ve donukluk hissinin E.N ile ilişkisi süresince olduğu ve

E.N tarafından içselleştirildiği düşünülmüştür. Annenin çocuğunu ölecek diye seviyor olması sanki bilinç dışında 'ideal, kusursuz çocuğun ölmüş olması' gibi yorumlanmıştır.

Green (1993), 'Ölü Anne' sendromunun metaforik olarak yasın bir benzeri olduğunu söyler ancak kişinin annenin ölümüne değil duygusal olarak yokluğuna tepki gösterdiğini ifade etmiştir. Bu depresyonun temel özelliği nesnenin varlığında oluşmuş olmasıdır. Yaşamın erken yıllarında annenin depresyonu söz konusudur. Annenin depresyonuna yol açabilecek çeşitli nedenler olabilir: Annenin bir diğer çocuğunu, kendi anne babasını ya da güçlü bir şekilde bağlı olduğu bir nesneyi kaybetmesi bu depresyona yol açabilir. Annenin narsisistik bir yaralanması da depresyonu tetikleyebilir. Annenin yas tutmasıyla birlikte ilgisini aniden geri çekmesi bebek tarafından korkunç bir deneyim olarak yaşanır. Hiçbir ön sinyal olmadan sevgi aniden ortadan kaybolmuştur. Green, bu kaybın ani niteliğine özellikle parmak basmıştır. Ona göre bu değişiklik büyük bir narsisistik travmadır. Bebek bu kaybı annesine yönelik dürtülerinin bir sonucu olarak düşünebilir. Aynı zamanda bu depresif anneyi onarmaya çalışır, ancak bu çaba yetersiz hissetmesine yol açar. Annenin sevgisini kaybetmiş ve annenin kendisini kaybetme tehdidi altındaki çocuk anksiyetesi ile çeşitli yollarla baş etmeye çalışır. Bu yollardan bazıları, ajitasyon, uykusuzluk, gece terörü gibi belirtiler olarak çıkabilir.

Bu vakadaki anne düşünüldüğünde ise annenin E.N'in doğumuyla birlikte narsistik bir yara almış olabileceği, kendisinden kusurlu, eksik bir çocuğun çıkmasıyla ilgili durumu kabullenemediği ve çocuğuyla güvenli bir bağ kuramadığı düşünülmüştür. Annenin hamilelik döneminde, çocuğa bir yatırımı olduğu fakat kalp problemiyle doğduktan sonra sanki bu yatırımın geri çekildiği düşünülmüştür. E.N'in ise annesel işlevlere ait bir kayıp yaşadığı ve bunu onarmaya yönelik çabalarının olduğu görülmektedir. Annenin E.N'yle kurduğu ilişki görmezlikten gelme ve inkâr üzerinden işlemektedir. Genelde E.N'in olumsuz taraflarını görmekte ve yetersizleştirmektedir. Sanki E.N de anneyi kışkırtacak davranışlarda bulunarak onu canlandırmaya çalışmakta, mutsuz tarafını onarmaya çalışmaktadır.

'Bir Annenin Doğuşu' kitabında, yaklaşık üç aylıkken, bebeklerin anneleri ile yüz yüze iken ne bekleyeceklerini bildikleri zamanlarda, anne olağandan bir sapma gösterirse,

bebeklerin rahatsız olduğu ifade edilmiştir. Stern, anne aniden etkileşimi keserse veya yüzü boş bir ifadeye bürünürse veya bebekler onu canlandıramazlarsa özellikle şaşırduklarını belirtmiştir. Yaklaşık iki buçuk aydan büyük bebekler donuk yüze kuvvetlice tepki verirler. Etrafa bakınır, gülüşleri söner ve surat asarlar. Annelerini tekrar geri döndürmek için güler, mimik kullanır ve ses çıkarırlar. Başarılı olamazlarsa arkalarını dönerler (Stern& Brushweiler, 1998). Anneyle iletişimin sağlıklı olabilmesi için annenin iç dünyasının da çocuga yöneltilmiş olması gerekir bu vakada annenin doğumda aldığı haberden sonra bir şokla beraber bir donma yaşadığı, bunun zihinsel bir donma olabileceği ve bu donukluğun E.N ile olan ilişkisine geçtiği düşünülmüştür. Sanki E.N. annenin bu soğuk ve donuk tarafını içselleştirmiştir. E.N söylemlerinde 'sinemaya bakıyorum'. Derken sanki annenin ekran gibi soğuk ve donuk olan bir tarafından bahsetmekte olduğu düşünülmüştür. Bebeklik döneminde anne farkında olmadan kendi düşüncelerine dalarak kısmi süreli bir donuk yüz etkisi yaratmış olabileceği böyle bir durumda da bebeğin bu uyarı yokluğu durumuyla özleşebilecekleri bilinmektedir.

Hastalıklı bir çocuğun doğumuyla anne ve baba da bir narsistik yaralanma olduğu düşünülmüştür. Babanın çocuğunun kalp anomalisiyle doğmuş olmasına tepki olarak minibüsçülerle tartışması bir dışa vurum şekli gibi düşünülmüştür. Babanın sanki kendisinden eksik kusurlu bir şey çıkmış olmasını kabullenemediği, bu durumun onda narsistik bir yara açtığı düşünülmüştür. Bu durumu görmezden geldiği düşünüldüğünden ve kendine ait bir durum değilmiş gibi yaşamasından yola çıkılarak böyle bir varsayımda bulunulmuştur. Baba bu durumu kabullenememiş, çocuğun kalp anomalisiyle kendisinde açtığı narsistik yaralanmayı, çocuğu onu yaralayacak şekilde vurarak yansıtma yaptığı düşünülmüştür. Anne babanın doğumda karşılaştıkları bir araz, kendi yetersizlik duygularıyla karı karşıya gelmelerine sebep olabilir. Hasarlı, kusurlu bir çocuk dünyaya getirmiş olmanın yarattığı yetersizlik ve suçluluk duygularıyla baş edemeyen anne baba, bu konuyu konuşmayarak, yok sayarak, yani inkâr ederek yaşanmamış kılmaya çalışabilir. Var olan bu durumun çocuğun içsel dünyasında bir fakirleşmeye, kuraklığa yol açtığı düşünülmüştür. Çocuğun öğrenmeye yatırım yapamadığı içinde bir şeyler yeşeremediği ve büyüyemediği düşünülmüştür. Aynı zamanda ölümün bu ailenin içinde bir sır gibi varlığını sürdürüyor olması hem annenin hem babanın ölümün soğukluğu gibi ruhsal süreçlerinde bir donmaya yol açtığı, donan hareketsiz kalan tarafın çocuk

tarafından içselleştirildiği ve onu da düşünemez hale getirdiği bu yüzden öğrenmede bir ketlenmeye, inhibisyona yol açtığı düşünülmüştür.

Anneyle Görüşme Seansı

Anneyle yapılan bireysel seansta anne, babanın temmuz ayında bir yatırım şirketinde işe girdiğini ve bir süre seanslara gelemeyeceğinden bahsetmiştir. E N'in bu dönem babayı kaybetmeye dair kaygılarının daha da arttığını ifade etmiştir. Baba işe girdiğinden beri E.N' in babasını daha sık sormaya başladığını, ne zaman geleceğini daha çok sorgular bir duruma geldiğini ifade etmiştir. Anne bir yere gittiğinde E.N' in kaygılanmadığını fakat baba herhangi bir yere gittiğinde çok kaygı yaşadığını ifade etmiştir. Babanın E.N. inatlaştığı zaman "Seni burada bırakırım." gibi tehditleri olduğunu belirtmiştir. E.N' in kardeşine karşı çok acımasızca, öfkeyle, canını acıtmak için vurduğunu böyle durumlarda kaldığında ise anne ikisini ayırarak farklı odalara koymak zorunda kaldığını söylemiştir. Babanın, bazı zamanlarda küçük kardeşin de poposuna vurduğunu ama E.N' in babadan şiddet gördüğünde çok saf davrandığını, geride durmadığını, babasına küsmediğini biraz da öfkelenerek ve hiddetlenerek anlatmıştır. Anne, E N in karşısındakinin öfkesini anlayamadığını, ders çıkarmadığını düşünmektedir. Baba E.N'e vurduğu zaman anneye, "Çekil sen kenara." diyerek müdahale ettirmediğini ve bu yüzden yetersizlik hissettiğini ifade etmiştir. Anneye göre, baba şu an yeni işe girdiği için dövmeyle bırakmıştır ama bir süre sonra kaygıları arttığı zaman tekrar E.N'i dövmeye başlayacağını ifade etmiştir.

Seansa dair: Araştırmacı, E. N'in babanın ilgisini ancak O'nun öfkeli tavırlarına pasif kalarak üzerinde tutabildiğini ve bu şekilde babayı kaybetme korkusuyla baş edebildiğini düşünülmüştür. Öfkesini çevresine bezdirici ve ısrarcı bir tutum sergileyerek gösterebildiği düşünülmektedir.

Anne o günkü seansta, okulda E.N' le "ağlayan bebek" diyerek alay edildiğini bu durumu E.N' in anneyle değil babayla paylaşmayı tercih ettiğini ifade etmiştir. Araştırmacı, bu durumu E.N'in anneyi çok yakın göremediğini, yaşadığı zor durumları anneyle paylaşmak istemediği şeklinde yorumlamıştır. Baba bu durumu öğrendiğinde ise

okula giderek O'na kimlerin böyle dediğini bulmak istemiştir anne ise bu durumu önemseydiğini gösterecek herhangi bir davranışta bulunmamış ve dışarıda kalmıştır. Araştırmacıya, arkadaşlarının E.N ile 'ağlayan bebek' diye dalga geçmeleri ise E.N'in bebeksi bir ruhsallıkta takılı kaldığını ve arkadaş ilişkileriyle baş etmekte zorlandığını düşündürmüştür.

Araştırmacı, annenin çocuğa karşı tutumunu kayıtsız olarak yorumlamış babanın ise çocuğu bir tarafıyla sahiplenmeye çalıştığını düşünmüştür. Babanın burada bilinçdışında belki de suçluluk duygusunu telafi etmek için çocuğu korumak, kollamak için kendine bir alan bulmaya çalıştığı düşünülmüştür.

Oyun Seansı

Yapılan oyun seansında E.N. ilk doktor setini alarak oynamaya başlamıştır. Araştırmacıya yaklaşarak dokunmaya çalışmış ve O'nu muayene etmek istemiştir. O sırada araştırmacı oyuncak bir bebeğe geçiş yapması için yol gösterici olmuştur. Kısa süre sonra jengayı eline alarak oynamaya başlamıştır. Jengayı yıktıkça mutlu olduğu gözlemlenmiştir. Jengayla kısa bir süre oynadıktan sonra sıkılmış ve farklı bir oyuna geçmek istemiştir. Zamanın kısaldığı hatırlatıldığında ise yüzünde büyük bir hayal kırıklığı gözlemlenmiş ve buradan gitmek istemediğini söyleyerek başka bir oyun oynamak istediğini belirtmiştir. Zaman hatırlatmasından sonra hareketlerinin hızında bir artış gözlemlenmiş, ardından zamanla ilgili "süremiz bitiyor mu?" "kaç dakikamız var" gibi soruları ardı ardına sıralamıştır. Seansı uzatmaya çalışarak, odadan çıkmamakta direnerek araştırmacıyı zorlamıştır. Seans bitimlerinde benzer tekrarlayan davranışlar sergilediği için önemsenme ve görülmeye dair ihtiyaçlarının yoğun olduğu, kaygısı artınca kendini meşgul ederek harekete döktüğü düşünülmüştür. Ayrıca ayrılıklara karşı bir hassasiyeti olduğu, psikoterapistten ayrılırken bu kaygılarının arttığı belki anne gibi O'nu da tekrar orada bulamamaya, kaybetmeye dair bir endişesi olduğu düşünülmüştür.

Seansın sonunda anneye görüşüldüğünde anne dersin başına oturtmakla ilgili çok zorlandığını, bir türlü kendini dinletemediğini ama okulda yaşadığı dikkat problemlerinin biraz azaldığını ifade etmiştir. Ayrıca teneffüs zili çaldığında duymazlıktan geldiğini ve

bir arkadaşıyla derse geç girdiğini müdürün bu konuyla ilgili uyarıları olduğunu ifade etmiştir.

Süpervizyon Görüşmesi

E.N ile yapılan bireysel seansta araştırmacıya çok sık dokunma ihtiyacı içinde olmasından yola çıkılarak tensel temas ihtiyacının yoğun olduğu, bu ihtiyacın yoğun olmasından dolayı (bedensel) sınır koymayla ilgili zorluklar yaşadığı gözlemlenmiştir. Yakın olma isteğinden dolayı aşırı yakınlık kurmaya çalıştığı gözlemlenmiştir. Oynadığı oyunlarda sıkça karşı tarafa soru sorarak aynısını yapmak istiyor olması ayrışma ve bireyselleşmeye dair zorluklar yaşadığını, emin olmak için tekrarlayarak aynı soruları sorması ise yoğun bir onaylanma ihtiyacı içinde olduğunu düşündürmektedir. Genelde oyunlarının kısa süreli olduğu, oyunu sürdürebilmekle ilgili zorlukları olduğu sanki içsel meselelerinden ve kaygısından dolayı oyuna yeterince dikkatini veremediği düşünülmüştür. Yapılan bireysel seanslarda E.N'in görülmek belki önemsenmek için karşı tarafı kışkırtarak harekete geçirdiği düşünülmüştür. Anne tarafından yeterince önemsendiğini hissetmediği için E.N'in karşısındakini öfkelenirerek ilgiyi üzerinde tutmaya çalıştığı düşünülmektedir. Seanslarda da benzer bir ilişki dinamiğini yansıtarak araştırmacıyı öfkelenirmeye çalıştığı düşünülmüştür.

Seanslara dair: E.N' in bireyselleşmede zorlanması henüz annesel olandan ayrışmadığını göstermektedir. Yaşadığı ayrılık kaygısının Oidipal öncesi dönemden kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca kurallara uyma konusunda zorlanması, , babasal bir işlev olan kural koyan kısmın içselleştirilemediğini düşündürmüştür. Psikoterapiste çok yakın olma ve dokunma ihtiyacı duyması ise annesel işlevin eksik kaldığı, tensel temasın yeterince verilmediği bir durumu düşündürmüştür. Bu durumlarla baş edemediği zaman ise dürtüsel davranışlar sergilediği, kendini aşırı harekete geçirdiği düşünülmüştür. Ruhsal olarak kendini düzenlemekle ilgili zorluklar yaşadığı, kaygısını yatıştıramadığı, öfkesiyle ne yapacağını bilemez bir pozisyonda olduğu düşünülmüştür. Birinci sınıfa başladığında yaşadığı güçlüklerle derste sık uyarılması, hareketliliği, derste oturmada zorluk, çabuk sıkılması, çok konuşması, sabırsızlık, eşya kaybetmesi, dağınıklık, dalıp gitme problemleri eklenmiştir. İlköğretime başladıktan bir süre sonra okulda da yoğun

dikkat problemleri yaşadığı ve arkadaş ilişkilerinde dürtüsel davranışlar sergileyerek arkadaşlarına vurduğu, kurallara uymadığı için merkezin psikiyatristine yönlendirme yapılmıştır.

Psikiyatrist Değerlendirilmesi

Psikiyatrist E.N 'i oldukça hareketli, kıpırtılı ve aceleci olduğunu gözlemlemiştir. Seans esnasında utandığını ve yattığını ifade etmiştir. Seansta dürtüsel davrandığını, yönergeleri dinlemekle ilgili zorluk yaşadığını ifade etmiştir. Oyunları kısa süreli oynayabildiği için dikkatini sürdürmekle ilgili de zorluklar olduğunu düşünmüştür. Okulda yaşadığı zorluklar derste sık uyarılması, çabuk sıkılması, hareketliliğinin ön planda olması, çok konuşması da göz önünde bulundurularak dikkatle ilgili herhangi bir zorluk olup olmadığını anlamak için Wisc-r testi için yönlendirme yapmıştır.

Araştırmacı E.N'in psikiyatristin yanında yatmasını erken döneme gerileyerek, bebeksi konuma (regrese) geçmesi olarak yorumlamıştır. Psikiyatristin bir erkek olmasının da E.N üzerinde böyle bir etki yaratmış olabileceği düşünülmüştür. E.N'in babadan farklı bir erkek figürüyle terapötik bir ortamda karşılaşması belki de O'nu o döneme gerileterek aynı bebek gibi kucaklanma ve sevilme ihtiyacını yarattığı düşünülmüştür. Burada araştırmacı, E.N'in dağılmasını önlemek adına ve farklı bir uzman değerlendirmesine ihtiyaç duyduğu için böyle bir yönlendirme yapmıştır.

Araştırmacı, E.N'in dikkat problemlerinden daha çok varoluşsal bir kaygı taşıdığını, içsel meselelerin yoğun olduğunu, eşya kayıplarının anne ve baba tarafından yeterince sahiplenilmemesiyle bağlantılı olduğunu düşünmüştür.

Anne Çocuk Oyun Seansı

Anneyle beraber bir kutu oyunu oynamayı tercih ettiler. E.N'in annesinin yanında daha fazla hareketlendiği gözlemlenmiştir. Oyun oynarken aynı zamanda konuşmaya başladıkları ve birbirlerini dinleyemedikleri fark edilmiştir. ' E.N konuşurken anne de dinlememiş ve kendi oyununu oynamaya devam etmiştir. E.N' in sırasını beklerken çok

zorlandığı gözlemlenmiştir. Oyun oynamaktansa daha çok jeton kazanmaya yönelik davranışlar sergilemiştir. Oyunda sık sık kimin sırası olduğu karıştırılmış, annenin ise E.N' in cümlesini bitirmeden oyuna devam ediyor oluşu dikkat çekmiştir. Anne hafif telaş içinde ve aceleci tavırlar sergilemiştir. Araştırmacı, hem anneyi hem de çocuğu kaygılı bulmuştur. Bir araya geldiklerinde annenin çocuğu sakinleştiremediği, sanki E.N'in yaptıklarını önemsemiyormuş gibi tutumlarının ise EN' te var olan kaygıyı arttırdığı düşünülmüştür.

Süpervizyon Seansı

Anneyle yapılan bireysel oyun seansında çocuğun kaygısının annenin yanında daha da artış gösterdiği gözlemlenmiş anne yaşadığı her problemde babayı bir tehdit olarak ortaya koyduğu, kötücül babaya atıfta bulunduğu düşünülmüştür. “Beni dinlemezsen babana söylerim seni akşam “gibi... Anne, E.N' e sınır koymakla ilgili zorluk yaşamakta ve zorlandığı zamanlarda hep kötücül babayı örnek göstermektedir. “Baban gelince sana gösterir ”gibi. Anne kendini bir çok konuda yetersiz hissetmektedir, çocuğuna hiç söz geçiremediğini onu hiç kontrol edemediğini, ödevlerini yaptıramadığını dile getirmektedir Bu durumlarla baş edemediğinde de babayı kötü göstererek araya sokmaktadır. Annenin bu yetersizlik hissi ve E.N' in yanında sıkça olumsuz ifadelerle konuşuyor olması ise E.N.' te var olan öfkeyi arttırdığını düşündürmüştür.

2.ÇİZİM TESTLERİ DEĞERLENDİRME SEANSI

Baba işe girdikten sonra bir daha görüşmelere katılmadı. E.N'e test uygulanmıştır ama anne sonuçları almayarak görüşmelere gelmeyi kesmiştir. Araştırmacı anne babaya uzun bir zaman sonra ulaşabilmiş ve onları tekrar sürece davet etmiştir. E.N' le aradan bir sene geçtikten tekrar bir değerlendirme seansı yapılmıştır (8. yaş)

E.N o gün psikoloğu görünce elini tutarak seansa gelmek istemiştir. Büyük bir hızla odaya girdiği, yerinde duramadığı ve biraz kırıltılı olduğu gözlemlenmiştir. Ondandır birkaç resim çizmesi istendiğinde “Ben çizimde bir numarayım.” diye cevap vermiştir.

İnsan Resmi Çiz

Önündeki silgiyi görünce bunun kalıbını mı yapacağım diye sormuştur. Biraz sabırsız olduğu, beklemekle ilgili zorlandığı düşünülmüştür. Çöp adam mı çizeyim başka türlü çizersem dandik oluyor diye ifade etmiştir. Çizdiği insan resmine kolları vücuduna göre kocaman, elleri çok belirgin, kafası çok küçük bir insan resmi çizmiştir. Çizdiği resim kâğıda göre havada, zemine oturmayan bir resimdir. Çizdiği kişinin erkek, 8 yaşında olduğunu ve kollarını açarak böyle durduğunu ifade etmiştir. “Parmacı kopmuş, yanlışlıkla 4 parmak çizdim” demiştir. Parmağına ne olduğu sorulduğunda savaşta biri parmağını kesmiş demiştir. Kiminle yaşadığı sorulduğunda Zübeyde Hanım diyerek cevap vererek yani Atatürk ün annesi olduğunu ifade etmiştir. Bir tane de kardeşi var o da Makbule Hanım. En çok çelik çomak oynamayı sevdiğini söylemiştir.

Onu savaşın kızdırdığını, hiçbir şeyden korkmadığını ve onu üzen şeyleri bilmediğini ifade etmiştir. E.N 'i savaşın olmaması ve herkesin başarılı olması mutlu etmektedir. Daha sonra arkadaşlarının yarışlarda hile yapmasına, yalan söylemesine kızdığını ve hiç yakın arkadaşı olmadığını ifade etmiştir." Babasının onu arabada bir saat bırakıp markete gittiğinde babasını kaybettiğini sandığını dile getirmiştir.

Süpervizyon Görüşmesi

Yapılan süpervizyon seansında, beden parçalarına olan vurgunun devam etmekte olduğu kendini bütünleştirmeye dair zorluklarının sürdüğü görülmüştür. Bir insan resmini tekrar çöp adam gibi çizebilmiş ancak beden parçalarını ekleyebildiği görülmüştür. Parmaklarına vurgu yapması ve bir ‘parmağın kopuk olması’ agresyonla ilgili zorlukları olduğunu çağrıştırmıştır. Kendini Atatürk gibi bir liderle özdeşleştirme, süper egoya ait bir zorluğa işaret etmiş ve tüm güçlü olmaya dair bir arzuyu düşündürmüştür. Kendi beden algısını bütünleştirebilmekle ilgili zorluğunun anne ile füzyonel ilişkiyi yeterince iyi yaşayamamasının yanında belki de bir tarafıyla anne, babasının bilinç dışında O’nu kusurlu görmesiyle bağlantılı olabileceği düşünülmüştür. Savaşı bu kadar vurgulaması rekabet duygularıyla ilgili bir durumu düşündürmüştür, E.N’i ödipal dönem içinde

değerlendirdiğimizde; E.N'in sağlıklı özdeşim kuramadığı bir baba figürü olduğu, yakın ilişki kuramadığı bir anne figürü olduğu görülmektedir. Üçgenleşmenin yeterince olamadığı bu durumun bir tarafıyla da okul ve arkadaşlık ilişkilerine yansıdığı görülmektedir. Arkadaşlık kuramadığı, genelde agresyon üzerinden vurarak ilişki kurabildiği, kurallara uyamadığı gözlenmektedir. Resimlerinde cinsiyet farkının görülmemesi ise, kendi bedensel meselelerinin ve kendi erkeklik algısıyla ilgili meselelerin yoğun olduğunu düşündürmüştür. Özellikle babayı kaybetmeye dair korkularının olması, babanın uzaklaştıktan sonra bir daha geri dönmeyeceğine yönelik kaygılarının yoğun olduğunu düşündürmüştür.

Aile Resmi Çiz

Aile resmini çizerken araştırmacının elindeki tükenmez kalemle çizmek istediğini belirtmiştir, bu çalışmanın kurşun kalemle bitirmesinin gerekli olduğu paylaşılnca, kurşun kalemle çizmeye devam etmiştir. “Evi de çizebilir miyim” diye sorusuna onay aldıktan sonra resmine devam etmiştir. Uzaylı evi yapacağım diyerek resmine devam etmiştir. Bulutla bir güneş resmi çizmiştir. Güneş bulutun arkasında kalmıştır. Bacası tüten içinde mutfağı olan fakat insanlardan daha küçük bir ev resmi çizmiştir. Daha sonra insanları çöp adam çizeceğim diyerek sırasıyla kardeşini, kendisini ağabeyim diye adlandırdığı çok az gördüğü kuzenini ve babasını çizmiştir. Kendisiyle kardeşini isimlendirirken karıştırdığı gözlemlenmiştir. Kardeşini ve saçlarını dikkat çekecek kadar havada ve bastırarak çizmiştir. Anneanneyi sığdıramadığı için çizmediğini ifade etmiş. Anneyi ise resme dâhil etmemiştir hatırlatıldığında da ise annenin anneanneyle beraber resme sığmayacağını ifade etmiştir. Sadece erkekleri çizmiştir. Resimde beraber alışverişe giden bir aile olduğunu söylemiştir.

Çizdiği resme sadece erkek figürleri koyması ve anneyi dâhil etmemesi anneyle yaşadığı çok temel ilişkisel bir zorluğu olduğunu düşündürmüştür. Anneyle yeterince sağlam içselleştirebildiği bir ilişki kuramamakta olduğu gözlemlenmektedir. Kardeşine ve ağabeyinin saçlarına yapılan vurgu öfkeyi ve fiziksel güç arzusunu çağrıştırmaktadır. Kardeşine olan öfkesinin yoğun olduğu düşünülmüştür, başlarda babadan tek dayak yiyen kişi oydu belki de bilinçdışında böyle sevildiğini hissediyordu daha sonraları bu durum

değişmiş kardeş de baba tarafından dövülmeye başlanmıştır. Freud'un 'Bir Çocuk Dövülüyor' adlı makalesinde olduğu gibi dövülmek bilinçdışında "babam tarafından seviliyorum" da demektir. E.N'in baba tarafından dövülerek aldığı ilgiyi ve sevgiyi kardeşine kaptırmaya başlaması, çocukta var olan agresyonu arttırdığı düşünülmüştür. Freud aynı makalede şöyle devam etmiştir; "Babanın diğer kardeşi dövüyor olması şöyle bir algı yaratır. Baba öteki çocuğu sevmiyor, tek sevdiği benim". Aslında bu da kardeşe olan yoğun kıskançlığı gösterir ve babaya olan aşkı temsil eder. Baba tarafından dövülme fantezisi hem kız hem erkek için babayla birlikte olma arzusunu temsil eder. Bu kadınsı arzu libidinal babaya dairdir ve yoğun bir kaygıya neden olduğu gibi şiddetli bir bastırmaya da maruz kalır (Abrevaya, 2011). E.N'in kaygılarının bir diğer sebebi de bilinçdışında babaya duyduğu ensestüel arzularını sürekli bastırmak zorunda kalması olarak düşünülebilir. Resimde babayla kendisi arasına ağabeyi çizerek araya birini sokması, bir tarafıyla babayla yakın olmayı arzuladığını bir tarafıyla da mesafeli olmak istediğini düşündürmüştür. Evin insanlardan küçük olması, kişilerin eve sığamayacağını ve yeterince kapsanamayan bir ev olduğunu çağrıştırmıştır.

Ağaç Çiz Resmi

Çok kalın olacak diyerek bir gövde çizmiş üstüne bir süre ne yapacağını düşünmüştür. Ağacın üstüne iki dinazor çizerek birini acımasız diğerini ise acıyor diye tarif etmiştir. Üstüne jurassic park yazmıştır. Bu ağacın otoburlar için bir ağaç olduğunu ifade ettikten sonra dinazorlarla ilgili konuşmaya başlamış ve uzun süre dinazorlardan bahsettiği gözlemlenmiştir.

Çizdiği ağaç resmine dinazorlar çizmesi, dış dünyayı tehdit olarak gördüğünü düşündürmüştür. Kendini ve aynı zamanda dış dünyayı da acımasız buluyor olabileceği akla gelmiştir. Yaşına göre çizim becerilerinin düşük bir seviyede olduğu, kuru, sığ ve cansız ve renksiz resimler olduğu düşünülmüştür. E.N. ile bir diyalog sürdürmenin çok zor olduğu ve bazı zamanlarda gerçeklikten koptuğu ve fantezi dünyasına kaydığı görülmüştür.

Anne Baba ve Çocuk Görüşme Seansı

Yapılan anne baba seansında, anne babanın durgun ve sessiz olduğu gözlemlenmiştir. Anne E.N'in kardeşiyle çok çatıştığını bazen küçüğün dayak yediğini ama kardeşler arasında bunların normal olduğunu ifade etmiştir. Okulla ilgili herhangi bir zorluk yaşamadıklarını bazı dersleri daha çok sevdiğini bazılarını sevmediğini paylaşmıştır.

Resme çizilen abisinin nasıl bir önemi var diye sorulduğunda ise " Senede iki kez gördüğü abisi neden oraya çizdiğini anlayamadık." diye bir cevap vermişlerdir. Baba E.N' in bazen okulda arkadaşlarıyla itiştiğini ve kavga ettiğini söylemiştir. Ayrıca bir arkadaşının E.N'e yalan söylediğini ifade etmiştir. Bu durumla ilgili baba "Ben bir kere okula gittim, arkadaşının yanlış davrandığını söyledim o etkili oldu galiba sonra E.N' in ve arkadaşının davranışları değişti." demiştir. Baba şu an mevcut sıkıntının asıl kardeşinde olduğunu ve onun çok agresif ve öfkeli davrandığını dile getirmiştir.

Anne, anneannene, E.N ve kardeşi geçen sene tatile İsrail'e akraba ziyaretine gitmiş baba ise o sırada annesini görmeye Afyon' a gittiğini dile getirmiştir. Annesinin hasta olduğunu E.N' in bu durumu bilmediğini kısık bir sesle ifade etmiştir. Seanslara devam edemeyişlerini baba iş yoğunluğuna bağlamış anne ise E.N' in yaş dönemine göre yaramazlıklarını normal bulduğunu ifade etmiştir. Baba "Tekrar işi bıraktım çalışmıyorum" diye söze devam etmiştir. E N o sırada" Ne baba işi mi bıraktın?" diye şaşırarak sorduğunda ise "Yok oğlum evden çalışıyorum" diye cevap vermesi çocuktan bir takım şeylerin gizlendiğini düşündürmüştür. E. N' e seansın bittiği söylendiğinde en başlardaki seanslarda olduğu gibi seans odasından çıkamamış ve 5-10 dakika süreyi uzatıp her oyuncakla oynamaya çalışarak seanstan çıkmak istememiştir. Babası E.N' i beklemiş ve çıkması için 'Artık vaktimiz doldu başka gelecekler var' diyerek ikna etmeye çalışmıştır. E.N' te "Buraya zırt pırt birileri geliyor" diye babayı cevaplamıştır.

Anne ve Baba Görüşmesi

Yapılan anne baba seansında, aile resmine çizilen abinin lider konumunda olduğu, herkes tarafından örnek alınan biri olduğu baba tarafından belirtilmiştir. Daha sonra baba “Benim sesim çok yüksek, benim gidip gelen bir öfkem var, arada patlıyorum. Bu yüzden bu çocuk böyle oldu, kendine güveni çok düşük.” diye tarif etmiştir. Eskiden böyle arada bir patlatmak normaldi siz ne düşünüyorsunuz bilmiyorum ama biz de dayak yiyerek büyüdük. Abim beni bir kere dümdüz etmişti, beni sigara içerken gördüğü için .”diyerek söze devam etmiştir. Anne o sırada araya girerek “O farklı bir şey sen genel olarak öfkeli ve sinirli bir babasın. Geçen gün de kardeşi dayak yedi babadan. ” demiştir. Baba söze girerek “ Yapmamam gereken bir şey yaptım, kedi aldık eve. Ö. de sert davranıyor kediye, en son kedinin kumuyla oynadığı için ben de dayanamadım vurdum bir tane. Aslında orda iyi bir baba olmaya çalışmadım, öfkemi tatmin ettim.” Baba sonra E.N’in kafasının farklı çalıştığını bazen onu anlayamadığını ifade etmiştir.“ Mesela uzun bir yola çıkıyoruz 10 dakika sonra geldik mi diye sorabiliyor”. Anne o sırada bunun normal olduğunu biraz sabırsız bir çocuk olduğu için sorduğunu ifade etmiştir. Anne E.N ‘in özellikle kitap okumadığını, yazı yazmadığını bunlardan çok çabuk sıkıldığını ifade etmiştir. Soruları atlayarak yaptığını, ödevleri yaptırırken oturmadığını hep hareket halinde olduğunu ifade etmiştir.

Yaptığı resimlerin yaşlılarına göre biraz daha düşük bir seviyede olduğu paylaşıldığında ise anne şimdiye kadar hiç resim yapmadığını, resim çizmeye ilgisi olmadığını söylemiştir. Baba da o sırada “benim de resme kabiliyetim hiç yoktur” demiştir. Beklenen resmin güzel olması değil daha bütünlük içinde en azından vücudun ve yüzün olması gerektiği paylaşılmıştır.

Annenin resimde olmayışı anne tarafından şu şekilde yorumlanmıştır; “Anne güçsüz tabi o yüzden erkekleri çizdi. Bir de ben onu ödev konusunda çok zorluyorum. Çok sık tekrar ettiriyorum bun alıyor olabilir. Yapmak istemediği zamanlarda ona diyorum ki “ Başka türlü bir anne mi olayım, ilgisiz, okula gittiğini önemsemeyen bir anne. İstersen öyle de olabilirim. Ama ödevleri onla beraber yapmak çok hoşuma gidiyor aslında hiç sıkılmıyorum” diye ifade etmiştir. Ardından E.N.’ in okulda dikkatini

vermekle ilgili zorluklar yaşadığını özellikle derslerde oturmadığını ve Türkçe okumaları hiç yapmadığını ifade etmiştir.

Baba E.N 'in bazı zamanlarda çok duygusallaştığını ifade etmiştir. “Mesela televizyonda beraber maç izliyoruz, karşı taraf kaybettiği için ağlayabiliyor”. Anne bu dönem “Dinazorlara kafayı taktığını, onların yok olmasına çok üzüldüğünü, meteorlar dinazorlara çarpıp yok olduğu için ağladığını.” ifade etmiştir. Anne ve baba ayrıca E.N.'in özellikle baba kısa süre bile gözden kaybolduğunda çok kaygılandığını ve sık sık babayı sorduğunu ifade etmiştir. Anne gittiği zaman böyle bir kaygı veya ağlama yaşamadığını ifade etmiştir. Baba arabada onu yalnız bırakmadığını, eğer bırakırsa bunun doğru olup olmadığını sormuştur.

Kardeşle ilgili yaşanan çatışmaları genelde kardeşin başlattığını, E.N televizyon izlerken önüne geçebiliyor. Sonra da birbirlerine vurmaya başlıyorlar. Şu an evde anneanneyle beraber yaşadıklarını, anneannenin Ö 'ye karşı özel bir düşkünlüğü olduğunu ama E.N.'le çok ilgili olmadığını dile getirmişlerdir. Anne E.N. 'le vakit geçirdiği zaman kardeşinin de kışkırdığını dile getirmiştir. E.N 'in anlamının Çerkez'ce göz bebeği, gözün içinde demek olduğunu ifade etmiştir. Kendisinin de Çerkez olduğunu Türk olmadığını, Türkçe' yi ilköğretimde öğrendiğini ifade etmiştir.

Anne babaya dair: Bu seans bitiminde annenin tavırları, çocuğu terk etmekle ilgili olan tutumları araştırmacıda öfke uyandırmıştır. Anne babanın her şey yolunda gibi tavırları değişmiş yaşadıkları zorluklardan bahsetmişlerdir. Baba E.N 'in kusurlu doğumuyla birlikte büyük bir agresyon yaşamıştır. “Belki de böyle doğacağına hiç doğmasaydı” gibi düşünceleri içinden geçirmiş olabileceği düşünülmüştür. “Dövdüğüm için mi böyle oldu” cümlesinin altında ben vuruyorum da böyle mi oldu o yüzden mi kalp hastası oldu düşüncelerinin olabileceği varsayılabilir. “Ben dövdüm o yüzden böyle oldu, ne oldu bilmiyorum bu çocuk böyle oldu” cümlesi suçluluğu örten bir durumdur. Babayı anlayabilmek için babadaki kalp yarası neye tekabül ediyor bunu anlamının önemli olduğu, babanın duruma dair ağır bir suçluluk duygusu çıkabileceği ama henüz buna hazır olmadığı düşünülmüştür. Babanın agresyonu aynı E.N.'in resimlerine çizdiği ‘Metal buz şeyin içine girmek gibi’ araştırmacının da zihinsel süreçlerinde bir donma yaratmıştır

akabinde vaka zihinde taşınılamaz, düşünülemez hale gelmiştir. Çok agresif kişilerin agresyonu ile karşı tarafı korkuttuğu bilinmektedir, babanın da psikoterapisti bu tarafıyla korkuttuğu fark edilmiştir aslında arkasında ağır bir suçluluk duygusu yaşadığı düşünülmüştür. Araştırmacı sanki babanın da ruhsallığında kaskatı, dondurulması gereken bir yer olduğunu, bu yeri saklayan da bir agresyonu olduğunu düşünmüştür.

SÜPERVİZYONLA YAPILAN GENEL DEĞERLENDİRME

Bu vakada E.N, anne baba tarafından kalp anomaliyle doğan kusurlu bir çocuk olarak görülmektedir, anne, baba bu durumu sağlıklı bir çocuğun kaybı, bir narsistik yara olarak yaşamaktadır. Aslında yasta olması gereken bir aile, bu durumu farklı tepkiler vererek göstermektedir. Anne hastalıklı, ölümle burun buruna gelen çocuğunu kucağına alamamış ve öleceğinden korkmuştur ve bağlanmayla ilgili zorluklar burada baş göstermiştir. Anne çocuğuna kaybetme korkusundan dolayı yeterince yatırım yapamamış ve güvenli bağlanma gerçekleşmemiştir. Bebeklik döneminde çocuklarını hayatta tutmak için yoğun emek harcıyıp bakım veren annelerin bu durumun yarattığı acı verici çaresizlik ve suçluluk duygularına daha duyarlı oldukları burada da annenin sıkça çocuğuna yetemediği kendini eksik hissettiği görülmektedir. Annenin şu an çocukla kurduğu ilişkiye bakıldığında ise, anne çocuğuyla beraber ödev yapmayı sevdiğini fakat E.N sıkılsa, boğulsa bile bunu devam ettirdiğini dile getirmiştir. Bu durumun annenin kendi yetersizlik duygularını çocuğu yetersizleştirerek kapatmaya çalıştığını düşündürmüştür

Çiftçi babaya sahip bir babanın yahudi kökenli bir anneyle evlenmesi, daha anaerkil bir statüye geçtiğini göstermektedir. Babanın para kazanıyorken şiddeti azaltması kendi yetersizlikleriyle olduğunu çağırıştır. Kendini daha güçlü ve yeterli gördüğü zaman baba daha az şiddet uygulamaya başlamıştır. Babanın çocuğun doğumuyla birlikte büyük bir agresyon yaşadığı düşünülmüştür. Baba koruyan, kollayan baba olmaksızın döven korkutan bir baba konumundadır. Baba öfkeli bir kişilik yapısında olduğunu tarif ederek, acısını ve üzüntüsünü agresyona başvurarak çıkarmaya başlamıştır. Babanın oğluya kurduğu ilişkide sado mazoşistik taraflar ortaya çıkmaktadır. Burada hastalıklı çocuğa vurmak sadistçe bir davranış biçimi olarak görülebilir Çocuğun bu durumu,

babada agresyonu arttırarak çocuğu dövme pozisyonuna geçmiştir. Baba çocuğuna dokunamadığı için döverek dokunmaya başladığı düşünölmüştür. Sadist kişiler döverek tokat atarak bundan zevk almaktadırlar. Babanın çocukla ilişkisi tuhaf bir ilişki olarak tanımlanabilir ama aslında arka planda babanın çocuğa sahip çıkışı biraz da “babanın dayağı” olarak düşünölebilir. E.N’i dövdüğü sonra dövdüğü için ağır bir suçluluk duyduğu ve bundan dolayı cezalandırılma istediğı görölmektedir. Babanın ilk seanstan itibaren görüşmelerde “söyleyin ne yapmalıyım, bu çocuk hep benim yüzümden oldu böyle” söylemleri suçlanmak ve ceza görmek gibi bir beklentisi olduğunu düşöndürmüştür. Sanki psikoterapistin de ona ceza vermesini isteyen bir tavrı olduğunu düşöndürmüştür. Adeta cezasını çektikten sonra rahatlayacağını düşünmekte olduğu hissedilmiştir. Bu durum da babanın çocukla sadist, psikoterapistle mazoşist bir ilişki kurduğunu düşöndürmüştür. Babanın çocuğunu okşayarak severek dokunamadığını ancak vurarak döverek dokunabildiğı görölmektedir.

Diğer taraftan dayak yemenin arzulanmanın başka bir türü olarak düşünöldüğünde ise, vurmanın tene değmesinden dolayı okşanmaya benzer bir durum olduğu, sanki E.N’in bilinçdışında babadan dayak yedikçe varlığını ve sevildiğini hissettiğı düşünölmüştür. Babanın doğumla birlikte çocuğunun gerçek ölümlüyle karşı karşıya geldiğı ve kendini başka erkeklere dövdürmeye çalıştığı, aslında bir nevi kendini canlandırmaya çalıştığı düşünölmektedir. Babanın kendini dövdürterek canlı tutmaya çalıştığı aynı zamanda çocuğu da döverek canlandırmaya çalıştığı düşünölmüştür. Sanki baba bilinçdışında çocuğunu döverek onu ölümden koruyor, canlandırıyor, bu durum babanın çocuğunu kaybetmekle ilgili yoğun çaresizlik duygularının dışavurum şekli olarak düşünölebilir.

Bu vakadaki yas sürecine bakıldığında ise kalbi delik bir çocukla ilgili yoğun bir yas duygusu yaşamak için ebeveynin daha narsistik yapılara sahip olabileceğı düşünölmüştür. İdeal kendi uzantılarını yaratma düşlemindeki ebeveyn, hasarlı ve kalbi delik bir çocuk dünyaya getirmiştir. Delik; boşluk ve değersizlik imgelerini harekete geçiren bir imge olarak düşünöürse burada ebeveynlerin ideal düşlem kaybı yaşadığı ve ideal benliğin uzantısının kaybının yasını tutmaya başladığı düşünölmektedir. Anne babanın kendilerini yetersiz, güçsüz, hasarlı gibi gördükleri düşünölmüş ve bir kayıp yaşadıkları bu kaybın da ideal çocuk kaybı olduğu düşünölmüştür. Kendi çocuklarına

baktıklarında hep o ideal çocuğun yokluğunu fark edecekleri düşünülmüştür. Çocuğun kalbindeki delik ameliyatla düzelse, iyileşse bile, sırf bu olayın olmuş olması bile o boşluk duygularını canlandırmış olabileceğinden, o boşluğun hiçbir ameliyatla kapanamayacak hale geldiği düşünülmüştür. Başka uzmanların çocuğun bakımıyla ilgili olarak devreye girmesi, anne babanın yapamadığını başka anne babaların devreye girerek yapması, anne ve babanın yaşadığı yetersizlik duygularını daha da perçinlemiş olduğunu düşündürmüştür. Sembolik olarak kalbi delik demek, kalp içinde boşluk, kalp içi ölüm gibi düşünüldüğünde ise ebeveynlerin başından beri yarı ölü bir çocuk dünyaya getirmiş oldukları varsayılabilir. Belki de anne baba, çocuklarına her baktıklarında hem yaşamı hem ölümü görüyor olabilir. Kalp yaşamın attığı yer ve orası delik, ölüm olabilecek gibi bir durum ayrıca sadece çocuğun mu kalbi delik? Başka kimin kalbi delik olabilir, babanın kalbi olabilir mi? Kimde kalp acısı ve yarası var? Ailede kimin ruhu delik?..

E.N anne baba tarafından, kusurlu görülen bir çocuk olduğundan dolayı anne babasıyla yeterince doyum veren bir ilişki yaşayamadığı ve eksik hissettirildiği düşünülmüştür. Bundan dolayı çocuğun bedensel meselelerinin çok yoğun olduğu, bedenini bir bütün olarak göremediği ve kendisini bir tarafla eksik hissettiği düşünülmektedir. Psikoterapi seanslarında yapışma ve dokunma ihtiyacı içinde olduğu gözlemlenmiştir. Yapışarak hem var olmaya çalışmakta hem de sanki anneyle yaşayamadığı o bütün olma arzusunu tamamlamaya çalıştığı düşünülmüştür. Bir taraftan da tensel temas ihtiyacı, tatmin olmamış arzuları ifade etmektedir. Seanslarda psikoterapistle fazla yakın olma isteği adeta içine girecek kadar yakınlaşma isteği sanki yeterince görülmediğini ve kucaklanmadığını düşündürmüştür.

E.N'in kardeşiyle ve arkadaşlarıyla genelde agresyon üzerinden iletişim kurduğu ve onlara şiddet gösterdiği bilinmektedir. E. N' in kardeşine ve arkadaşlarına vurarak babayla yani saldırganla özdeşleştiği düşünülmekte ve öfkesini bu şekilde dışa vurduğu anlaşılmaktadır. Annenin zaman zaman sanki özellikle kardeşinin canını acıtmak istiyor söylemlerinden yola çıkarak babanın sadist tarafla da özdeşim kurmuş olabileceği düşünülmüştür. E.N ödipal dönemde de anne babayı kardeşe kaptırdığı için kardeşe karşı öfkesinin yoğun olabileceği düşünülmüştür. Ayrıca kardeş anneannenin göz bebeğidir. Bu

da kardeş kıskançlığını arttıran bir durumdur. E.N in kaygı ve öfkесinin hala devam ettiği görülmüştür.

Anne babanın seanslarda bazı şeyleri ilk defa duyduklarını ifade etmeleri, yalnız bir aile olduğunu ve duygularıyla ilgili hiç konuşmadıklarını ve duygusal paylaşımlarının olmadığını düşündürmüştür. Çocuğun ameliyatının bir sır gibi gizleniyor olması da inkârla ilgili bir durumu düşündürmüştür. Ameliyat dışında da bir takım olaylar çocuktan gizlenmektedir. Babanın işe gitmediği veya annesini ziyarete gidiyor olması gibi. Bu da ailenin sırlarla dolu olduğunu düşündürmüştür.

3.TARTIŞMA

Literatür taramaları ağırlıklı olarak psikanalitik kuram okumalarından oluşmaktadır. Bu araştırmada çalışılan vakaların Oidipalden latans döneme kadar devam etmesi, o döneme ait problemlerin sadece gelişimsel problemler olmadığı, yaşanan zorlukların ruhsal süreçlerle ve Ödipal dönemde çözülmemiş problemlerin latans dönemine yansmasıyla ilgili olduğunu düşündürmüştür. Ödipal dönemdeki anne baba çocuk ilişkisi incelenmiş, özellikle babayla sağlıklı özdeşim kuramayan çocukların ruhsal olarak ne tür zorluklar yaşadığı anlaşılmasına çalışılmıştır. Babaların kendi ebeveynleriyle kurdukları ilişki göz önünde bulundurularak çocuklarıyla nasıl bir ilişki kurdukları anlamlandırılmaya çalışılmış, özellikle babalık işlevinin çocuklar üzerindeki etkisi gözlemlenmeye çalışılmıştır. Bu çerçevede çocuğun ruhsal gelişiminin ve yaşadığı zorlukların psikanalitik kuram çerçevesinde daha derinlemesine incelenip anlamlandırılması uygun bulunmuştur.

Bu araştırmada annelerin babalarla nasıl ilişki kurduğu da gözlemlenmiş ve annelerin algısından baba figürü anlaşılmasına çalışılmıştır. Winnicott'a göre bebek ve annesel bakım bir bütün oluşturur ve bebeğin gelişimi için zorunlu olan annenin destekleyici çevreyi sağlamasıdır. "Yeterince iyi annelik" kavramı bu görüşte önemli bir yer tutmaktadır. Winnicott'ın bu kavramı, babaları da kapsamaktadır ancak çocuğa yönelik tüm bakıma annesel demek gerekir. Babasal terimi ise anneselden biraz daha

sonra gelir. Bu bağlamda erken çocukluk döneminde babanın rolü, anneye birincil annelik meşguliyeti içindeyken, destek olmaktır (Düşgör, 2007). E.N, E ve anneleri bu bağlamda düşünüldüğünde eşleri tarafından yalnız bırakıldığı ve fazla destek alamadıkları görülmektedir.

Babanın kapsayıcılığını Winnicott şöyle açıklar; Baba sadece annenin yetersiz kaldığı durumlarda onu ikame etmekle kalmaz, anne-bebek ilişkisindeki bağı dışarıdan gelecek müdahalelere karşı korur. Annenin dış dünyadaki kimi sorumluluklarını üstlenerek annenin bu ilk bağla haşır neşirken dışarıya dönmesini, bebeğinden ayrılmasını engeller.

E.N. vakasında ise, anne ve babanın doğumda bir hastalık sürecine tanık oldukları ve babanın doğumla beraber agresyonun arttığı gözlemlenmiştir. Aile bu konuda detaylı bir bilgi paylaşmadığı için babanın tepkileri göz önünde bulundurularak bakım sürecine dair fazla bir katkısı olmadığı varsayımında bulunulabilir. E.N.' in annesi, eşini hep çocuğuna kötü davranan biri olarak tanımlamaktadır. Her fırsatta eşini EN' ye karşı kötülemekte ve yetersizleştirmekte olduğu gözlemlenmiştir. Annenin ifadesine göre hamilelik dönemi sıkıntısız geçmiş doğumla beraber zorluklar ortaya çıkmıştır. Hastalıklı bir çocuğun doğumuyla anne ve baba da bir narsistik yaralanma olduğu düşünülmüştür. Babanın çocuğunun kalp anomalisiyle doğmuş olmasına tepki olarak minibüsçülerle tartışması bir dışa vurum şekli gibi düşünülmüştür. Babanın sanki kendisinden eksik kusurlu bir şey çıkmış olmasını kabullenemediği, bu durumun onda narsistik bir yara açtığı düşünülmüştür. Bu durumu görmezden geldiği düşünüldüğünden ve kendine ait bir durum değilmiş gibi yaşamasından yola çıkılarak böyle bir varsayımda bulunulmuştur. Baba bu durumu kabullenememiş, çocuğun kalp anomalisiyle kendisinde açtığı narsistik yaralanmayı, çocuğu onu yaralayacak şekilde vurarak yansıtma yaptığı düşünülmüştür. Kapsayıcılık işlevi kişinin kendi ihtiyaçlarından başka birine yönelme gerektirir. Burada babanın kendi ihtiyaçlarının ön planda olduğu ve kapsayıcılık işlevinin yetersiz olduğu düşünülmektedir. Anne ise doğumla beraber yetersizlik duygularıyla boğuştuğunu ifade etmiştir. Çocuğuna dokunamayarak, her dokunduğunda ona bir şey olacağını düşünerek büyütülmüştür. Bu da anneye çocuğun güvenli bir bağ kuramadığını düşündürmüştür. Annenin de babanın da hamilelik dönemine ait bilgi aktarımındaki eksikliği araştırmacı

tarafından, kolaylıkla o döneme gerilemeyen ancak güncelde kalabilen, derin bilgiye kapalı ancak gündeme ait problemleri aktarabilen ebeveynler olarak yorumlanmıştır. Burada anne ile baba tarafından yeterince sahiplenilemeyen bir çocuk görülmekte olduğu düşünülmektedir.

E'nin annesi hamilelik döneminde E'yi istemediğini dile getirmiş, eşiyile tartışmalı ve sıkıntılı bir hamilelik geçirdiğini ifade etmiştir. Eşinin ona destek olmadığını, yalnız kaldığını ifade etmiştir. E'nin babasının esasında çok ciddi yakınlaşma zorlukları olduğu ancak bu durumu maddiyat ve iş yoğunluğu sebeplerini göstererek annenin ve çocuklarının fazla yanında olmadığı ve çocuklarla yapacağı paylaşımlardan uzak durduğu düşünülmüştür. E'nin annesinin hamilelik döneminde bu kadar yalnız bırakılması, babanın sadece kendi ihtiyaçlarını önemsiyor gibi davranması annenin baba tarafından yeterince kapsanamadığını düşündürmüştür. Bütün bu sebeplerden dolayı anne ve çocuğun baba tarafından yeterince düşünülmediği, önemsenmediği düşünülmüştür. Babanın geçmiş yaşamına bakıldığında ise daha önceden belirtildiği gibi travmatik kayıplarının olması ayrıca E'nin 'ikame çocuk' olarak dünyaya gelmiş olma ihtimaliyle birlikte kendi ailesini yeterince kapsayamıyor olabileceğini akla getirmiştir. Annenin de başlangıçtan itibaren 'istenmeyen çocuk' olarak E'yi göstermesi ise çocuğunu yeterince istemediğini, yatırım yapmadığını ve güvenli bağlanmanın oluşmadığını düşündürmüştür.

Bu araştırmada yeterince iyi babalık işlevini içselleştiremeyen çocukların ödipal dönemde özdeşim kurmalarıyla ilgili zorluk yaşadıkları görülmektedir. Çocukların bu süreçte karşılarında yeterince sağlam ebeveyn figürü bulamadıklarından dolayı ödipal meselelerin çözülemediği düşünülmüştür. Ödipus karmaşası Britton tarafından şöyle açıklanır. "Çocuğun bir ebeveyn için diğeri ile rekabeti devam eder ve çocuğun ebeveynlerin arasındaki cinsel ilişkinin gerçekliğini kabul ederek ebeveynine karşı beslediği cinsel taleplerinden vazgeçmesiyle çözümlenir" der. (s.85). Ebeveynin birbiriyle ilişkisinin çocuk tarafından kabulü, ruhsal dünyasını birleştirir, iki ebeveyniyle paylaştığı ve çeşitli nesne ilişkilerinin barınabildiği bir dünya ile sınırlar. Ebeveyni birleştiren bağın tanınması sonucunda Ödipus üçgeninin kapanması iç dünyaya kısıtlayıcı bir sınır

getirmektedir. Odiplusun erken aşamasında zorluklar çıktığında, içselleştirilen iki ebeveyn arasındaki bağ zarar görmüş olur.

E vakasında ise babanın büyüklenmeci ve narsist tutumları çocuğu yaralamakta aynı zamanda yetersiz ve değersiz hissettirmekte olduğu düşünölmektedir. Babanın çocuğa rekabet etme fırsatı vermeyerek önünü kesmekte ve onu engellenmiş hissettirmekte olduğu düşünölmektedir. E'nin güçlü yanlarını ortaya çıkartmaktansa ablanın güçlü yanları sıkça gündeme gelmekte ve E sürekli yetersiz bırakılmaktadır. Baba çocuğunun yanında ya kendini ya da ablayı övmekte ve E'yi yetersiz bırakmaktadır. Baba seanslarda ablanın resimlerini överek bu davranışı göstermiştir. Baba kendisini yenilmez, yıkılmaz biri olarak görmektedir ve E'nin duygularını önemsememektedir. Kardeşin sürekli ön planda oluşu ve takdir ediliyor oluşu E' nin ödipal dönem içinde hem anneyi hem babayı ablaya kaptırdığı gibi bir izlenim vermektedir. E' ye bu açılardan bakıldığında, ödipal dönemde rekabet edebilecek sağlıklı bir figür bulamadığı düşünölmüştür. E okulda arkadaşlarıyla rekabete giremeyen, özellikle birinci olmak konusunda hassasiyeti olan, kaygılı bir çocuktur. E'nin içsel olarak yaşadığı bu zorluğu dürtüsel olarak yani eyleme dökerek dışa vurduğu düşünölmüştür. Çok güçlü yenilmeyen bir baba figürü içselleştirildiği için bu zorlukların tetiklendiği düşünölmüştür.

E.N vakasında ise döven bir baba görölmektedir. Döven baba da çocuğu hem fiziksel hem ruhsal olarak yaralamakta aynı zamanda değersiz bir benlik algısı oluşturmaktadır. Döven baba çocuğu döverek kastrasyon endişesi yaratmakta, sindirmekte ve çocuk üzerinde orantısız bir güç kullanmaktadır. E. N kusurlu, hastalıklı çocuk olarak dünyaya gelmiş ve ödipal dönem içinde babayla rekabete girememiş aksine çok güçlü görünen döven bir babayla karşılaşmıştır. Kardeşi yüzünden de sık sık dayak yiyor oluşu, kardeşine vurulmuyor oluşu, kardeşin daha çok sevilen biri olduğunu ve onunla da rekabete giremediğini düşündürtmüştür. Bu durum da hem anneyi hem babayı ödipal dönem içinde kardeşe kaptırmış gibi bir izlenim vermektedir. Var olan bu durum da E.N 'in rekabetçi tutumunu, kaygısını ve öfkesini arttıran temel sebepler içinde düşünölebilir. E.N' in durumunda cezalandırıcı bir baba figürü ve kapsayamayan bir anne figürü görölmektedir. Dürtülerini engelleyemeyen bir baba figürü çocuk tarafından içselleştirilmektedir. Bu durum da çocuğun kendi dürtülerini engellemesini

zorlaştırmaktadır. Bu vakada E.N babayı model alarak, okulda arkadaşlarına, evde kardeşine vurmaya başlayarak öfkesini dışa vurma eğilimi göstermektedir. Bu vakada ise E.N tarafından içselleştirilen, özdeşim kurulan nesne dürtülerini kontrol edemeyen bir babadır bu durum da E.N' in ödipal meselelerle ilgili ilerde zorluk yaşayacağını düşündürmüştür.

Anne Freud, topluma uyum sorunlarını, Çocukta Normallik ve Patoloji adlı eserinde, her çocuğun gelişimsel olarak ödipal dönemden geçtiğini, bazı çocuklar için bu sürecin uzadığını, bu dönemde takılı kaldığını ve orada yaşanan çatışmaları çözemediğini ve bu durumun da uyum sorunlarına yol açacağından bahseder. A. Freud küçük çocuklarda toplum tarafından hoş karşılanamayan, patolojik görünümler gözlenebildiğinden bahseder. Aslında bu durum, anal sadistik evrenin yol açtığı inatçılık, yıkıcılık hoşnutsuzluk gibi duygulanımlarının boşalımıdır. Bu yıkıcılık fallik evrenin çatışmaları ile de birleşince daha endişe verici gözünebilir. Ancak çocuk fallik dönemi geçip gizlilik döneminde geldiğinde, gelişimin seyrinde dürtü yoğunluğu ve içsel çatışmalar azalır ve bu sorunlar da kendiliğinden kaybolur. Gelişimin ilerlemesinde herhangi bir duraksama veya gecikme olduğunda ise çocuklar dürtülerini kontrol etmekte zorlanır ve bu yüzden uyumsuz, yıkıcı davranışlar ileriki yaşlara sarkabilir (A. Freud, 1965). Bu yıkıcı davranışlar hem E de hem de E.N de görülmektedir. E.N ve N özellikle jengaları yıkma oyununu oynamaktan çok hoşlanmakta ve ikisi de paralel olarak jengayı sadece yıkmaktan hoşlandıklarını dile getirmişlerdir. E'nin yıkıcı davranışları kendine yönelmiş öfke patlamaları yaşayarak kendine zarar verdiği görülmekteydi. Sürecin sonlarına doğru E de kendini çimdikleme davranışları görülmeye başlanmıştır. E N ise yıkıcılığı, inatlaşarak ve karı tarafı bezdirerek dışa vurmaktaydı. Zaman zaman okuldaki arkadaşlarıyla da davranış problemleri yaşadığı, arkadaşlarına vurduğu belirtilmekteydi. E.N' in yıkıcılığı ve öfkesi kardeşe de yönelmekte, kardeş kıskançlığıyla beraber kardeşine de vurma davranışları olduğu söylenmiştir.

Bu sürecin takibinin uzun dönemli yapılmasıyla bu çocukların ödipal çatışmalarını çözemedikleri ve uyum problemlerinin latans döneme denk gelen ilköğretim dönemine sarktığı görülmüştür. Ödipalde çocuk ve baba arasında bağlar çok iyi kurulamamışsa ve sağlam bir özdeşim nesnesi bulamamışsa latans dönemine geçen çocuk

süblimasyonda zorlanabilir. Ödipal dönemde yeterince iyi bir baba figürü varsa çocuk özdeşleme yaşayabilir. Eğer babayla sağlam bir özdeşleşme kurulamadıysa latans (gizil) dönemde sorunlar görülebilmektedir. Bu sorunlar latans döneminde çocuğun süblime etmesiyle ilgili bir zorluk olarak ortaya çıkmaktadır. Çocuk, babayı yeterince içselleştiremediği için bir eksiklik yaşamakta ve başka şeylere yatırım yapmakla ilgili zorluk yaşamaya başlamaktadır. Derslere, arkadaşlara, hobilere yatırım yapmakla ilgili zorluklar ortaya çıkmaktadır.

E vakasında ise ilköğretimde dikkat sorunlarının ortaya çıktığı aile tarafından iletilmiştir. Ders performansına yansıyan bir durum iletilmemekte daha çok yerinde durmadığı, kıpırtılı olduğu, eşyalarını kaybettiği ve unutkanlıkla ilgili geri bildirimler aile tarafından verilmiştir. E'nin ödipal dönemde babayla sağlıklı bir özdeşim kurmadığı daha çok babanın kuşaklararası aktarılan agresyonuyla özdeşim kurduğu görülmektedir. Latansa sarkan zorlukların başında bastırılması gereken agresyonu yeterince bastıramadığı ve bundan dolayı ilişkilerinde zorluklar yaşadığı düşünülmüştür. E'nin dikkat problemlerinin ortaya çıkmasında, zihninin kendi iç meseleleriyle meşgul olduğu düşünülmüştür. Bu meselelerin onu kaygılandırdığı ve dikkatini vermekle ilgili zorluklar yaşattığı düşünülmüştür. E.N 'in ise E'yle benzer bir durum yaşadığı ödipal dönemde sağlıklı bir baba figürüyle özdeşim kurmadığı görülmektedir. E.N' in yeterince iyi babalık işlevini içselleştiremediği daha çok dürtülerini kontrol edemeyen babayı içselleştirildiği, bunun sonucunda bir nevi dürtülerini kontrol edemeyen oğul haline geldiği gözlemlenmiştir. E.N latans dönemine girdiğinde ise okula yatırım yapmakla ilgili zorluklar görüldüğü gözlemlenmiştir. Bu durum okulda uyum problemleri, kurallara uyma, derse konsantre olmakla ilgili zorluk ve sınıf içi davranış problemleri olarak kendini göstermiştir. E.N. ayrıca okuma - yazma ve derste sınıfta oturmakla ilgili zorluk yaşamaktadır.

Bu araştırmada annelerin çocuklarıyla olan ilişkisi incelenmiştir. Bu bağlamda Winnicott anneye gönderme yapmaktadır. Yıkıcı davranışlar gösteren çocuklar sabit bir çevresel ortam aramaktadır. Bu nedenle, çocuklar çevresindekileri harekete geçirmeye çalışmaktadırlar. Aslında bir çerçeve, sınır, çevrelenme ihtiyaçları vardır. Winnicott çevrelemeyi annenin kollarına benzetir ve şöyle bir sıralamaya gider: Çocuğu önce

annenin bedeni, kolları çevreler; sonra, ebeveyn ilişkileri, ev, yakın akrabalar, okul, toplum, polis ve yasalar. Eğer bir çocuk önce ev içinde uyumsuz davranışlar sergiliyorsa, yani anne babanın sınırları yeterli olamıyorsa, bu sonra dış çevreye (okul, arkadaşlar gibi), sonra polise ve yasalara da intikal edecektir (Winnicott, 1956).

Winnicott' un da dediği gibi bu araştırmadaki vakalarda da ev içinde anne tarafından yeterince kapsanamayan çocuğun okulda da arkadaşlarıyla iletişim kurmakla ilgili zorluk yaşadığı görülmektedir. E.N. ve E'nin annelerinin çocuklarını yeterince sakinleştiremediği, çocuklarının öfkesiyle nasıl baş edeceklerini bilemedikleri bir tablo görülmektedir. Bu annelerde kapsayıcılık ve sakinleştirme becerilerinin eksik olduğu düşünülmektedir. E.'nin doğum sürecinde anne tarafından istenmeyen bir çocuk olduğu belirtilmiştir aslında bu çocuk doğmuştur burada görülen var olan bir arzunun reddidir. E.N 'in annesinde ise çocuğunun kusurlu, hastalıklı doğumuyla bir narsistik yaralanma ve kayıp endişesi yaşamış olduğu düşünülmektedir. Bu durumda bağlanmaya ilgili zorluklara yol açtığı E.N'i her tuttuğunda kaybedeceğini düşünmesinden varsayılabılır. E.N' in başlarda seanslarda öfkesini bastırarak pasif agresif bir tutum izlediği daha sonraları bu öfkenin kardeşe yöneldiği görülmektedir. E' in annesinde ise kapsayıcı işlevin eksik olduğu, E öfkelenince alay ederek onu daha çok kızdırdığı ve sakinleştiremediği görülmektedir. Annenin E'yi hiç istemediği halde İngilizce kursuna yazdırıyor oluşu sanki kendi ihtiyaçları doğrultusunda E'yi yönlendirmekte olduğunu ve oğlunun ihtiyaçlarını önemsememekte olduğunu düşündürmüştür. Bu durumda ise öfkenin ve yıkıcılığın kendine döndüğü bir durum, yaşadığı öfkeyle nasıl baş edeceğini bilemeyen bir çocuk görülmektedir. Seanslarda öfke dışa vurulmuş ve E karşısında öfkesine tahammül eden bir nesne gördükçe öfkesiyle baş edebileceği durumları keşfetmiştir.

Freud (1925), erken dönemde annenin bedensel bütünlüğün oluşumunda ne denli vazgeçilmez yere sahipse, bu dönemde oluşan baba imgesinin de dış dünyanın tehlikelerine karşı varlıksal bütünlüğün sürdürülmesi için o denli önemli bir yere sahip olduğunu dile getirmiştir. Sembolik işleviyle baba çocuğun anneye olan bölünmüş deneyimlerinin bir ambarıdır; bu ambar bebeğin kötü nesneyi dışarıya yansıtmasını ve tutulmasını sağlar. Pratik işleyişte ise anneye yardım ederek annenin bakım verebilme

ambarının boşalmasını engeller; babanın varlığı ve çocuğun dış dünyaya yansıttığı iyi ve kötü emanetleri tutabilmesiyle çocuğun içsel iyi deneyimlerini korumasını ve yok olma kaygısından arınmasını sağlar (Balkan, 2011).

Bu bağlamda vakalar incelendiğine ise E.N ve E'de preodipal döneme ait varoluşsal kaygılar olduğu düşünülmektedir. E.N' in doğum hikâyesine bakıldığında bebekken narkoz aldığı öğrenilmiştir. Bu durum derin uykudan uyanış, bir dirilme gibi düşünülebilir. Narkozdan uyanmak yetişkinlerde bile sersemlik yarattığı düşünülürken bir bebeğin bu konumda çabucak iyileşebilmesinin hayata tutunma arzusuyla ilgili olduğu akla gelmiştir. E.N, ölüm kalım arasında var olan bir bebektir, bu sebepten birilerine tutunmak için de yapışma davranışları olduğu düşünülmektedir. Aslında, hayata tutunmaya çalışan bir çocuktur. E.N 'in kusurlu doğumuyla anneyle füzyonel ilişkiyi sağlıklı yaşayamamış olması ayrıca baba tarafından yeterince sahiplenilmemiş olmasının var olmaya dair kaygılarını arttırdığı düşünülmüştür. Anneyle bütünlüklü bir ilişki yaşayamamış olması E.N 'in kendi beden bütünlüğüne dair zorluklar ayrıca anneden ayrılmaya dair zorlukları ortaya çıkarmıştır. E.N' in nesli tükenmiş dinazorlara çok üzülmesi sanki kendi yok olma kaygısını çağrıştırmaktadır. Ayrıca anne babayı kaybetmekle ilgili kaygılarını yoğun yaşıyor oluşu anne babanın yatırımsızlığını ve nesneyi kaybetmeye dair kaygılarının yoğun olduğunu akla getirmiştir. E.N. aynı annenin onu kaybetme endişesine paralel olarak kendi de anneyi ve babayı kaybetme endişesini yaşamaktadır.

E ise istenmeyen bir çocuk olarak dünyaya gelmiş ve sıkça “Keşke annemin karnına geri dönsem, çok şanssız bir çocuğum, sokak çocuğu benim yerimi alabilir mi” gibi ifadeler kullanmaktadır. Burada da benzer olarak görülen bir varoluşsal kaygı olduğu, E'nin tekrar annenin karnına dönme isteği araştırmacı tarafından oradan hiç çıkmama gibi depresif durumları çağrıştırmıştır. Sokak çocuğun kendi yerini almasından korkuyor oluşu da evin içinde kendini güvende hissetmediği ve terk edilme korkularının yoğun olduğunu düşündürmüştür. E kendi öfkesinin yatıştırılmadığı bir evde büyümüştür. E de kendine yönelik cezalandırıcı bir öfke olduğu düşünülmektedir, etrafa zarar vermektense öfkelenildiğinde kendi kendine zarar veren davranışlar sergilemektedir. Şu an kendini uzun yürüyüşlerle sakinleştirmeye çalışmakta ama bazı zamanlarda kendini çimdikleme

gibi kendine yönelik cezalandırıcı davranışlar da görülmektedir. E ayrıca kaygılandığı zamanlarda kendini sakinleştirmek için preodipal döneme ait otistik bir savunma gibi düşünebileceğimiz sallanma davranışını göstermektedir.

Bu araştırmada, babalık fonksiyonlarının bağlanmayla ilgili nasıl bir zorluk yarattığı araştırılmıştır. E.N ve E'nin babalarının her birinin geçmişlerinde nesne kaybı görülmektedir bu durumun da babalık fonksiyonlarıyla ve bağlanmayla ilgili bir zorluğa yol açtığı düşünülmektedir. E.N' in babasının kendi babasıyla ilişkisine bakıldığında küçük yaşta tek başına büyümesi gerektiği anne baba tarafından ihmal edildiği, terk edilmişlik yaşadığı ve kayıp bir çocukluğu olduğu görülmektedir. Ayrıca kendi sağlıklı çocuğunu da doğumda kaybetmiş yerine kusurlu bir çocukla karşılaşarak narsistik bir yara aldığı düşünülmektedir. Bu aldığı narsistik yarayla baş edemeyerek çocuğuna vurduğu ve bu durumun E.N.'le olan bağlanma sürecini etkilediği görülmüştür. E.N' in babasının daha eskiye dayanan bir kalp acısı olabileceği aldığı yarayla bu durumun tetiklendiği ve E.N' le olan ilişkisine yansıdığı görülmektedir.

Daha önceden vaka değerlendirilmesinde belirtildiği gibi, E' in babasının çok önemseydiği sanki ebeveynin yerine geçen dayısını erken yaşta kaybetmiş olması ardından ilk eşiyle erkek çocuğunu doğalgaz zehirlenmesinde kaybetmiş olması sonucunda bu kayıplar travmatik kayıplar haline gelmiştir. Bu durumun şu an kendi ailesiyle ve özellikle oğluya bağlanma ve yakınlık kurma zorluğuna yol açtığı görülmektedir. Bir erkek çocuğunu kaybetmiş olmasıyla beraber kendi çocuğunun da erkek olması, E ile yakın bir ilişki kurmasıyla ilgili olan zorluğunu daha da arttırmaktadır. Üst üste yaşadığı kayıpların babada travmatik kayıplar haline gelmesi aynı zamanda yakınlaştığı kişileri kaybettiğini düşünmesinden dolayı şu an da E'ye yeterince bağlanamadığı ve E ile yakın, sıcak, samimi ilişki kuramadığı düşünülmektedir. Her iki babada da nesne kaybı ve geçmişte çözemediği daha derin sorunlarının olduğu düşünülmektedir. Bu durumun da kendi çocuklarıyla kurdukları ilişkiye yansıdığı ve duygusal bağ kurmakla ilgili zorluk yarattığı düşünülmektedir.

Her iki babanın da agresyonla baş edemedikleri düşünülmüştür. E vakasında kuşaklararası geçen bir agresyondan bahsedilebilir. E'nin babasının yaşadığı doğalgaz

patlaması ve trafik kazasında kaybettiği yakınlarının olmasının agresyon içerikli olaylar olduğu, kendisinde var olan agresyonu arttırdığı düşünülmüştür. Bu agresyonu oğluna aktardığı ve E'de öfke patlamaları şeklinde çıktığı görülmektedir. E.N 'in babasının ise çocuğunun doğumuyla birlikte agresyonunun arttığı ve çocuğunu döverek bu agresyonu yansıttığı görülmektedir. E.N ise babayla yani saldırganla özdeşim kurarak bu agresyonu kardeşine ve arkadaşlarına yansıttığı görülmektedir. E.N 'in babasının başkalarının sınırlarına giren, alanı kaplayan, çok müdahaleci (intrusive) yapıda bir ebeveyn olduğu düşünülmektedir.. E.N kendi başına sorumluluk almakta zorlanan, başkalarının desteğine ihtiyaç duyan bir çocuktur E.N' in babası ise herhangi bir problem olduğunda, E.N ile dalga geçildiğinde, okula giden ve problemi kendi yöntemleriyle çözmeye çalışan bir baba izlenimi vermektedir. E.N'in babasının da benzer bir şekilde E'nin kendisini arkadaşlarına savunmadığı zamanlarda sakin kalamadığı ve aynı zamanda çocuğu sakinleştiremediği görülmektedir. Bu durumun ise çocukların bağımsızlaşmasını ve ayrışmasını zorlaştıran bir etken olduğu düşünülmüştür.

Bu araştırmada babaların kendi anneleriyle olan ilişkisi de incelenmiştir. Babaların kendi anneleriyle olan ilişkisi düşünüldüğünde kadınsı yanıyla barışık olan babaların daha annesel bir baba işlevi sergileyebildikleri, çocuklarıyla daha sıcak, samimi ilişkiler kurabildikleri kadınsı yanıyla barışık olmayanların ise daha uzak ve mesafeli ilişkiler kurdukları görülmektedir. E.N'in babasının çocuğuyla oyun oynayamadığı, mesafeli ve uzak bir duruş sergilediği gözlemlenmiştir.. Bu durumun da kendi annesiyle ilgili bir zorluğu olabileceğini ve içselleştirdiği annesel bir baba işlevinde eksiklik olabileceğini akla getirmiştir. E.N'in babasının 12 yaşında evden ayrılmış olması ise aslında anne baba tarafından terk edildiğini, güvenli ve doyumlu bir ilişki yaşayamamış olduğunu göstermektedir. E.N 'in babasının içindeki annesel işlevin de yeterince içselleştirilemediği, bu yüzden E.N. 'le doyumlu bir ilişki kurulamadığı varsayılabilir. E'nin babasının daha çok çocuğun seviyesine inebildiği ve oyun oynadığında daha sıcak bir iletişim kurduğu gözlemlenmiştir. Fakat E'in babasının geçmişten gelen kendi meselelerini yeterince çözememiş olduğu için gerekli işbirliğinin sağlanamadığı düşünülmüştür. Babanın geçmişten gelen travmatik kayıpları vardır. İlk olarak dayının kaybı üstüne eski eşiyile çocuğunu doğalgaz zehirlenmesinde kaybetmiş olması babanın yakın ilişki kurmasını engelleyecek şekilde hasar bırakmıştır. Baba genelde seanslara

düzenli katılım göstererek çocuğuna bir düşünme alanı açmış fakat E yle daha fazla vakit geçirmesi istendiğinde işini gerekçe göstermiştir. Bu yüzden E babasıyla yeterli yakınlığı kuramamış, psikoterapi seanslarında bir araya gelişler bir yakınlaşmaya ön aracı olmuştur.

Penot (2001),“Babalık İşlevselliği” adı altındaki sunumunda sınırsız ve şiddet gösteren gençlerle günümüzde çok sık karşılaşıldığını vurgulamıştır. Penot, bu durumu çocuğun ruhsal gelişimindeki babalık rolüne vurgu yaparak açıklamaya çalışmıştır. Öncelikle, çocuğun toplum kurallarına uyabilmesi için anneye yaptığı yatırımın babaya yönelmesinin gerekliliğinden bahseder. Ama bunun için belli koşulların olması gerektiğini vurgular. Babanın çocuk için yeterince var olabilmesi ve çekici olması bunun yanında babaya da yaklaşması kolay olmalı baba ilişki kurulabilir bir baba olmalıdır. Annenin de bu konumdaki görevi çocuğa olan yatırımını babayla paylaşabilmeli ve babaya yer açmalıdır. Ayrıca Penot, babalık işlevini yerine getirebilecek kişinin mutlaka baba olmasına gerek olmadığını, anne ile çocuk arasına girebilecek üçüncü kişinin de olabileceğinden bahseder. Bu üçüncü kişi aynı çocuktan yapmasını beklediğimiz üzere narsistik tümgüçlülükten vazgeçmelidir. Yani ilk önce babanın kastrasyonu ve sınırlılıkları kabullenmiş olması gerekir, bu şekilde babanın yasası çocuğa geçer. Penot’un bu açıklaması sadece çocukların değil babaların da dürtüselleştğini, sınır koymakla ilgili zorluk yaşadığını ve yasak tanımadıklarını göstermektedir.

Yapılan bu araştırmada da burada anlatılana benzer bir durum görülmektedir. E.N rekabet edeceği bir baba figürü bulamamıştır, idealleştirilen baba döven kızan bağırان bir baba konumundadır. E.N’ in otoriteyle kurduğu ilişkiye baktığımızda ise okulda sık uyarı alan, arkadaşlarıyla ilişki kurmakta zorlanan, okul kurallarına uymakla ilgili zorluğu olan bir çocuk olduğu görülmektedir. Okulda yaşadığı zorluğa anında müdahale eden bir baba, koruyucu, kollayıcı olmaktan ziyade tahammülsüz ve müdahaleci bir yapıda olarak değerlendirilebilir. E.N, arkadaşlarını itip kakmakta kardeşine vurmaktadır. E.N’in dürtülerini engelleyen bir baba figürü olmadığından dolayı kendisinin de dürtülerini engellemekle ilgili zorluğu olduğu düşünülmüştür. E’nin ise karşısındaki baba figürü süperman kadar güçlü, yenilmez bir baba modelidir. E her şeyin en iyisini ya babanın ya

da ablanın yaptığını düşünüyor ve kendisini yeterli hissettiği bir alan bulmakta zorlanmaktaydı. E'nin arkadaş ilişkilerine bakıldığında, haksızlığa uğradığında kendini fazla savunamayan onun yerine ağlama davranışı gösteren, rekabete girmekte zorlanan, kaybetmeye tahammülü olmayan, kaybettiği zaman çok hassaslaşabilen bir çocuk izlenimi vermektedir. E'nin babası, Ödipal dönemde E'yi rekabet edecek bir alan tanımadığı için ayrıca sürekli abla yücelttiğinden dolayı E'nin babayla sağlıklı bir özdeşim kuramadığı ve ablayla rekabete geçemediği düşünülmüştür. Okulda arkadaş ilişkilerinde rekabete geçemediği pasif, kendini savunamayan bir tutum sergilediği düşünülmüştür.

Ödipal dönemde kardeşlerle kurulan ilişkiye bakıldığında ise iki çocuğun da diğer kardeşin daha çok sevildiğini düşündüğü görülmektedir. E vakasında ise abla sürekli olarak baba tarafından övülmekte ve karşılaştırılma yapılmaktadır. E'den sık sık ablanın kendinden daha iyi ve önde olduğuna dair ifadeler duyulmuştur; "N benden daha iyi resim çiziyor, benden önce annemle konuşuyor" gibi... Dolayısıyla E de ödipal dönemde ablayla rekabet edememiştir. E.N de ise kardeş sağlıklı olan, dövülmeyen, anneannenin gözbebeği olan kişi konumundadır. E.N' in de kardeşle olan kavgalarında baba tarafından dövüldüğü, duygularının önemsenmediği veya haksız bir duruma düştüğü göz önünde bulundurulursa, E.N' in de kardeşiyle rekabete giremediği anlaşılmaktadır.

Minuchin ve arkadaşları yaptıkları bir çalışmada uyum sorunları görülen çocukların genelde anneleriyle çok yakın ilişki kurduklarına ve babaların da bu ilişkinin dışında kaldığına vurgu yapmışlardır. Bu çocukların günlük hayatı ve davranışlarına bakıldığında bütün kontrolün anne tarafından yapıldığı, babaların çok uzak kaldığı görülmüştür. Anneyle kurulan ilişkiye bakıldığında ise şefkat ve annesel bakım işlevleri yerine daha çok karmaşa ve öfkeli bir ilişki kurulduğu gözlemlenmiştir. Bu çalışmaya göre, anneler trafik polisi olarak tanımlanmaktadır. Çocukların daha çok davranışlarını kontrol etmeye, yanlış davranışa odaklanarak, olmaması gerekenleri vurgulayan biçimde bir ilişki kurulmaktadır. Aslında çocuklarına karşı daha iyi olan şeyi anlatmak ve yönlendirici ve destekleyici olmaları beklenmektedir. Annelerin bu durumla baş etmek için bu yöntemi kullanması ve babaların da bu ilişkinin dışında kalması, çocukların

kuralları öğrenme ve içselleştirmesini zorlaştırdığı ve duygusal olarak da yakın bir ilişki kurmalarını engellemekte olduğunu düşündürmektedir (Minuschin ve ark, 1967).

Her iki vakada da annelerin çocuklarıyla bağlanma zorluğu yaşadığı düşünülmektedir. Yapılan bu çalışmada, E.N' in annesi doğumda, çocuğunun kalp anomalisi olduğunu öğrenmiştir. Anne çocuğa bir şey olacak korkusuyla ona dokunmaya, kucağına almaya korkmuş, her ağladığında öleceğini düşünmüştür Her an onu yitirebilecekmiş gibi hissederek onu büyümüştür. Bu durumun annede narsistik bir yara açtığı ve bağlanma zorluklarına dönüştüğü düşünülmüştür. Annenin şu an çocukla kurduğu ilişkiye bakıldığında ise, anne çocuğuyla beraber ödev yapmayı sevdiğini fakat E.N sıkılsa, boğulsa bile bunu devam ettirdiğini dile getirmiştir. Bu durum da annenin kendi yetersizlik duygularını çocuğu yetersizleştirerek kapatmaya çalıştığını düşündürmüştür. Kapsanma işlevi kişinin kendisinden başka birine yönelmeyi gerektirmektedir. Burada ise çocuğun bunalımını görmeyen ve ilgilenmeyen bir anne görülmektedir. Çocuğun sıkıntılarındansa kendisiyle meşgul gibi görünmektedir. Çocuğun olumsuz taraflarını gören, destekleyici tutumları sergilemeyen bir anneden bahsedilebilir.

E' in annesi ise çocuğu doğurmak istemediğini ifade etmiş ama aslında E'yi doğurmuş bebeği aldırılmamıştır. Ayrıca, E hiç anne sütü alamamış bir çocuktur. Yaşanılan bu süreçlerin bağlanmaya dair bir zorluğa işaret etmekte olduğu düşünülmüştür. Çocuğu doğurarak kısmi bir arzuya sahip olabileceği ama annenin çocuğu reddettiği düşünülmüştür. E'nin annesinin her fırsatta çocuğu istemediğini ifade etmesi çocuğa yeterince yatırım yapmadığını düşündürmüştür ayrıca E' in anneye dair "ilgisiz anne" söyleminin çok çarpıcı olduğu düşünülmüştür. E' in annesinin çocuğuyla kurduğu ilişkiye bakıldığında E.N' in annesiyle benzer bir tutum görülmektedir. Çocuğu İngilizce kursuna yazdırmış, çocuğun oraya gitmek istememesini, nefret ediyor olmasını önemsememiştir. E'nin duyguları önemsenmemiş, annenin ihtiyaçları göz önünde bulundurularak verilmiş bir karar olduğu düşünülmüştür. E' yi kendi ihtiyaçlarını tatmin edecek bir nesne gibi gördüğü düşünülmüştür. Anne, E'nin genel olarak olumsuz taraflarına odaklanan, olumlu tarafını göremeyen, onunla oyun oynamayarak reddedici davranan ve destekleyici

olamayan bir anne figürü olarak görülmektedir. E' nin kendini hiç doymayan bir Garfield'a benzetmesi anneden duygusal doyumu alamadığına dair düşünceler doğurmuştur.

4.SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde hem kendi içinde psikoterapi sürecinin etkisi hem de psikoterapi sürecindeki babalık işlevi anlaşılmaya çalışılmıştır. Babaların ruhsal yapılarının ve geçmişte yaşadığı kayıpların şu an çocuklarıyla kurdukları ilişkilerine nasıl yansıdığı incelenmiştir. Ayrıca babalık işlevinin öğrenmeyle nasıl ilişkilendirilebileceği hakkında değerlendirme yapılmıştır.

E.N' in düzenli takibi 8 ay boyunca yapılabilmektedir. E.N' in ailesi daha sonra psikoterapiye gelmeyi sonlandırmıştır. E.N süreci bıraktığında ilköğretim birinci sınıfa devam ediyordu, dürtüsellikle ve dikkatiyle ilgili okulda ciddi zorluklar yaşamaktaydı. Öğretmen ve annenin de gözlemleri göz önünde bulundurularak Wisc-r testi uygulanmış ama ailenin Wisc-r testinin sonucunu almaya gelmediği görülmüştür. Aileye tekrar ulaşılabildiğinde aradan bir sene geçmiş ve tekrar değerlendirme seansı yapılmıştır. Anne, çocuğunun her çocuk kadar hareketli olduğunu o yüzden gelmeyi bıraktıklarını ifade etmiş baba ise durumu kendi iş yoğunluğuna bağlamıştır. E.N uzun bir aradan sonra değerlendirildiğinde seans içinde konuyu anlatırken farklı konulara girip çok dağılabildiği, kendini düzenleyemediği, dikkatini sürdürebilmekle ilgili ciddi zorluklar yaşadığı gözlemlenmiştir. E.N. psikoterapi sürecinde tekrardan değerlendirildiğinde ise varoluşsal kaygılarının yoğun olduğu, bu kaygıların anneye yeterince iyi bağ kurulamamasıyla birlikte bebekken ameliyat olmasıyla tetiklendiği düşünülmektedir. E.N bebekken narkoz alarak ölüm ve yaşam arasında savaş vermiş bir çocuktur. Bebekken bedenine çok fazla müdahale olmuştur. Bütün bunların yanında yeterince iyi içselleştirilemeyen anne baba figürüyle birlikte, E.N'in öğrenme süreçlerinin etkilendiği düşünülmüştür. Ailenin E.N' in kusurlu doğumuyla beraber aldıkları yarayı hiç konuşamamaları, sağlıklı çocuğun kaybının yasını tutmakla ilgili zorlukları olduğunu düşündürmüştür. Kendilerine dair zorlukları konuşamıyor oluşları psikoterapi sürecini etkileyerek E.N 'in yeterince faydalanmasını da engellenmiştir.

E'nin ise düzenli takibi 1,5 sene boyunca yapılabildiği. 1.5 sene boyunca E genelde anne tarafından oyun terapisine getirilmiştir. Takip edilen süreç boyunca E'nin öfke patlamaları azalmış, kaygısının biraz azaldığı gözlemlenmiş aynı zamanda içsel onarıma dair ufak adımlar görülmeye başlanmıştır. E'nin okulda yaşadığı zorluklar, dikkatini toplayamaması, eşyalarını unutması ve hareketli olması, anne ve babanın E'ye yeterince yatırım yapmamasıyla ve sahip çıkmamasıyla bağlantılı olduğu düşünülmüştür. Dedenin ölümünün ardından sanki ailede kapsayan birinin kaybının eski kayıpları hatırlattığı ve bu kayıpla başa çıkılmakta zorlanıldığı için o dönemde psikoterapi sürecinin anne tarafından yarıda kesildiği düşünülmüştür. Dedenin kaybıyla birlikte belki de aynı dede gibi kapsayıcı işlevlere sahip olan psikoterapistte kaybolmuştur. Yaşadığı kayıp sonucunda anne başlangıçta sanki telafisini istemeyerek iyileşmeye dair bir süreç olan psikoterapiyi bırakmak istemiştir. Annenin o dönemde telafi istemeyişi, dedenin kaybıyla birlikte psikoterapistin de kaybolmasını istemesi aslında annenin kayba karşı hassasiyetini düşündürmektedir. Belki de o dönemde kapsayıcı işlevleri nedeniyle dedeyi çağırabileceği olan psikoterapistte yakın olmak anneyi tedirgin hissettirmiştir. Psikoterapist ise bu durumun telafisinin olabileceğini düşünerek annenin agresyonu karşısında sağlam durabilmiş ve kapsayıcı işlevlerini kullanarak aileyi tekrardan psikoterapiye davet etmiştir. Ailenin tekrar psikoterapiye başlamasının ise psikoterapistin ailenin kaybına karşı sağlam durarak agresyonlarını taşıyabildiğini göstermesiyle gerçekleştiği düşünülmüştür.

Psikoterapinin E vakası üzerindeki etkisi incelendiğinde, psikoterapist çocuğa hem sahip çıkan annesel bir baba işlevi hem de kapsayıcı bir anne işlevi sunarak çocuğa sağlıklı özdeşim kurabileceği bir alan sunduğu düşünülmektedir. Sanki burada psikoterapist annesel işlevlere sahip olan dayının yerini alarak, E'ye hem annesel bir baba modeli hem de içselleştirebileceği sağlıklı bir anne modelini sunabilmektedir. Psikoterapi aracılığıyla çocukların ruhsallığının geliştiği düşünülmektedir, bu vakada ise E'nin düzenli psikoterapiye gelmesiyle birlikte özellikle öfkesiyle ilgili yaşadığı zorluklarla daha kolay baş edebildiği, babayla daha fazla oyun oynadıkları gözlemlenmiştir. Aynı zamanda babanın her çağrıldığında psikoterapiye geliyor oluşu bu sayede E'yle daha fazla vakit geçiriyor oluşunun E'nin kaygısını azalttığı gözlemlenmiştir. Bu çalışmanın ayrıca

babayı da kapsayan bir işleve sahip olduğu aynı zamanda babanın agresyonunu da taşıyor olabileceği düşünülmüştür. Süreç ilerledikçe baba agresyonuna tahammül edebilen bir psikoterapistle ilişkisini sürdürebilirse belki de yakınlık kurmayla ilgili zorluklarının da çalışılabilir hale gelebileceği düşünülmüştür.

Öğrenme gerçeklerin kabulüyle, tüm güçlülükten çıkıp yetersizliğin kabulüyle olabilecek bir durumdur. Bunun içinse çocuğun anneye iç içe geçmiş ilişkiden çıkması gerekmektedir. Burada baba işlevindeki yetersizlikten bahsedilebilir. Ödipaldan latansa geçiş döneminde babalarıyla sağlıklı özdeşim kuramayan çocukların öğrenme zorlukları yaşadığı görülmektedir. Burada incelenen vakalardaki çocukların süblime etmekle ilgili zorluklarının olduğu ve bunun okula yatırım yapmakla ilgili zorluk olarak ortaya çıktığı düşünülmektedir. E.N' in okula yeterince yatırım yapamadığı derslerine odaklanmakla, dikkatini sürdürmekle ve okuma yazmayı öğrenmekle ilgili zorluklar yaşadığı bilinmektedir. Buradaki baba da problem durumunda ortaya çıkarak problemleri E.N yerine çözen veya E.N problem çıkardığında öfkesini E.N den çıkaran bir görünüm çizmektedir. E.N için yeterine var olamamış, var olduğu zamanlarda da onu döverek sevmiştir. E ise okulda dikkatini sürdürmekle ilgili, dersin başına oturmak ve dersi tamamlamakla ilgili zorluklar yaşamaktadır. Aslında burada E babayla iyi içselleştirebildiği bir ilişki kurabilseydi bu süblimasyonu derslere, hobilere yatırabilecekti. E'nin babası yeterli yakınlığı göstermeyerek ve tümgüçlü tutumlarıyla sağlıklı özdeşim kurulmasını engellemektedir. İki çocuğun da ödipal dönemde sağlıklı özdeşim kuramamasının sonucu öğrenme problemlerinin ortaya çıktığı görülmektedir.

Oyun terapisinin en önemli noktalarından biri de aile ile düzenli olarak, belirli aralıklarla görüşmelerin yapılmasıdır. Bu araştırma ayda bir veya iki kere ya tüm aileyle veya anne babayla olan görüşmeleri içermiştir. Yapılan bu görüşmelerde, ailenin destek duyduğu alanlar gündeme gelmiştir. Aynı zamanda, çocuğun evde veya okulda gösterdiği gelişmeler üzerine görüşmeler yapılmıştır. Anne babayla bir araya gelinen bu görüşmelerde oyun seansları sırasında ortaya çıkan belirli temalar üzerinden konuşmalar yapılmıştır. Bu şekilde, ebeveynler psikoterapistin genel gözlemleri hakkında bilgi sahibi olmuş ve ailenin kendi gözlemleriyle psikoterapistin gözlemleri arasındaki paralellikler üzerinden yol alınmıştır. Ailelerin bu görüşmelere istikrarlı katılımı, oyun terapisinin

sürekliğini sağlamış ve ebeveynler ile psikoterapist arasındaki iş birliğinin güçlenmesine katkı sağlamıştır. Aynı zamanda, ailenin tüm üyelerinin bir arada gözlemlenebildiği bu takip seansları terapistin aile içi dinamikler ve ilişki biçimleri hakkında daha fazla bilgi edinmesini sağlamıştır.

Oyun terapisinin babalar üzerindeki etkisi incelendiğinde ise E'nin babasıyla yapılan düzenli görüşmeler sonrasında babanın sürece dâhil olduğu, E hakkında bir düşünme alanı yarattığı ve bu durumun da E'nin iç dünyasını anlamasına yardımcı olduğu düşünülmektedir. E'nin öfke patlamalarında, yapılan oyun seanslarıyla, ailenin düzenli katılımıyla ve psikoterapistle kurulan güvenli ilişkiyle bir azalma olduğu ve öfkeyle baş etme yolları bulunduğu gözlemlenmiştir. E karşısında ona tahammül eden öfkesi karşısında var olabilen sabit bir nesne bulunca öfkesini dönüştürebilmeye başladığı yapılan gözlemlenmiştir. Oyun seanslarında ilerledikçe agresyonunu oyunlar üzerinden ifade edebilen E, süreç ilerledikçe psikoterapistte de öfkelenildiğini ifade eden cümleler kurmaya başlamıştır. Ayrıca, öfke patlamalarının sıklığının azaldığı da aile tarafından dile getirilmiştir.

E.N, babayı kaybetmeye dair yoğun kaygılar taşıdığı için oyun seanslarında bu durum, psikoterapistte yapışma, önemsenme ve görülme ihtiyacı olarak ortaya çıktığı düşünülmüştür. Aynı zamanda E.N seans odasından ayrılmakla ilgili ciddi zorluklar yaşamaktadır. Penot (2001)'a göre çocuğun toplumsallaşabilmesi için anneye yaptığı yatırımı babaya yöneltmesi gerekmektedir. Ancak bunun için babanın yeterince çekici olması yanı çocuk için var olabilmesi gereklidir. Aynı zamanda çocuğun babaya yaklaşabilmesi kolay olmalıdır (akt, Özen,2010). Bu vakada babanın ruhsal yapısı, dövme davranışı ve çocuğuyla kurduğu güvensiz ilişkiden dolayı E.N'in babaya yaklaşması ve anneye yaptığı yatırımı babaya yöneltmesi zorlaşmaktadır. Psikoterapistle güvenli ilişki kurulduktan sonra düzenli geldiği seanslarda bu durumla ilgili aşama kat ettiği eskisi kadar yakın olma ihtiyacının olmadığı ama ayrılıklara karşı duyarlı olduğu düşünülmüştür. Bunun nedeninin de babayla çocuk arasında güvenli ve yakın bir ilişki kurulamayışından kaynaklandığını düşünülmektedir. Psikoterapist oyun seanslarında sınır koyarak, kurallara uymasını ve dürtülerini kontrol etmesini sağlamaya çalışmıştır. E.N' de bu alanlarda psikoterapiye devam ettiği dönem boyunca ilerlemeler gözlemlenmiştir. E.N

'in ailesi kısa sürede psikoterapiyi bıraktıklarından dolayı ve E.N 'in uzun süre psikoterapi alması gereken bir çocuk olduğu düşünüldüğü için en az gelişme E.N de görülebilmektedir.

Burada babaların da ruhsal yapılanması önemli bir nitelik kazanmaktadır. Babalık işlevini gerçekleştirebilecek kişi, aynı çocuktan beklediğimiz gibi narsistik tüm güçlülükten vazgeçmelidir. Eğer baba kendisi sembolik olarak kastrasyonu ve sınırlılıklarını kabullenmemişse çocuğuna yasasını aktaramaz (Penot, 2001; akt, Özen,2010) E'nin babası bu bağlamda incelendiğinde narsistik tüm güçlülükten vazgeçemeyen ve sınırlılıklarını kabullenmemiş bir baba figürü izlenimi vermektedir. Çocuğuyla ilişkisinde hep güçlü konumda kalarak yenilgiyi zayıflık olarak tanımlamaktadır. Kendi babasını da yendiğini ve kendini ondan da güçlü hissettiğini dile getirerek kendini çocuğun önünde tüm güçlü bir konuma getirdiği düşünülmektedir. E ise yeterince iyi baba figürünü içselleştiremeyerek tüm güçlü bir baba figürü karşısında kendini yetersiz hissetmektedir. E.N' in babası ise dürtülerini, öfkesini kontrol edemeyen, döven yani sınırlılıklarını kabul etmeyen dürtüsel bir baba figüründen bahsedilebilir. Sınırı olmayan bir baba figürü E.N. tarafından içselleştirildiği için toplum kurallarına ve yasaklara uymakta zorluk yaşayan bir çocuk haline geldiği düşünülmektedir. Okulda uyum problemleri yaşayan evde ise öfkesini kardeşinden çıkararak saldırgan babayla özdeşim kurmuş olduğu düşünülmektedir.

Smirgel'e göre (1975) “ Çocuk, annesiyle ilk dönemlerindeki ikili ilişki biçiminden babanın işleviyle çıkamadığında tüm güçlülük düşlemlerinden vazgeçemez ve ideal ben olarak kendini yerleştirdiği birincil narsizm dönemine takılı kalır” (s.111) Ruhsal yapılanma böyle bir aşamada takılı kaldığında, çocuğun olgunlaşma ve özerkleşme süreci sekteye uğrar. Bireyselleşemeyen çocuğun, sosyalleşme zamanı geldiği benliğinde kendisi dış dünyaya karşı savunmasız kalacaktır (akt Özen, 2011). Daha önce yukarıda belirtildiği gibi, E'nin annesiyle ilk dönemlerindeki ikili ilişki biçimini sağlıklı yaşayamadığı bu dönemden babanın işleviyle çıkamadığı ve ruhsal yapılanmanın bu aşamada takılı kaldığı görülmektedir. Bu durumun ise E'nin bireyselleşme ve olgunlaşma sürecini sekteye uğrattığı düşünülmektedir. Sosyal hayatta ise E'nin arkadaşlarına karşı kendini savunamadığı yani dış dünyaya karşı savunmasız kaldığı görülmektedir. E.N' ise

benzer bir şekilde anneyle füzyonel ilişkiyi sağlıklı yaşayamadığı ve bu dönemden babanın işleviyle çıkamayarak, bu aşamada takıldığı alanlar olduğu görülmektedir. Bu durumun E.N.'in özerkleşmesini ve ayrışabilmesini engellediği düşünülmektedir. Her iki çocuğun da erken dönem ilişkilerinde zorluklar yaşadığı ve bu durumun varoluşsal kaygılara yol açtığı düşünülmüştür.

Babaların geçmişlerinde aileleriyle ilgili kayıp yaşamalarının, çocuklarıyla duygusal yakınlık kuramamalarına yol açabildiği, ayrıca çocuklarıyla olan ilişkilerini etkilediği düşünülmektedir. Bu araştırmadaki babaların kendi anne babalarıyla kurdukları ilişki biçiminin çocuklarına yansıdığı gözlemlenmiştir, psikoterapi seanslarında aldıkları destekle çocuklarıyla yakın ilişki kurma konusunda yeterince yol alamadıkları düşünülmektedir. Verilen danışmanlık desteğinden babaların yeterince faydalanamadığı görülmüştür. Her iki vakadaki babanın da güvenli ve doyum veren bir anne baba ilişkisi yaşayamadığı düşünülmektedir. E'nin babası geçmişinde hem çok önemseydiği adeta ebeveynin yerine geçen dayısını hem de eski eşini ve çocuğunu kaybetmiştir, bu durumun ise şu an ailesine yatırım yapmakla ilgili zorluk yarattığı düşünülmektedir. Üst üste yaşadığı kayıpların babada travmatik kayıplar haline gelmesi aynı zamanda yakınlaştığı kişileri kaybettiğini düşünmesi, şu an da E'ye yeterince bağlanamadığını ve E ile yakın, sıcak, samimi ilişkiler kurmasını engellemekte olduğunu düşündürmektedir. E.N. ve E' in babaları çok erken yaşta aileleri tarafından iş hayatına atılması beklenerek, evin erkeği olarak kayıp çocukluk yaşamışlardır. E.N' in babasının ayrıca 12 yaşında evden gönderilerek bir terk edilme travması yaşadığı düşünülmektedir. Geçmişte yaşadığı travmanın üstüne çocuğunun kusurlu doğumuyla babada narsistik bir yara olduğu ve bunun agresyonunu arttırdığı ve çocuğunu döverek bu agresyonu yansıttığı görülmektedir. E.N ise babayla yani saldırganla özdeşim kurarak bu agresyonu kardeşine ve arkadaşlarına yansıttığı görülmektedir. Her iki babanın da agresyon ile baş etmeyle ilgili zorluklarının olduğu ve bu durumun çocuklara yansıdığı görülmektedir. E vakasında ise kuşaklararası geçen bir agresyon olduğu düşünülmüştür. E'nin babasının yakınlarını kaybettiği trafik kazası ve doğalgaz patlaması gibi agresyon içerikli olayların, kendisinde var olan agresyonu arttırdığı düşünülmektedir. Babanın dönüştürülemeyen agresyonunu oğluna aktardığı ve bu agresyonun E'de kendine yönelik öfke patlamaları şeklinde çıktığı gözlemlenmiştir. Bu babaların her birinin geçmişe dair daha derin çözülememiş

meselerinin olduğu düşünölmüş ve bireysel psikoterapiyle daha çabuk yol alınabileceği düşünölmüştür. Süreç içinde bu iki babaya da bu öneri sunulmuştur ama henüz destek almayı kabul etmemeleri bu çalışmaya hazır olmadıklarını düşöndürmüştür.

Özellikle anneler tarafından işleri olduğu için gelemediği söylenen babalar telefonla bizzat aranarak görüşmelere çağrıldığında geldikleri ve daha fazla katılım sağlandığı gözlemlenmiştir. Annelerin manipulatif davranarak babaların gelemeyeceklerini söyledikleri zaman, babaların psikoterapistin bireysel çağrılarına cevap verdiği görölmüştür.

Bu araştırmada projektif çizim testleri kullanılmıştır, daha ayırıcı tanıyı koymak ve çocukların iç dünyasını daha iyi anlamak adına ek olarak ilerleyen süreçlerde Rorschah testinin de uygulanabileceği düşünölmüştür.

Yapılan bu araştırmayla ödipal dönemde annesel işlevin çocuk üzerindeki etkisinin yanı sıra, anne ve babanın birbirlerini tamamlayıcı etkileri olduğu görölmüştür. Çocuğun erkem çocukluk döneminden itibaren babayla kurduğu iletişimin ve ilişkinin önemi vurgulanmaya çalışılmıştır.

5. KAYNAKLAR

Abrevaya, E. (2002) Maskenin ötesindeki erkeksilik. *Psikanaliz Yazıları*, (5)13-26.

Abrevaya, E. (2001). Anneden Kıza Kadınsılığın İletimi. *Psikanaliz Yazıları*, (2) 43-53

Abrevaya, E. & Thomson-Salo, F. (Eds.). (2015). *Homosexualities: Psychogenesis, Polymorphism, and Countertransference*. Karnac Books.

Abrevaya, E. (2013). Kadınlığın uzun ve dolambaçlı yolu. İstanbul Bağlam Yayınları.

Balkan, R. (2012). Babalar: Kısıtlayıcı mı yoksa özgürleştirici mi? Bana bir masal anlat baba. Psike İstanbul Psikanaliz Kitaplığı Baba İşlevi (149-155). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Bokanowski, T. (2008). Olumsuz aktarımlar ve aktarımda nefret. Aktarım ve karşı aktarım. çev. Elda Abrevaya, *Psikanaliz Yazıları* (17) 65-85 İstanbul Bağlam Yayıncılık.

Düşgör, B. (2007). Anoreksiya nervoza'da babalık işlevinin projektif testlerle değerlendirilmesi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Doktora Tezi.

Eracer, N. (2012). Geçiş süreci ve psikodrama. *Psikanaliz Yazıları* (24) 81-87.

Erdem, N. (2011) Freud'un kuramında baba işlevi. *Psike İstanbul Psikanaliz Kitaplığı Baba İşlevi* 15-22. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Freud, S. (1919). A child is being beaten: A contribution to the study of the origin of sexual perversions. *International Journal of Psycho-Analysis*, I, 371-395.

Freud, S. (1965). Çocukta normallik ve patoloji: gelişimin değerlendirilmesi. çev. Ali Nihat Babaoğlu. İstanbul: Metis Yayınları.

Freud, S. (1905). Three Essays on the Theory of Sexuality. The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud, (7) 1901-1905: *A case of hysteria, three essays on sexuality and other works*, Hogarth Press and The Institute of Psycho-Analysis, 1974, London, 123-246.

Freud, S. (1915). Instincts and Their Vicissitudes, The standart edition of the complete psychological works of Sigmund Freud, (14) 1914-1916, on the history of the psycho-analytic movement, papers on metapsychology and other works, 109-140.

Freud, S. (1917). Introductory Lectures on Psycho-Analysis, the standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud, (16) 1916-1917: Introductory lectures on psycho-analysis (3) , 241- 463.

Freud, S. (1962). *The ego and the id* (No. 142). WW Norton & Company.

Freud, S. (1924). The Passing of the Oedipus Complex. *International journal of psycho-analysis*, (5) 419-424.

Freud, S. (1925). Some physical consequences of the anatomic distinction between the sexes, *The standard edition of the complete psychological works of sigmund freud*, (19) 243-258.

Freud, S. (1940). *Haz ilkesinin ötesinde ben ve id.* çev. Ali Nahit Babaoğlu. İstanbul: Metis Yayınları.

Green, A. (1990). *Hadım edilme kompleksi.* çev. Levent Kayaalp, İstanbul: Metis Yayınları, 2004.

Green, A. (1993). [The dead mother]. *Psyche*, 47(3), 205-240.

Habip, B. (2012). *Kulisteki baba: Winnicott ve yapıtı.* Psike İstanbul Psikanaliz Kitaplığı Baba İşlevi (31-38). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Kayaalp, L . (2011). Donald W.Winnicott. *Psikanaliz Yazıları*, (23), 58-68

Keser, V.(2001). *Erkekte kadınlık.* Psikanaliz Yazıları, (2), 61-71

Klein, M. (1927) Normal çocuklarda suç eğilimi Sevgi, Suçluluk ve Onarım (131-142). çev. Osman Cigeroğlu. İstanbul: Pusula Yayıncılık.

Klein, M. (1928). Oidipus çatışmasının erken dönemleri Sevgi, Suçluluk ve Onarım (143-151) çev. İrem Anlı. İstanbul: Pusula Yayıncılık.

Klein, M. (1934). Suç üzerine. Sevgi, Suçluluk ve Onarım (196-198) çev. İrem Anlı. İstanbul: Pusula Yayıncılık.

Klein, M. (1945). Erken kaygıların ışığında oidipus karmaşası. Sevgi, Suçluluk ve Onarım (279-316). çev. Melis Tanık. İstanbul: Pusula Yayıncılık.

Klein, M. (1955). Psikanalitik oyun tekniği: Tarihi ve önemi. Psikanaliz Yayınları (7) 55-75. çev. Burçin Alsancak. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Küey, A.G. (2008). Karşı aktarım kavramının gelişimi. Psikanaliz Yazıları (17) 27-34. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Millar, D (2012). Aktarım karşı aktarımda baba işlevi: Baş ağrısından oidipus nitelikli çalışmaya. çev. Tuğçe Tokuş. İstanbul: Bağlam Yayıncılık

Stern, D. N. & Bruschweiler-Stern, N. (1998). *The birth of a mother: How the motherhood experience changes you forever*. Basic Books.

Özdemir, M. (2014). Nitel veri analizi: sosyal bilimlerde yöntembilim sorunsalı üzerine bir çalışma. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (11) 1.

Özen, G. (2010). Karşıt olma ve karşıt gelme bozukluğu olan çocukların ruhsal işleyişlerinin projektif testlerle değerlendirilmesi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi

Özen, G (2011). Kayıp babalar ve geride kalanlar . *Yansıtma Dergisi* ,16, 109-122

Özenen, F (2009). Babayı öldürmek ve yaratıcılık (Eds.) *Psikanaliz yazıları*(,23-31). İstanbul Bağlam Yayınları.

Yaraman, A. Toplumsal Değişme ve Kadında Erkeksilik. *Psikanaliz Yazıları*, 5, 47-54.

Parman, T. (2002). Erkek olmak ya da üçün üçü olmak, oedipus öncesi dönemden ergenliğin sonuna kadar baba oğul ilişkisi", *Psikanaliz yazıları* , 27-38. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Penot, B. (2001). Bir psikanalistin bugün babalık işlevi üzerine söyleyebileceği ne olabilir? *Psikanaliz Yazıları* (3), 71-78. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Şahin, A. () . Ana babalar çocuğun gideceği ilköğretim kurumunu nasıl seçerler. <http://www.psiko-alan.com/makaleler/4-ayse-oezalkus-sahin-anne-babalar-cocuklarnn-gidecegi-ilkoeğretim-kurumunu-nasl-secerler>.

Şimşek H. & Yıldırım A. (2000). Nitel veri analizi. Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (253-260). Ankara: Seçkin Yayınları.

Winnicott, D. ([1960] 1990) The theory of the parent-infant relationship. the maturational process and the facilitating environment, London: Karnac Boks and the Institute of Psychonanalysis. 1960, 37-55.

Winnicot, D.W. (1971). Oyun ve Gerçeklik. çev. Tuncay Birkan. İstanbul: Metis Yayınları

6. EKLER

Ön-Görüşme Formu

Ad-Soyad:

Doğum Tarihi:

Aile Durumu:

Anne Mesleği:

Baba Mesleği:

Anne-Baba Hayatta-Vefat:

Anne-Baba Birlikte/Ayrı:

Kardeş:

Evde Yaşayan diğer kişiler:

Öykü:

Doğum öncesi

Planlı bir hamilelik mi?

Anne çalışıyor muydu?

Öncesinde başka hamilelik var mı?

Kız ya da erkek çocuk tercihi?

Hamilelik dönemi nasıl geçti?

Doğum:

Normal Doğum/Sezaryen? sezaryen

Nasıl geçti?

Neler Hatırlıyorlar?

Doğum Sonrası:

Bir problem çıktı mı?

Bakımına kimler yardım etti?

Nasıl bir bebektir?

Adını kim koydu?

Fiziksel Gelişim:

Ne zaman yürüdü?

Ne zaman konuşmaya başladı?

Gelişiminde dikkati çeken, yaşıtlarından farklılaşan herhangi bir özellik var mıydı?

Beslenme:

Ne kadar süreyle süt emdi?

Memeden/emzikten nasıl kesildi?

Kendi kendine yemek yiyebiliyor mu?

Ne zaman yemeğe başladı?

Uyku:

Uyku düzeni nasıl?

Şuanda nerede, kiminle uyuyor, ne zamandan beri?

Tuvalet Alışkanlığı:

Kaç yaşında, nasıl kazandı?

Şuan yaşanan bir problem var mı?

Korkular: (Nelerden korkar, ne zamandan beri, hayatını etkiliyor mu?)

Öz bakım Becerileri:

Kendi giyinebiliyor mu?

Yemeğini yiyebiliyor mu?

İlişkiler:

Kardeşiyle ilişkisi nasıl?

Anne baba ile ilişkisi nasıl?

Yaşıtlarıyla ilişkisi nasıl?

Yetişkinliklerle ilişkisi nasıl?

Okul:

Daha önce herhangi bir okul deneyimi var mı?

2.2.2. ÖĞRENCİ GÖZLEM FORMU

(Bu form, araştırmacının öğrencileri gözlemlerken dikkat edeceği konuları içermektedir.)

- Oyuncak kullanımı
- Oyuncak seçimi
- Oyun çeşitliliği
- Geçiş nesnesi
- Baba geldiğindeki tepkisi
- Babadan ayrılırkenki tepkisi
- Okul kurallarına uyumu
- Otoriteyi kabulü
- Öğretmeni ile ilişkisi
- Arkadaşlarıyla ilişkisi
- Annesiyle ilişkisi
- Zorlandığı durumlar
- İstemediği bir şey olduğundaki tepkisi
- İsteklerini dile getirme şekli

2.2.3. ÖĞRETMENLERE SORULACAK SORULAR:

- Öğrencinin okula uyum sürecinde neler yaşadı?

- Öğrencinin okulda zorlandığı şeyler var mıdır? Varsa bunlar nelerdir?
- Öğrenci yaşadığı bir problem karşısında ne gibi tepkiler verir?
- Öğrenci okula ilk başladığı dönemden itibaren ne gibi gelişmeler yaşadı?
- Öğrencinin öğretmeni ve arkadaşlarıyla olan ilişkisi nasıldır?
- Öğrencinin ebeveynleri ile olan ilişkisi nasıldır?
- Öğrenci en çok hangi oyunları oynamayı tercih ediyor?
- Öğrencinin okuldaki kurallara uyumu nasıldır?

2.2.4. BABA GÖRÜŞMESİNDE SORULACAK SORULAR

- Çocuğunuzla ne kadar vakit geçirebiliyorsunuz?
- Çocuğunuzla vakit geçirirken neler yapıyorsunuz?
- Çocuğunuzla ne gibi oyunlar oynuyorsunuz? Nasıl oynuyorsunuz?
- Çocuğunuzun uymasını istediğiniz belirli kurallar var mı?
- Koyduğunuz kuralları sürdürebiliyor musunuz?
- Çocuğunuz aile içerisinde kimin otoritesini kabul ediyor?
- Çocuğunuz istenmeyen bir davranış yaptığında tutumunuz ne oluyor?
- İstenen bir davranış yaptığında tutumunuz ne oluyor?

2.2.5. ANNE GÖRÜŞMESİNDE SORULACAK SORULAR

- Çocuğunuzla ne kadar vakit geçirebiliyorsunuz?
- Vakit geçirirken neler yapıyorsunuz?
- Çocuğunuzla oyun oynuyor musunuz?

- Ne gibi oyunlar oynuyorsunuz?
- Çocuğunuz babası ile ne kadar vakit geçiriyor? Beraber neler yapıyorlar?
- Çocuğunuz babası ile oyun oynuyor mu? Ne gibi oyunlar oynuyor?
- Evde çocuğunuzun uymasını istediğiniz belirli kurallar var mı? Ne gibi kurallar var?
- Çocuğunuz aile içerisinde kimin otoritesini kabul ediyor?

BİR İNSAN ÇİZ TESTİ SORU TABLOSU

1. Çizdiğiniz resimdeki kişi ne yapıyor?
2. Kaç yaşında?
3. Evli mi? (Resim eğer bir yetişkine ait ise)
4. Kiminle yaşıyor?
5. En çok bağlı olduğu kişi kim?
6. Erkek veya kız kardeşi var mı?
7. Ne iş yapıyor?
8. Okula gidiyor mu?
9. Ne gibi istekleri var?
10. Akıllı mı?

11. Güçlü ve kuvvetli mi?
12. Sağlıklı mı?
13. Güzel mi?
14. En güzel yeri neresi?
15. En çirkin yeri neresi?
16. Sinirli birisi mi?
17. Aklında ne var? Ne düşünüyor?
18. Bazı şeylerden korkar mı?
19. Tasalı birisi mi yoksa neşeli mi?
20. Nelere kızar, nelere öfkelenir?
21. Bu resimdeki kişinin en iyi ve en kötü özelliği nedir?
22. En çok istediği şey nedir?
23. Tek başına mı yaşıyor, yoksa başka insanlarla birlikte mi?
24. Başka insanlar onun hakkında neler söylüyorlar?
25. Herkesin kendisine baktığını sanıyor mu?
26. İnsanlara güveniyor mu?
27. İnsanlardan çekiniyor, onlardan korkuyor mu?

28. Anası babası ile nasıl geçiniyor? (Evlili ise karısı veya kocasıyla nasıl geçiniyor?)

29. Onlardan ayrı mı yaşıyor, birlikte mi?

40. Bu resim size neyi anımsatıyor?

41. Ona benzemek ister misiniz?

NOT : Otuzdan kırka kadar olan sorular çocuklara sorulmayabilir. Bunu çocuğun olgunluk düzeyi belirler.

Test uygulanan kişinin kendi hakkındaki görüşleri :

42. Vücudunuzun en kötü yeri neresidir?

43. Vücudunuzun en iyi yeri neresidir?

KİŞİSEL BİLGİLER:

Ad-Soyad: Sibel Pilosof

Doğum Tarihi: 01.07.1981

Doğum Yeri: İstanbul

EĞİTİM:

2011-2014: Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim
Dalı Gelişim Psikolojisi Yüksek Lisans Bölümü

2000-2004: Koç Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü

1992--1999: Özel Gökdil Lisesi

